

SLOVENČINÁRI

Časopis
Spoločenstva učiteľov
a priateľov slovenčiny

SLOVENČINÁRI

časopis Spoločenstva učiteľov a priateľov slovenčiny

Číslo: piate

Mesiac: máj

Ročník: tretí

Redakčná rada:

PhDr. Eva Dodeková (Základná škola, Bukovina, Turzovka)

Mgr. Gabriela Kratochvílová (Spojená katolícka škola na Farskej ulici, Nitra)

PhDr. Ján Papuga, PhD. (Základná škola s materskou školou na Riazanskej ulici, Bratislava)

Grafika:

Obálka: Dominika Kukučková, Ing. Kvetoslava Jonasová

Zalomenie: PhDr. Ján Papuga, PhD.

Kontakt:

Web: <https://slovincinari9.webnode.sk/>

E-mail: spolocenstvo.slovincinari@gmail.com

FB: Spoločenstvo učiteľov a priateľov vyučovania slovenčiny

Informácie pre autorov:

Vaše príspevky posielajte e-mailom na adresu časopisu v programe MS Word - typ písma: Arial Narrow, veľkosť písma 12; riadkovanie: jednoduché. Za svojím príspevkom uveďte zoznam použitej literatúry v abecednom poradí v súlade s platnou bibliografickou normou (v prípade, že ste ho využili). Odkaz na bibliografický zdroj v texte zapisujte formou poznámok pod čiarou. Rozsah príspevku sa neurčuje. Abstrakt a resumé sa nevyžaduje. Váš príspevok autorizujte menom, priezviskom, akademickým titulom, názvom a adresou pracoviska a vaším e-mailom. Súčasťou textu môžu byť aj fotografie, tabuľky, grafy a pod. V literárno-kultúrnej prílohe je možné publikovať aj výtvarné práce. Redakčná rada si s vedomím prispievateľa vyhradzuje právo upraviť alebo skrátiť niektoré príspevky, príp. príspevok neuverejniť. Jazykovo-grafické korekcie textov s autorom nekonzultujeme. Za zaslané príspevky vám vopred ďakujeme.

Informácia pre inzerentov:

V prípade záujmu o inzerciu nás kontaktujte prostredníctvom e-mailu.

ISSN 2585-9331

Spoločenstvo učiteľov a priateľov slovenčiny © 2020

Obsah

D ialóg s Martinom Michaelom Benčičom.....	1
N ahliadnutie do textu Juraja Palkoviča Slavín a Krásobyla.....	6
T úžba básnikov po nesmrteľnosti.....	9
D ominik Tatarka: Farská republika.....	12
A nketa o podobe ukončenia vzdelávania na základnej a strednej škole.....	16
H odnotenie a ukončenie vzdelávania (návrh).....	20
R oman Brat: Ako našťvať Rimana.....	23
M ožnosti využitia iPadu v primárnom (1. časť z atestačnej práce).....	27
C hyby žiakov v T 5.....	39
B arбора Vanická: Dvere v kúte sveta (beseda a interview).....	40
T ransformácia slohových postupov.....	42
O nadčasových kúzlach.....	44
P oznaj sám seba.....	45
L egenda o Braslavovi.....	46
K eď dievča dáva lekcie (Pipi, dlhá pančucha).....	47
A j ja ťa túžim stretnúť, Malý princ.....	50
P ár poznámok z práce doma.....	52
S plnený sen.....	54
Z a osemdesiat.....	56
R úška nezničí slovenčinu.....	59
N eflexíme, keď používame anglicizmy.....	60
P odnety od členov Spoločenstva.....	62
I nformatórium.....	67

Úvodník

Vážení používateľa, šíritelia a priatelia slovenčiny, milí kolegovia, !

Piate číslo nášho časopisu prichádza v čase, keď sú zatvorené školy z dôvodu pandémie. Veríme, že toto obdobie prežívate v zdraví, ale najmä v pokoji, čo je dôležité na udržanie si psychickej pohody. I keď nechceme priveľmi rozvíjať tému vírusu, niekoľko príspevkov v Slovenčinároch sa dotýka tohto problému. Obzvlášť obsažná je naša literárno-kultúrne príloha Umka, plná prác, ktoré žiaci z celého Slovenska vytvorili doma. Súčasná situácia oživila tvorivosť žiakov a ich učitelia nám ponúkli naozaj zaujímavé literárne i výtvarné (fotografické) diela. Je len na škodu, že počas klasického vyučovania nemáme čas komplexne a systematicky rozvíjať aj tvorivú stránku žiakov. (Nemyslíme len umeleckú tvorivosť.) Ale ako vraví náš minister školstva, škola doma otvorila aj otázky o budúcnosti obsahu vzdelávania. Zostáva veriť, že sa v akejkoľvek reforme nebudú uplatňovať extrémny, ale nájdú sa v spolupráci s učiteľmi prijateľné zmeny obsahu vzdelávania, ktoré sa stanú skutočnou nadčasovou a flexibilnou reformou. Želáme ministrovi, aby sa nepustil na cynickú a nekompetentnú cestu jeho predchodcov, a aby mal okolo seba skúsených pedagógov zo školstva, ktorí mu budú radiť nezávisle a s rozumom (sedliackym?).

Toto číslo venujeme pamiatke spisovateľa Jozefa Gregora Tajovského, s ktorým sa spájajú realistická dramatika a sugestívne sociálne poviedky. Ktože by nepoznal Ženský zákon alebo Mamku Pôstkovú? Jeho úmrtie si pripomíname 20. mája. Súčasníci ho neraz pranierovali pre jeho kritický postoj k slovenskému národu. O tom, že sa nemýlil, vieme z dejín. Či je jeho kritika aktuálna aj dnes, to necháme ako otvorenú otázku. Isté je, že slovo, text takisto môže byť podnetom, námetom, príčinou zmeny, čo je aj dôvod, prečo vydávame tento časopis a spoločne komunikujeme o problémoch školstva, slovenčiny.

V piatom čísle nájdete mnohé zaujímavé texty, literárne a výtvarné diela od osobitých autorov s rozmanitými témami. Veríme, že spestria vaše nútené domáce vyučovanie, vzdelávanie a rozšíria obzory. Ak vás niektoré texty rozrušia, aj to je ich dôležitým motívom - podnietiť k zmene. K zmene, ktorej veríme od 1. marca. K zmene v každom z nás. Lebo ak ju nespravíme my, opäť ju spravia iní. Či v školstve, alebo mimo neho.

Veľa zdravia!

PhDr. Ján Papuga, PhD. a redakčná rada

Jozef Gregor Tajovský sa narodil 18. októbra 1874. Z vyučovania je známy najmä ako dramatik a prozaik. Písal však aj básne, bol učiteľ i politik. Jeho dramatické diela sa dodnes vyskytujú v repertoári slovenských divadiel.

Tajovského sociálne poviedky odkrývajú realitu súdobého slovenského života a zároveň ilustrujú životaschopné postavy zo slovenskej chudoby, ktoré napriek svojmu rozpoloženiu a ťažkému životu dokážu čeliť rôznym prekážkam. Keď už nie fyzickou silou, tak svojou etikou a morálkou. Netreba opomenúť autorov starootcovský cyklus, v ktorom venuje priestor svojmu starému otcovi, čím podrobne a s láskou predstavuje život dedinského človeka, ktorý významne zasiahol jeho detstvo.

Tajovský vyrastal u starého otca. Bojoval v 1. svetovej vojne, vyučoval, pôsobil ako redaktor a politik. Jeho manželkou bola Hana Gregorová, takisto spisovateľka. Žili v Bratislave a pomáhali chudobným umelcom. Pochovaný je v rodnom Tajove, podľa ktorého si zvolil svoj známy pseudonym.

Okrem realistických motívov v jeho diele nachádzame aj pozorovanie morálneho konania a konštatovanie jeho absencie. Dej svojich próz sústredil okolo ústrednej postavy, ktorá bola prototypom čestného, obetavého a usilovného človeka. Do kontrastu kládol postavy a javy, ktoré sa odchyľovali od etických princípov. Pováčšine necháva víťaziť dobro, ale cesta k nemu je trpká. Tak ako to býva v reálnom živote. Romantické konce u Tajovského nenachádzame, no dokonalo ich vyvažuje jeho viera v ľudskosť, nápravu a dobro aj za cenu kritického náhľadu. A ten je dôležitý aj teraz, aby sa možno raz navrátila viera v ľudskosť, nápravu a dobro, aby neboli raritnou záležitosťou.

MARTINOM MICHAELOM BENČIČOM

„PRE MŇA JE AJ TAK NAJVIAC DÔLEŽITÉ, ABY BOLI SPOKOJNÍ DIVÁCI.“

DIVADLO TANDEM

Martin Michael Benčič (1992) je hádam najmladší zakladateľ divadla široko-d'aleko. Zároveň je autorom, hercom, spevákom, skladateľom, tanečníkom a režisérom. Študoval psychológiu. Divadlo TANDEM dal dokopy v roku 2011 a funguje dodnes. V repertoári ma rôzne dramatické žánre, nevynechávajúc ani autorský muzikál. Domnievam sa, že príbeh tohto mladého muža je inšpirujúci, fascinujúci, ba neuveriteľný, keď sledujem, koľko osôb sa v ňom spája. Preto sme sa rozhodli, že mu dáme priestor v našej rubrike s rozhovormi. A priestor jeho jedinečnému autorskému projektu, ktorý sa snáď čoskoro zaradí k už slávnym autorským divadlám Stanislava Štepku či Viliama Klimáčka.

1. Martin, vám sa podaril v Bratislave malý zázrak. Vytvorili ste v pomerne slušnej konkurencii profesionálnych divadiel vlastné ochotnícke divadlo, s vlastnými tvorcami, hercami a s vlastným (!) repertoárom. A vlastnými divákmi. Niečo také sa podarilo Stanislavovi Štepkovi či Viliamovi Klimáčkovi. Ako k tomu došlo, že vás povolali múzy až tak, že ste svoje texty začali dramtizovať už ako 17-ročný študent zavalený školskými povinnosťami?

Divadlu sa venujem už odmalička. Vždy som túžil po vlastnom, ale to v prvom rade tvoria ľudia. Som veľmi vďačný mnohým, ktorí vo mne lásku k tomuto umeniu pestovali, rozvíjali a dostali až do štádia, že som dokázal nabrat' odvahu na to založiť si vlastné divadlo. Nemôžem sa sťažovať. V rámci predchádzajúcich krúžkov a drobných divadiel som dostával dostatok príležitostí aj na autorskú či inú prácu, ktorá ma fascinovala. Naša režisérka vtedajšieho Divadla Klasik však jedného dňa odišla na materskú dovolenku a každý z nás „rozprestrel“ krídla na inú stranu. Vtedy prišiel ten moment, keď som si povedal, že teraz je ten správny čas. Na jednej strane som vedel veľa, na druhej som nevedel vôbec nič, a až keď som sa začal starať o vlastné dieťa – v tomto prípade ním bolo divadlo – zažil som a naučil sa veci, na ktoré vás nikto nikdy nepripraví.

2. Z hľadiska učiteľov slovenčiny ste zaujímavý aj tým, že ste autor. V akom veku ste napísali svoje prvé dielo? Píšete len dramatické útvary alebo zabrdnete aj do epiky či lyriky? Aký literárny žáner sa vám píše najlepšie? Zúčastňovali ste sa aj školských literárnych súťaží?

Priznám sa, že slovenčina bola vždy mojím obľúbeným predmetom. Aby som bol úplne presný – literatúra. Nie vždy som sa so svojimi učiteľmi zhodol, ale boli to nádherné interakcie, ktoré vo mne čoraz viac prebúdali túžbu vedieť v ľuďoch vzbudiť emócie, ako dokázali skúsenejší a lepší autori. Dnes si už naozaj nespomeniem, kedy som napísal niečo prvé, ale za také prvé „dielko“ môžeme zrejme považovať rozprávku, ktorú sme odohrali s deťmi na dvore, keď som mal 5 rokov. Myslím ale, že v tom období som si ju skôr pamätal než napísal. (smiech) Boli obdobia, kedy som písal aj knihy či básne. Tomu druhému som sa venoval málokedy a knihy boli pre mňa vždy výzvou. Málokto som dopísal. Nikdy som pri nej totižto nemal deadline a myslím, že veľa tvoriacich ľudí funguje od určitého obdobia už spôsobom, že keby neexistoval termín odovzdania, nikdy to nedopíšu. (smiech) Neviem si vybrať priamo žáner alebo spôsob, ktorým píšem najradšej. Povedal by som to tak, že najviac som napísal divadelných hier, textov piesní a muzikálov, kde sa mi páči vytváranie komplexného libreta a následná práca s ľuďmi na ňom. Čo sa týka literárnych súťaží, na tie som nechodil. Nepovažoval som sa za dostatočne zaujímavého a dobrého autora, aby som sa porovnával s inými v mojom veku.

3. Vaše divadlo začínalo vážnejšou témou historizujúceho charakteru. Ale časom ste prešli aj ku komediálnym žánrom zo súčasnosti. Čím sa inšpirujete v písaní, kde hľadáte námety, látky na vážne či veselejšie drámy?

Je pravda, že našou prvou inscenáciou bol dramatický muzikál *Krv a cit*, ale hneď druhou bola psychologická komédia zo súčasnosti *Rodinný návod*. Nešpecializovali sme sa na jeden žáner a povedal by som to tak, že väčšina autorov hlavne na začiatku píše, čo sa páči najmä im. Potom hľadajú svojich „čitateľov“, ktorým by sa to mohlo páčiť. Pokiaľ ale už človek píše pre niekoho ďalšieho alebo má to byť niekde uverejnené, potrebuje si uvedomiť, pre koho dané dielo píše. Osobne ma ako autora vždy teší, keď mi diváci povedia, že sa v mnohých veciach z predstavenia našli. Úžasným zážitkom pre mňa bolo, keď za nami prišiel po predstavení mladý pár. Boli na inscenácii, kde dvaja mladomanželia až po svadbe prišli na to, že sa nepoznajú. Snažia sa to vyriešiť a pritom na povrch vyplávajú rôzne tajomstvá. Títo dvaja za nami prišli a povedali nám, že táto hra im práve zrejme zachránila vzťah a že nám veľmi ďakujú. Myslím, že nielen pre autora je to obrovský pocit uznania. Tak poviem niečo, čo povie veľa autorov – najväčšou inšpiráciou je sám život. Podľa toho, čo cítime, že je v tej chvíli pre naše divadlo dobré, to tvoríme. U nás sme sa stretli s tým, že ľudia najviac vyhľadávajú komédie, takže to je hlavný dôvod, prečo sa venujeme najmä tým. A keď človek chce, tá inšpirácia príde naozaj všade – na ulici, v dopravnom prostriedku, v práci, hocikde. Nikdy neviete, čo vás k čomu inšpiruje. Každý nápad sa dá využiť, pokiaľ v ňom vidíte zmysel.

4. O tom, že ste všestranný umelec, svedčí aj to, že ste skomponovali autorský muzikál *Krv a cit*, ktorý uviedol činnosť vášho Divadla TANDEM. Opäť ste ho zložili v pomerne mladom veku. Ako ste to dokázali? Čím ste sa inšpirovali? Kde ste vzali vlohy napísať synkretické dramatické dielo?

Priznám sa, že nikdy som sa nepovažoval za všestranného umelca z jednoduchého dôvodu. Veľmi často som mal len šťastie na ľudí, ktorí sú šikovnejší než ja. Jedna vec bola muzikál napísať, ale druhá ho zrealizovať. Dať dohromady ďalších ľudí, zorganizovať nacvičovanie, predstavenie, pripraviť kostýmy, rekvizity a podobne. V tom čase mi pomáhali aj spolužiačky zo strednej školy, ale v neposlednom rade to bola rodina, ktorá pri mne stála i napriek tomu, že sami tomu na začiatku neverili. Respektíve – báli sa, či sa naozaj prvé predstavenie niekedy odohrá a nebude to len veľa úsilia

pre nič. Mal som šťastie na partiu, ktorá pri tvorbe celého diela prežívala rovnaké nadšenie ako ja a vďaka tomu sme sa neustále ťahali vpred. Autor síce niečo napíše, ale život tomu dajú práve tí druhí ľudia, ktorí to nenechajú len na papieri. Muzikál ako odroda dramatického umenia bol vždy pre mňa inšpiráciou a už predtým som sa pokúšal o menšie hudobné diela. Takýto rozsiahly formát to bol prvýkrát a inšpirovali ma rôzne muzikály, ktoré som mal napozierané. Už od malička som k nim inklinoval, ale je pravda, že kvôli tvorbe tohto som si pozrel aj veľa takých, ktoré som doposiaľ nevidel, aby som videl veľa príkladov toho, čo sa mi na nich páči a čo zasa nie.

5. Zažil som asi tri predstavenia Divadla TANDEM. Ani v jednom nebola núdza o divákov. Mali ste už aj nejakého kritika, ktorý vás rešpektoval a uznal, že sa stávate etablovaným divadlom? Kam sa s vaším divadlom chcete dostať, aké sú méty divadla? Divákov už máte.

Priznám sa, že kritici moju tvorbu nemali nikdy v láske – aspoň o tom neviem. Samozrejme, uznanie od človeka z „fachu“ poteší, ale pre mňa je aj tak najviac dôležité, aby boli spokojní diváci, ktorí sa prídu pozrieť. Aby im každé predstavenie niečo dalo, a keď sa na nejakú inscenáciu prídu pozrieť aj dvakrát, nech im dá niečo nové. Keď už ste na začiatku spomínali pána Stanislava Štepku, priznám sa, že práve príbeh ich divadla je pre nás tou metou. Nechceme byť ako oni, ale budeme radi, pokiaľ sa nám podarí aspoň časť z toho, čo sa podarilo práve im.

6. Jeden čas ste mali pomerne veľký umelecký súbor. Ako je to dnes? Majú ľudia predpoklady a vôľu vystupovať vo vašom divadle? Ťažko sa hľadajú herci? Viete ich motivovať k výkonom, ktoré požadujete?

V priebehu minulého roku sme prešli ako divadlo veľkými zmenami. Menili sme celý princíp, prístup, inscenácie a zmenil sa takmer celý tím. Začali sme mať väčšie ambície, a tak sme sa začali prezentovať, aj keď sme hľadali nových ľudí. Od začiatku im bolo prezentované, ako to aktuálne u nás vyzerá, aké máme k tomu dôvody a kam chceme smerovať. Vďaka tomu sa na jednej strane ľudia hľadali ťažšie, ale na druhej sme narazili na úplne inú „sortu“, ktorí majú rozdielne kritériá než predchádzajúci, v tej dobe stabilný, tím. Sme veľmi radi, že aj napriek rôznym okolnostiam sa pre nás rozhodli, a nebolo ich málo. Samozrejme, našli sa ľudia, ktorí u nás dlho nezostali, ale tých bolo, našťastie, málo. Dôležité je rozhodne povedať to, že predchádzajúci tím, ktorý s nami pracoval, bol veľmi šikovný, zažili sme spolu veľa zábavy a pre TANDEM žili. Časom sa naše cesty myšlienково rozdelili, ale myslím, že obom stranám to pomohlo viac nájsť to, čo chceme robiť z dlhodobejšieho hľadiska. Na spoluprácu s nimi spomínam s vďačným úsmevom na tvári.

7. Keby ste mali vybrať jednu z inscenácií z deväťročného fungovania divadla, ktorá by to bola a prečo? Na ktorú hru ste z komplexného pohľadu hrdý.

Toto je asi najťažšia otázka. Nedokážem niečo vybrať na základe vami spomínaných kritérií. Z komplexného divadelného hľadiska je to pre mňa zrejme naša aktuálna inscenácia *Úprimne*. Emocionálne som jednoznačne najviac spätý s muzikálom *Staroval*.

8. Je ešte nejaká téma, nejaký dramatický útvar, ktorý by ste chceli vytvoriť a inscenovať? Isto veľa, ešte máte mnoho sezón pred sebou. Myslím, či sa nájde ešte niečo, čo túžite uviesť v repertoári divadla.

Je toho veľmi veľa, čo by som ešte chcel vytvoriť, ale záleží, o čo z toho budú mať záujem aj ďalší ľudia. Sú nápady, pri ktorých si hneď poviete, že teraz je na ne čas a pri iných cítite, že ešte potrebujú vo vás nejaký ten čas – možno aj roky – dozrieť. Ani u mňa tomu nie je inak.

9. Pamätám si, že po niektorých predstaveniach ste mali posedenia s divákmi. Prečo? Ako tieto posedenia vyzerali?

Do dnešného dňa sa zachovalo, že sa s našimi divákmi po predstavení rozprávame. Veľmi často si chodievame po predstavení aj sadnúť. Rozprávame si tam vtipné historky, čo sa stali na javisku alebo v zákulisí, naše dojmy a pocity. Prečo sa o to nepodeliť s našimi divákmi? Pre mňa osobne je každý jeden z nich vzácny a som rád, keď si s nimi môžeme vytvárať vzťah. Ako som písal už vyššie – divadlo robia ľudia a nie sú to len tí, čo na javisku stoja, ale rozhodne aj tí, pre ktorých ho hráme. Veľmi rád sa s nimi rozprávam práve o tom, čo si myslia, ako to cítia a vnímajú. Ak aj s ich názorom nesúhlasím, vždy som veľmi rád, nech mi povedia akúkoľvek kritiku. Posúva nás to vpred a myslím, že aj pre nich je táto uvoľnená atmosféra jeden z dôvodov, prečo sa u nás môžu cítiť dobre.

10. Spájate svoj najbližší život s literárnou tvorbou alebo s odborom, ktorý ste študovali?

Človeka ovplyvňuje všetko, čo ho v živote postretne. Pre mňa je dôležité na javisku to, čo chcú vidieť ľudia a pokiaľ k tomu má prispieť, čo som zažil alebo vyštudoval, nebránim sa tomu. Naša aktuálna hra je práve z prostredia call centra, kde sa pohybujem už roky, veľa som tam toho zažil príjemného i toho menej pekného. Prečo to nevyužiť? Spojil som to so situáciami, ktoré môže poznať každý, kto pracuje s ľuďmi. Keď za vami príde po predstavení divák a povie, že má presne kolegyňu alebo kolegu ako konkrétna postava v hre, vo vašom vnútri poskočí taká malá „iskrička“ a cítite, že toto je dôvod, prečo to robiť naďalej.

11. Mama. Veľmi dôležitá osobnosť, ktorú s pribúdajúcim vekom neraz odsúvame na druhú koľaj. Vaša matka však pracuje v Divadle TANDEM s vami. Ako k tomu došlo? Aká je jej úloha? Posilnilo alebo oslabilo to váš vzájomný vzťah? Inšpirovala vás k divadlu ona?

Moja mama je jeden z tých ľudí, ktorým som veľmi vďačný za to, že ani v tých najhorších chvíľach ma nenechala samého – a to neplatilo len v prípade divadla. Keď bola moja mama mladá, tancovala, ale časom sa dostala k všeličomu inému a umeniu sa už ďalej aktívne nevenovala. Myslím, že aj jej sa vďaka TANDEM-u do určitej miery splnil sen a na začiatku sa primárne starala o kostýmy. Robí to doteraz, ale okrem toho je pri predaji lístkov, vybavuje, čo je potrebné a takisto je veľkou oporou pre celý tím – mama všetkých. Určite nás to aj zblížilo v tom, že aj vďaka nemu máme priestor stráviť spolu viac času.

12. Keďže sme časopis pre učiteľov, konkrétne pre slovenčinárov, odpusťte mi otázku, aký ste mali vzťah k slovenskému jazyku a k literatúre ako k predmetu. Aký ste boli čitateľ? Má predmet SJL nejakú súvislosť s vašou autorskou tvorbou?

Bol to jeden z mojich obľúbených predmetov. Priznám sa – nikdy som nemal rád, keď som bol do niečoho nútený, ako bolo v tomto prípade napríklad povinné čítanie. Veľa z toho som nikdy neprečítal,

ale boli knihy, ktoré by som inak nespoznal a som veľmi rád za to, že som sa k nim nakoniec dostal. Myslím, že všetko ma istým spôsobom inšpirovalo k tomu, aby som tvoril. Zväčšovalo mi to obzory, rozvíjalo fantáziu a vytváralo predstavu o tom, ako sa má písať. Teraz som si spomenul, že okrem literatúry som miloval to, čo väčšina spolužiakov neznášala – diktáty. Vždy som mal vďaka nim lepšiu známku na vysvedčení. (smiech)

13. Píšete drámy. Máte nejaké obľúbené dramatické diela alebo autorov, ktorých si rád prečítate? Máte obľúbené divadlo?

Vzhľadom k tomu, aké inscenácie preferujú naši diváci, som poslednú drámu napísal v roku 2016. Keďže mám veľa záľub a som za to rád, nezostáva mi voľný čas písať len tak niečo „do šuflíku“. Priznám sa, že keď už si mám niečo prečítať alebo pozrieť, nie som ten typ, čo niečo odsúdi alebo vyhladá len preto, lebo to napísal alebo vytvoril niekto konkrétny. Rád si pozriem, čo je k dispozícii a záleží, ako ma to zaujme.

14. Nedajú sa prehliadnuť vaše všestranné aktivity, ktoré presahujú možnosti jedného človeka. Ako to zvládáte? Ako relaxujete? Máte čas venovať sa aj záľubám mimo divadla?

Myslím, že všetko je to o dobrom timemanagmente, ktorý som sa naučil až časom. Dnes už si doprajem omnoho viac voľna ako napríklad v období, keď sme divadlo rozbiehali. Mám okolo seba ľudí, ktorí ma podporujú a vďaka nim som schopný si aj oddýchnuť. Byť iba s nimi. A keď treba, čas na ďalšie záľuby si nájdem vo svojom diári, bez ktorého nejdem ani na krok. (smiech)

15. Vaše sebavyjadrenie:

Hoci viem, že k väčšine z tých ľudí, ktorým toto budem adresovať, sa to nikdy nedostane, myslím si, že tu majú svoj priestor. Tento rozhovor nebol len o mne. Bol aj o ľuďoch a práve preto ďakujem všetkým, ktorí ste ma hocikým spôsobom niekedy podporili, pracovali so mnou alebo tak stále robíte. Hoci nie s každým sa dá rozísť v dobrom, vedzte, že pokiaľ ste v mojom živote boli aspoň určitý čas, nezabudol som na vás, som vám za to vďačný a držím vám palce, nech sa vám vaše sny splnia. Aj vďaka vám sa totižto mne už veľká časť z mojich splnila. Divadlo TANDEM je výsledok veľkého množstva ľudí, ktorí sa na ňom podieľali a podieľajú. Pokiaľ sa nás rozhodnete navštíviť, uvidíte aj ich odkaz. Znie to síce pateticky, ale je to tak. Žijeme svoje „javiskové“ sny len vďaka tým, ktorí ich chcú prežívať spolu s nami.

*Pripravil: PhDr. Ján Papuga, PhD.
Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk*

NAHLIADNUTIE DO TEXTU JURAJA PALKOVIČA SLAVÍN A KRÁSOPYLA

Lenka Rišková, ktorá pripravila na vydanie básnickú zbierku Juraja Palkoviča *Muza ze slovenských hor* (1801) v podobe kombinácie faksimilného vydania jej pôvodného textu a jeho transkribovanej podoby,¹ naznačila, že v prípade žánrovej charakteristiky veršovanej epickej básne *Slavín a Krásopyla* „možno uvažovať o žánri *ľúbostnej romance*, ba dokonca, možno si položiť otázku, či nejde o istý vývinový predstupeň tzv. *gotickej novely*.“²

Text *Slavín a Krásopyla* sa delí na dve časti. Predstavme si dej jeho príbehu: Mečom opásaný Slavín blúdi s Krásopylou desiaty deň po Krkonošiach. Sú obkolesení prírodou, nikde žiadneho človeka. Iniciátorkou ich odchodu do hôr bola Krásopyla. Príčinou bola akási Vlasta, ktorú v mysli oslovuje: *kruté pomsty hodná / dcero srdce nadutého! // Tvá, tvá duše pyšná, ukrutná a svodná / jediná jest vina toho všeho!*

Slavín je charakterizovaný ako muž neohrozený, ochotný obetovať sa za svoju milú: *On sic o sebe se nijakž nezná báti, / on, ten rek, an neví, co jest choulostivé / srdce, on se, byť měl smrti živé / vstříc jít, bude smáti.*

Slavín ukrýva svoje pocity, svoj strach, pred Krásopylou chce vyzerat' ako nebojácny hrdina. Svoju milú povzbudzuje, upomína ju na ich nevinu, vraví jej, že len ona je zmyslom jeho života.

Obaja zaľúbenci v nádeji na ukončenie svojho strastiplného blúdenia vystúpia na vysokú horu, z ktorej sa chcú rozhliadnuť po krajine a nájsť prejavy ľudského života. Zôkol-vôkol ale nevidia nič len tmavý hustý les. Morí ich smäd a hlad. Sú doškriabaní, popichaní, ubolení, *vše, čím jim zavděk přijít musí žaludek, / sotva denně několik jest zemských jahůdek.*

Uprostred skália, kríkov, trňov, stromov zbadajú čistinku. Slavín zide dole a presekáva sa k nej v nádeji, že nájde aspoň zopár jahôd alebo čistú vodu pre svoju lásku. Z kôry stromu si vyrobí prosté nádoby, jeho sklamanie je ale značné – na čistine nie je nič okrem buriny a krov.

Myšlienku na ulovenie diviny musí rovnako zahnať, nemá prostriedky na lov, ba ani čím rozložiť oheň v prípade úspechu. Našťastie, cestou späť ku Krásopyle narazí sklamaný Slavín aspoň na prameň vody, ktorou uhasí smäd sebe aj svojej milej. Je to ale slabá náplast' nielen vzhľadom k situácii, v ktorej sa obaja nachádzajú, ale najmä vzhľadom ku kontrastu s predchádzajúcim životom, ktorý Krásopyla viedla:

*Ona zmořená a pohřížená v žalosti,
myslila teď na někdejších dnů svých radosti;
na rodiče sladké, na přemilé přátele,
na vrstevnice své, na hry s nimi veselé,
na vsecky též milé lidi,
znichž, ach, všech (tak lká) víc, sotva koho vidí.*

K obom zaľúbencom vzdorujúcim krkonošským horám je ale osud milostivý. Nájdu neďaleko svojho stanovišta predsa len pár lesných jahôd a zaženú hlad. Krásopyla od únavy zaspí, Slavína pri

¹ PALKOVIČ, Juraj: *Muza ze slovenských hor*. Ed. Lenka Rišková. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV 2016, 306 s., ISBN 978-80-88746-33-1. Odtiaľ pochádzajú všetky citáty z pera J. P. v našom príspevku.

² RIŠKOVÁ, Lenka: *Básnik a jeho Múza*. In: PALKOVIČ, Juraj: *Muza ze slovenských hor*. Ed. Lenka Rišková. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV 2016, s. 247 – 292, tu s. 265, ISBN 978-80-88746-33-1

pohlade na ňu ale mučia výčitky. Opozícia medzi tým, kým bola kedysi Krásobyla, a tým, kým je dnes, je zjavná: zo šťastnej dievčiny plnej radosti je teraz starosťami o elementárne veci trápená žena.

Na začiatku druhej časti (spevu) Slavín opätovne vystúpi na horu, aby sa ešte raz pozrel po okolí. Padnú mu oči na miesto, kam dovtedy nepozrel, a zbadá časť múru nejakej stavby. Plní nadšenia sa vydajú do hlbín lesa nájsť túto stavbu. Vtom sa ale prudko zmení počasie, zatiahne sa, začne hrmieť, objavia sa blesky:

*Hned se strhne vicher též a hrozně vůkol nich
všecko pořád dříví v lese lomí,
tisícročné silné vyvracuje stromy;
hluk a hřmot strašný vydávají stráně.
Smiluj se, o, nebe, nad námi!
Pryč sme! zvolá panna. Což z ust sotva vypustí,
když, aj, blíž nich dubové dva staří, přetlustí,
spraští náramně a přímo letí na ně.
S hrůzou skočí oba na stranu, jen na vlase
život unesše; však srazení předc' byli
větrem, také krajným větvím ku zemi.*

Slavín aj Krásobyla sú doráňaní, nad ich hlavami sa odohráva besnenie živlov, striedajú sa záblesky svetla s čierňavou búrkovej noci. Slavín schytí Krásobylu a predierajú sa nocou smerom k skalám v nádeji na nájdenie úkrytu:

*Vtom blíž nich hrom do vysoké jedlí třesk!
Udeří a rozleje na ni svůj jasný blesk.
Krásobyla spadne z nohou, ohromená.
Pod ní hned i Slavína
jiný hrom, an z druhé strany do jesena
třeskl, na zem srazí. Padl i on co bylina
mdlá, již podtne v létě silná ruka muže.*

Našťastie, Slavín sa o chvíľu preberie, schytí polomŕtvu Krásobylu, pokúša sa ju prebrať, nič ale nezaberá, a preto s jej bezvládnym telom uteká smerom k tušenému bezpečiu.

Lenže nešťastiu nie je koniec. Keď Krásobyla ako-tak precitne, hrôzou znova onemie. Uzrie výjav ako z rozprávky:

*Spatří čtyři převeliké hady spolu
přes skály a kládí, již blíž sebe
za sebou se házeti a hnáti. Ohavy,
jakové Bůh mocný zhladiž ze zemi!
Vysoko své hrozné nesli hlavy
pohrůžčivě hýbajíce šíjemi;
zvučně, jazyky své vysynujíc, sypěli,
očima pak krvavýma ohnivě
na nešťastnou tu svou oběť
zhlití ji co spíš chtějíc, hleděli.*

Krásobyla opäť omdlie a Slavínovi nezostáva nič iné, než sa pustiť do behu. Svojím pohybom ale na seba upúta pozornosť obludy, podľa popisu zrejme štvorhlavého draka:

*Toto vidouc drakové, tím s větší rozteklostí
strašně točíc hřbety, outok ne něj činí.
Slavín utíka, co muž. Než nyní
zří, že ujít nemůže. I položiv hned' přeč
Krásobyly, vytrhl jasný meč,
postaví se jim vstříc.*

Slavín postupne zraní či usmrtí všetky časti onej ohavy, jednej vytne zuby, druhej utne hlavu, inej usekne hnáty, obludu zaženie přeč.

Ako pravý bohatier nepozná Slavín únavu, utrie si z čela pot a skláňa sa k svojej Krásobyly. Tá je ale ranená. Slavín, zápasiac s tromi neustrážil štvrtého, a ten ju omdlenú na zemi škrabol zubami, čím jej do tela vstrekol jed. Slavín ale nemá liek proti jedu, môže jej len ranu vymyť a látkou z odevu priškrtiť ranu:

*Ale neodešli daleko, jak celá
ruka Krásobyly začne zatekatí.
Již imkúže jí co uhel očernela;
trhá jí: i začne stonati a lkátí.*

Našťastie, Slavín zazrie jedného zo zranených drakov, ako drží v pysku akúsi rastlinu a prikladá ju na časti svojho tela. Slavín sa naňho vyrúti, drak pustí bylinu na zem a utečie. Krásobyly tým získa liek, opuch jej zmizne, farba sa jej vracia do tela, je vyliečená.

Útrapy našej dvojice sa tým ale neskončili. Vzápätí ich napadne medvedica chrániaca si svoje mláďatá. Slavín neváha, zanechá užialenú Krásobyly a s vytaseným mečom sa vydá do nového boja. V snahe rozžať medvedici hlavu ale minie šev lebky, medvedicu len škrabne, a tým ju rozzúri. Medvedica ho ovalí labou, privalí telo, už to vyzerá zúfalo, keď vtom sa spod tela šelmy zablyсне meč a *nedvěd zrvav a vysoko / vyskočiv, pádl a pyskem zapřel do zemi*. Jedno z medvedíat pribieha matke na pomoc, Slavín ho ale ovalí po hlave. Medvedíča *vystřelo hned nožky krátké, / padší na zem*.

Slavín a Krásobyly nájdu jaskyňu. Oba usmrtené zvery, medvedica aj medvedíča, sa stanú pre Slavína a Krásobyly vitaným prísunom mäsa. Oheň získajú obdobne, ako ho získavali prví lovci v praveku – Slavín prinesie horiaci, bleskom zasiahnutý konár do jaskyne, podpáli ním pripravenú kôpku raždí a listia. Začne pripravovať medvedie mäso. Vtom na to nečakane zareaguje Krásobyly: *Nech jen toho, milý! Já chci kuchařiti! / Ženským sluší starost o kuchyni míti*. - Slavín preto začne vykonávať len prototypovo mužské práce. Jaskyňa im je úkrytom, ktorý opevní a vystelie dostupnými úločkami stromov a krov. Po celú noc udržiava oheň a stráži pokojný spánok svojej Krásobyly. Tým sa príbeh oboch zaľúbencov končí.

Nazdávame sa, že *Slavín a Krásobyly* je zámerne komponovaný ako fragment. Tento text, o ktorého genéze nemáme žiadne relevantné informácie, pravdepodobne nikdy nemal byť ničím iným ako dvojdielnym textom. Nemal byť ukážkou z textu, nemal byť úryvkom veršovanej novely s prekvapujúcim rozuzlením. Mal byť tajomstvo podnecujúcim textom v dvoch častiach. A tým aj je. Samozrejme, dôkazy na toto tvrdenie nemáme. Ale sám príbeh jasne ukazuje, že tajomným pozadím motivované blúdenie Slavína a Krásobyly lesom sa končí idylickým, rousseauovským obrazom návratu k prírodnému prapočiatku, k raju šťastia, do ktorého sa chcel človek danej doby vrátiť.

Z pohľadu poetiky vnímame v texte *Slavína a Krásobyly* sentimentalizmus, idylizmus, ale aj preromantické pozadie jednotlivých obrazov: čierna noc, búrka, tajomný les, záhadná stavba, ktorej fragment steny či hradieb sa črtá uprostred nepreniknuteľnej prírody, náznak zbojníckeho motívu. Ako v tejto súvislosti, pravda, s poukazom na nezvládnutú kompozičnú rovinu textu, potvrdzuje aj Miloslav

Vojtech, „Palkovičova záluba v drsných a nehostinných prírodných scenériách naznačuje už smerovanie k preromantickej obraznosti a motivike.“¹

Na záver už len dodajme, že text skladby Juraja Palkoviča *Slavín a Krásobyľa*, obohatený o rozprávkový motív hrdinského zápasu s drakom, predznamenáva aj neskorší romantický záujem o rozprávku.

PaedDr. et PhDr. Peter Mráz, PhD.
Stredná odborná škola, Holíč
mraz13@post.sk

TÚŽBA BÁSNIKOV PO NESMRTEĽNOSTI

Snaha verbalizovať túžbu básnika po nesmrteľnosti je dávna. Jej inšpiračným zdrojom sú verše Horatia z XXX. ódy tretej knihy jeho zbierky *Carmina*, odkazujúce k úsiliu jej básnického subjektu zapísať sa do kultúrnej pamäte ľudstva:

*Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non Aquilo inpotens
possit diruere aut innumerabilis
annorum series et fuga temporum.*²

(HORATIUS, 2015)

Jedným z mnohých autorov, ktorí obdivovali Horatiovu tvorbu, bol aj Ján Hollý. Rímsku latinskú poéziu si obľúbil už ako študent bohoslovestva. Dôkazom toho je, že Horatiovu ódu *Exegi monumentum* aj sám preložil:

*Stálejší dokonal sem si hrob od meďe,
Višší od vetrných kráľov Egipta vež:
Čo prival ňesití, čo vsťekaví skazit'
Ňevládal bi fuják, bud' ňeprečítané
Míňáňí, a obeh rozďalekých časov.*

(HOLLÝ, 1950a, s. 148)

¹ VOJTECH, Miloslav: *Slovenská klasicistická a preromantická literatúra*. Bratislava: Univerzita Komenského 2017, s. 80. ISBN 978-80-223-4391-6

² *Už môj pamätník čnie, stálejší ako spiež, / prevyšujúci štít kráľovských pyramid, / ktorý nebude môcť ohlodať žravý dážď / ani zo sveta zniesť bezuzdný severák, / ani liet dlhý rad alebo času chvat. / Celkom nezomriem, nie – veľký diel môjho ja / do tmy nestrhne smrť.* Preložil Ignác Šafár (cit. podľa TURČÁNY, 1986, s. 8)

Svedectvo o svojej inšpirácii Horatiom vydal Ján Hollý aj v óde *Na Imricha Štvrteckého*. Predostiera v nej svoju predstavu o veľkom básnikovi:

*Roznášať sa buďem po krajanských pestovan ustách,
Kde Váh, kde ostrí bubľe Hron,
I Kde preohromné do ňebeskej víški hrdími
Ťemenmi Tatri vbíhajú;
Těž kaďe nad Moravú a hučícú prúdami Lábú
Ludné sa mesta pišňajú.
Ba všem, keď vatšá vzájemnosť príjde ke Slávom,
Jak už prichádzá vítaná,
Aj Visla, aj široká v toku Volga, i Dráva i Sáva
Mňa z mími znať budú speví.*

(HOLLÝ, 1950b, s. 78)

Ján Hollý sa ódou *Na Imricha Štvrteckého* prejavil ako autor, ktorého zámerom je vytvoriť text, ktorým nasmeruje svoju tvorbu do sfér básnickej nesmrteľnosti. Obdobne činí aj v óde *Na Ondreja Rišáka*, v ktorej rezonuje autorova schopnosť stať sa vo svojich textoch kráľom, radcom, sedliakom, pastierom, námorníkom, teda tým, kým sám chce:

*Nad to v rozkošném zmislené pre pesňe
Mlíči slávívať sa buďem, zakád' len
Postojí Balkán, i zakád' slovenskí
Ňezhiňe národ.*

(HOLLÝ, 1950b, s. 120).

Horatiovský postoj môžeme nájsť aj v básnickej tvorbe Pavla Orzságha Hviezdoslava. Spomeňme si na verše z jeho ódy *Mecenášovi* s podtitulom *Jozefovi Ščasnému*:

*Ó, Horácom byť, vládnúť jeho lýrou
s Camoen priazeň získať všestrannú;
jak on sa napiť môcť z kastalských vírov
i podumať si v tieni brečtanu:
jak zajasal bych vlastou Tatier šírou,
do rytmu ódy, Tebe k priznaniu,
vľial, čím len cit sa chlúbi a čo vie um:
„O et praesidium et dulce deus meum!“*

(HVIEZDOSLAV, 1948, s. 59)

Hviezdoslav svojím textom revitalizuje spojenie medzi Horatiom a Maecenatom, odkazuje na Horatiovu ódu, aby oslavou Jozefa Ščasného skryto vyjadril úctu Jánovi Hollému.

Hviezdoslav venoval Hollého odkazu pozornosť čitateľsky aj autorsky. Pri stom výročí Hollého narodenia napísal ódu s názvom *Ján Hollý*. Čítame v nej apoteózu, ktorej zmysel je skrytý pod vrstvou konvenčných apostrof:

*Ó, otče, vodca, veštče, vajdelote,
syn malý Teba obra spomínam*

*dnes, napäťv chvály nástroj vo prostote,
keď sto liet mrak znad lôžka odpínam,
zkiad' vzletels' orlom vzduchu do chobote,
bys' širo obhnal umien našich chrám;
na tebou zbudovanom na oltári
vem z tvojej sejby ábelovské naše dary!*

(HVIEZDOSLAV, 1948, s. 57)

Ján Hollý sa stal pre subjekt Hviezdoslavovho lyrického textu otcom, vodcom a vešcom. Tieto označenia sú tradičnými označeniami, ktoré sa s Hollým spájajú od čias jeho života. Tieto pomenovania použil aj Vajanský pri písaní *Životopisu Jána Hollého*, keď na margo spomienky na Ľudovíta Štúra, ktorý skrývajúc sa pozoroval Jána Hollého, napísal: „*On videl milovaného a obdivovaného muža medzi stromami utešeného hája. Slnko sálalo svetlom a teplom, objal jas žirne polia madunické, vzduch vibroval krištáľovými vlnami – a tam v tuhom tieni, pod košatým dubiskom, pri šume listového mora, pri švehole vtáctva, chladom a vôňou obliaty sedel náš vajdelota, šedivú hlavu pozdvihoval, veľké jasné oko upriamené do diaľky, do šíriny bezkonečnej, v nej rástli jeho postavy, blýskali zbrane a kúdolil sa bojovný prach nad slovenskými vojskami!*“ (VAJANSKÝ, 1990, s. 53)

Ani prirovnanie k orlovi nie je Hviezdoslavovo. Básnik si vypomohol povestou o vtáčati, ktoré sa v túžbe po lietaní primkne ku kráľovi vtáctva a spolu s ním vzlietne do výšav. Orol vo Hviezdoslavovej lyrike predstavuje metaforou, je obrazom kráľa básnikov.

Hviezdoslav sa zoči-voči obrazu orla štylizuje do pozície učňa. V sonete *Prekladajúc Hamleta* (Stesky I, 1903) čítame: *Jak striežik ukryl som sa pod orličie krielo* (HVIEZDOSLAV, 2006, s. 209) Hviezdoslavov subjekt sa skrýva pod krídla Shakespearea. Implikujeme, že spolu s ním sa po Parnase prechádza aj Ján Hollý.

V úvode 20. storočia pridal Ivan Krasko (1876 – 1958) k tejto predstave aj ďalšiu: po hore básnikov sa spolu s Jánom Hollým prechádza aj jeho veľký obdivovateľ Hviezdoslav. Táto predstava, vyjadrená v óde *Hviezdoslavovi*, je vyslovená nepriamo, situovanie jej adresáta na Parnas vyplýva z obrazu:

*A preds' tak rád by som, ach rád
ta s Tebou v blízkosť svetla, hore do nebies,
orieškom aspoň vrepíť sa ti v krídlo*

(KRASKO, 2005, s. 14)

Horatiovský postoj sebavedomého básnika, tvoriaceho texty stálejšie ako kov, je stále inšpirujúci. Vďaka nemu cítime poéziu ako zrkadlo básnickej nesmrteľnosti. Prirodzene, je v tom z dnešného pohľadu istý pátos, štylizovanosť, tendencia k sebamýtizovaniu, ale súčasne aj gesto ľudskej a autorskej pokory. Len poéziou s nadčasovými estetickými a etickými hodnotami možno dosiahnuť cieľ, ktorý svojou ódou *Exegi monumentum* vyznačil jej tvorca Horatius. Pôvodná a prekladová tvorba Bohuslava Tablica, Jána Hollého, P. O. Hviezdoslava a Ivana Krasku svedčí o tom, že títo autori sa o naplnenie horatiovského ideálu *estetica est etica* neustále snažili a svojimi textami si svoj básnický pomník vystavali.

Pramene:

HOLLÝ, Ján: *Dielo Jána Hollého I. Prozodia. Básne preložené*. Ed. Jozef Ambruš. Trnava: Spolok Svätého Vojtecha 1950a.
HOLLÝ, Ján: *Dielo Jána Hollého VIII. Pesne. Rozličné básne*. Ed. Jozef Ambruš. Trnava: Spolok Svätého Vojtecha 1950b.
HVIEZDOSLAV, Pavol Országh: *Básne príležitostné*. Ed. Dušan Šulc. Martin: Matica slovenská 1948.

HVIEZDOSLAV, Pavol Országh: *Básnické dielo*. Ed. Ján Gbúr. Bratislava: Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV 2006.

KRASKO, Ivan: *Básnické dielo*. Ed. Dana Kršáková. Bratislava: Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV 2005.

TURČÁNY, Viliam: *Horatius – Hollý – Hviezdoslav alebo ratio v poézii*. In: HORATIUS, Flaccus Quintus: *O umení básnickom. Satíry. Listy*. Bratislava, Tatran 1986, s. 5 – 114.

VAJANSKÝ, Svetozár Hurban: *Literatúra a život*. Ed. Ivan Kusý. Bratislava: Tatran 1990.

PaedDr. et PhDr. Peter Mráz, PhD.
Stredná odborná škola, Holíč
mraz13@post.sk

DOMINIK TATARKA: FARSKÁ REPUBLIKA

Témou našej práce je román *Farská republika*, ktorého autorom je slovenský básnik a spisovateľ Dominik Tatarka (1913 – 1989). Dominik Tatarka je významnou osobnosťou slovenskej literatúry. Bol priamym účastníkom Slovenského národného povstania a členom KSČ. Neskôr však začal bojovať proti komunistickému režimu, podpísal Chartu 77, stal sa disidentom a žil pod neustálym dozorom Štátnej bezpečnosti. Toľko stručné encyklopedické údaje o autorovi, teraz môžeme prejsť k samotnému rozboru diela. Ide o autorov románový debut z roku 1948, ktorý vyšiel vo viacerých vydaniach, dokonca aj v českom preklade. Na rozbor sme si ho zvolili z viacerých dôvodov, medzi primárne však patrí ten, že zaujímavým spôsobom opisuje kontroverzné obdobie slovenských dejín. Odohráva sa totiž v časovom intervale 1939 – 1941, čiže počas neslávne známeho Slovenského štátu¹. Už samotný názov „*farská republika*“ ironickým spôsobom reflektuje skutočnosť, že v tomto období panoval klérofašistický režim, na čele ktorého stál prezident Jozef Tiso. Jozef Tiso bol katolícky kňaz, podľa cirkevnej hierarchie pôsobil ako dekan v Bánovciach nad Bebravou. Táto historická skutočnosť je tiež vykreslená v jednej scéne z románu, ktorej sa budeme obšírnejšie venovať neskôr. Kresťanská morálka mala byť signifikantná pre toto obdobie, avšak kresťanskú republiku považuje Dominik Tatarka za pokryteckú, keďže dielo je považované za otvorenú kritiku vtedajších politických a spoločenských pomerov. Ďalším dôvodom výberu je aj fakt, že v románe sa nachádza množstvo zaujímavých scén a motívov, ktoré sú napísané pútavým spôsobom a dajú sa výborne interpretovať, takisto aj pluralita postáv, ktoré sú vďačným objektom na charakteristiku. Román má autobiografické prvky, ktoré spočívajú napríklad aj v tom, že sa odohráva v okolí Žiliny, odkiaľ pochádzal aj samotný autor. Ďalší autobiografický prvok je aj ten, že Dominik Tatarka bol odporcom Slovenského štátu, koniec-koncov sám prežil toto obdobie a neskôr sa stal členom Komunistickej strany. V diele sa vyskytuje aj postava komunistu – Lyčko. Ako uvádza Mikula (2006, s. 93) je román *Farská republika* sčasti autorovou svedčnosťou, ale sčasti aj polemickým, až propagandistickým dielom – a z tohto hľadiska potreboval autor ponechať Menkinu v bahne doby.

Podľa Števceka (1989, s. 453) zvyčajné označenie psychologický román je pre dielo *Farská republika* nesprávne a nepresné. Tatarkova próza je skôr založená na myšlienkových predpokladoch

¹ Slovenský štát, alebo aj Slovenský vojnový štát vznikol 14.3.1939 a trval až do konca 2.svetovej vojny v roku 1945, kedy bola obnovená Československá republika

a jej povahu nemožno považovať za psychologickú. Konceptia Tatarkových románov má intelektualistickú povahu a ich „psychologická“ povaha je druhoradá, vychádza len z psychologickéj charakteristiky prostredia.

V úvodnom odseku sme už spomenuli, že v románe sa nachádza viacero zaujímavých motívov. Jedným z nich je aj **motív kúpeľne**. Kúpeľňa je miestom, v ktorom sa až na jednu výnimku stále len miluje a miluje. Prečo autor zvolil kúpeľňu ako miesto, kde sa vykonáva pohlavný styk, je jasné. Ako uvádza Mikula (2006, s. 89) hlavný protagonistu knihy Tomáš Menkina nadväzuje „hygienickú lásku“. Pod týmto pojmom možno chápať telesnú, erotickú lásku, v ktorej absentujú akékoľvek city. Tomáš vykonával intímny styk so staršou zrelou ženou Achinkou, ku ktorej chodieval na obedy. Túto „hygienickú lásku“ pestuje ako prejav ľahostajnosti voči sebe samému, ako citové a morálne umŕtvenie, ktoré vedie až ku seba deštrukcii. Čiže práve udržiavanie tejto „hygienickej lásky“ je dôvodom, prečo si autor zvolil kúpeľňu za miesto, kde sa má vykonávať pohlavný styk. Pasáž, v ktorej sa opisuje spomínaný sexuálny akt, bola neskôr z románu vyškrtnutá cenzúrnymi zásahmi. Pokiaľ ide o celkový vzťah hlavného hrdinu voči ženám, tak Kabaštová uvádza (2009, s. 1) že Tomáš sa jednoducho nechcel viazať, chcel si zachovať istý druh slobody a voľnosti. K Darine Intribusovej tiež cítil len určitý druh náklonnosti, ale lásku v tom pravom zmysle slova nie. Nechcel si priznať nejaké hlbšie city.

Ďalším motívom, ktorý je typický nielen pre román Farská republika, ale aj pre iné autorove prózy je **motív ženy**. Žena tu vystupuje v úlohe matky, pre Tatarkovu poetiku je príznačný priam až posvätný kult ženy – matky. Hneď v prvej kapitole románu s názvom Menkinovci môžeme vidieť umierajúcu matku, ktorá volá svojho syna späť domov z ďalekého sveta. Tým ďalekým svetom je Amerika, Tomášov strýko Ján (John) Menkina totižto strávil dlhý čas v Amerike, kde pracoval ako robotník v mäsokombináte. Podchvíľou sa vracal na krátky čas domov, prácou v Amerike získal slušné finančné zabezpečenie a v úvode románu sa vracia domov natrvalo. Na železničnej stanici sa dopočul o politických zmenách, ktoré sa udiali v jeho vlasti. „Už niet republiky. Prišli Nemci. Prišli Maďari. Poliáci si odtrhli, na čo mali chuť.“ (s. 8). Podľa Kubištovej (2009, s. 1) je príčinou Johnovho návratu smútok za domovom a aj za matkou, ktorá, ako sme už spomenuli, volala vo sne svojho syna späť domov. V románe vystupuje aj Margita Menkinová, je to Tomášova matka a Johnova švagriná. Manžel Jozef jej padol v 1. svetovej vojne. Je to hlboko veriacia žena, ktorá miluje svojho syna a dokonca neváha ísť zaňho orodovať až k samotnému prezidentovi. Tejto pasáži sa ešte budeme venovať. Ďalšou ženskou postavou je aj Tomášova láska z detstva Paulína Husáříčka. Jej postava symbolizuje ľudí, ktorým vojna vzala naozaj všetko. „Márne žila, ako márnosť zomrela.“ (s. 155). Mala veľmi ťažký život plný utrpenia a bolesti. Jediní, ktorí jej podali pomocnú ruku, boli John Menkina a stará Lyčková.

Autor v románe kritizuje politické a spoločenské pomery v období Slovenského štátu. Kritizuje nielen pomery ako také, ale najmä ľudskú pasivitu a konformnosť voči zlu, ktoré so sebou klérofašistický režim prináša. Pokiaľ niekoho osobne nezasiahnu perzekúcie, tak je voči zlu ľahostajný. Teraz sa dostávame k revolte voči režimu zo strany mladého Tomáša Menkinu. Tomáš začal pracovať na gymnáziu ako učiteľ. V práci sa mu darilo, medzi študentami a kolegami bol obľúbený. Dostal sa však do sporu s riaditeľom Belom Kovalom, ktorý bol prisluhovačom vtedajšieho politického režimu. Vzhľadom na to, že na čele štátu stál katolícky kňaz, tak dôraz sa kládol najmä na kresťanstvo (katolicizmus). Tieto zmeny sa, samozrejme, nevyhli ani oblasti školstva. Školstvo bolo takpovediac zglajššaltované¹. Pre deti a učiteľov začala povinná účasť na bohoslužbách a tiež aj povinné pristupovanie k spovedi, účasť na duchovných cvičeniach a iných náboženských podujatiach. Práve v tomto okamihu sa Tomáš Menkina vzoprie svojmu nadriadenému, pretože ako učiteľ odmietne deti odvieť na spoveď: „Ja tu nie som na to, aby som naháňal deti na spoveď.“ (s.87). Po tomto incidente odchádza z gymnázia a radšej si nájde fyzickú prácu ako robotník na stavbe. Perzekuovaná bola aj Darina Intribusová, ktorá bola evanjelického vierovyznania a predsa v tomto období prvenstvo patrilo katolíckej konfesii. Len pre zaujímavosť uvádzame, že aj členovia vtedajšej vlády boli katolíckeho

¹ pejoratívny pojem, označujúci usmernenie podľa vládnucej ideológie

vierovyznania, okrem Ferdinanda Čatloša, ministra obrany. Generál Čatloš bol evanjelik. Odpor voči režimu je viditeľný aj pokiaľ ide o židovskú otázku. Otec Dariny Intribusovej, ako evanjelický kňaz, vydával židom krstné listy, čím ich zachraňoval pred perzekučnými zásahmi Židovského kódexu¹. Takýmto spôsobom zachránil aj židovku Editu Solániovú. Židovská otázka však určite nie je hlavným motívom tohto diela.

Veľmi zaujímavá je aj pasáž, v ktorej sa opisuje audiencia Tomášovej matky Margity u prezidenta Jozefa Tisa na fare v Bánovciach nad Bebravou. Z hľadiska územnosprávneho delenia katolíckej cirkvi bol Jozef Tiso dekanom v Bánovciach nad Bebravou. Z histórie je známe, že aj popri prezidentských povinnostiach tento úrad naďalej vykonával a každý víkend trávil čas vo svojej farnosti, kde vysluhoval kresťanské sviatosti (krstil, pochovával, spovedal...) celebraval bohoslužby a trávil čas so svojimi farníkmi. Práve tento fakt bol dobrou príležitosťou pre obyvateľov stretnúť sa so svojim prezidentom a predniesť mu svoje prosby, žiadosti a podobné veci. Vtedajší občania túto možnosť využívali a často sa stávalo, že pred budovou farského úradu vyčkávali desiatky ľudí. Dokonca aj keď nemeckí diplomati žiadali o audienciu, tak museli počkať, kým si prezident dokončí svoje kňazské povinnosti. Tomáš sa dostal do väzenia, lebo mu našli v kufri komunistické propagačné letáky, ktoré však pôvodne patrili komunistovi Lyčkovi. Margita Menkinová išla prosiť k prezidentovi, aby udelil jej synovi amnestiu. Prezradila však, že je komunista, z čoho logicky Jozef Tiso nebol nadšený. Synovi touto audienciou veľmi nepomohla, ba priam mu ešte viac uškodila. Celkový obraz prezidenta Jozefa Tisa je pomerne nelichotivý, už len opisom jeho fyzického vzhľadu. „*Mať bozkáva tistú ruku tomu bánovskému dekanovi.*“ (s. 252). Tomáša nakoniec z väzenia prepustili, zažil tam množstvo útrap, výsluchy spojené s bitkou a tvrdý väzenský režim sa prejavil aj na jeho zdraví.

Pokiaľ ide o náš osobný názor, tak Tisa nesmieme glorifikovať, avšak ani dogmatická demonizácia jeho osoby nie je na mieste. Ako politik práveže patril k miernejšiemu krídlu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany a situácia mohla byť oveľa horšia, keby sa na prezidentský post dostali iní politici, ktorí zastávali oveľa radikálnejšie názory. Zaslúži si obdiv už len zato, že dokázal vôbec ako politik a človek ustáť takú ťažkú a zložitú politickú situáciu, aká bola v tomto období. Je priam nemožné sklbiť úlohu kňaza a úlohu politika. Politik je človek, ktorý je často okolnosťami donútený ku kompromisom, kňaz ako duchovná osoba, by kompromisy v určitých oblastiach, ako je napríklad nedotknuteľnosť ľudského života, robiť nemal. Čosi podobné uvádza aj Kamenec (2013, s. 11), že Jozef Tiso je na jednej strane apriórne hodnotený negativisticky, na druhej strane je považovaný za skvelého politika, ba až mučeníka, dokonca sa vo Vatikáne vyskytujú tendencie dosiahnuť jeho beatifikáciu. Tieto pohľady však skutočnosti viac zahmlievajú ako osvetľujú. Nevychádzajú totiž z reálnej znalosti faktov a triezveho pohľadu na jeho osobnosť, skôr sú determinované ideologicky, nábožensky, dokonca až citovo. Môžeme si položiť rečnícku otázku, čo by sa stalo so slovenským národom, keby sa Jozef Tiso z pozície prezidenta vzoprel Hitlerovi.

V závere práce by sme sa ešte chvíľu venovali postavám Tomášovho strýka Johna a Margity, ktorí sa v závere románu takpovediac prispôbili politickým pomerom. John Menkinasi otvoril pohostinské zariadenie, Tomášova matka uňho pracuje ako kuchárka. Táto krčma však bola arizovaná². Tomáš býval v tejto krčme, ale necítil sa v nej dobre najmä z toho dôvodu, že ju navštevovali predovšetkým gardisti. Je tu zobrazený akýsi morálny úpadok Johna a Margity, samotný Tomáš nimi začína opovrhovať, cítiac z ich strany zradu: „*mať ma zaprela pre svoje sväté náboženstvo a ty sa ma zriekaš pre svoj podnik*“ (s. 257). Román sa končí odchodom mladého Tomáša do vojny. V roku 1941 totiž Nemecko prepadlo Sovietsky zväz a Slovensko, ako vazalský štát Nemecka sa muselo do tohto boja zapojiť.

¹**Židovský kódex** – súbor tvrdých rasových zákonov, ktorý prijal Slovenský snem v roku 1940. Opatrenia a obmedzenia sa týkali občanov židovskej národnosti a boli koncipované podľa vzoru Norimberských zákonov.

²**arizácia** – konfiškácia židovského majetku, ktorý mal podľa Židovského kódexu pripadnúť do rúk árijskej časti obyvateľstva.

Pramene:

TATARKA, D.: *Farská republika*. Martin : Matica slovenská, 1951, 260 s.

ŠTEVČEK, J.: *Dejiny slovenského románu*. Bratislava : Tatran, 1989, 624 s. ISBN 82 – 222 – 0036 – 0

KAMENEC, I.: *Tragédia politika, kňaza a človeka*. Bratislava : Premedia Group s.r.o. , 2013, 200 s. ISBN 978 – 80 – 89594 – 61 – 0

MIKULA, V.: *Kúpeľňa („Hygienická láska“ u Tatarku)*. In. Slovenská literatúra, 53, 2006, č. 2

KABAŠTOVÁ, N.: *Interpretácia Farskej republiky (kapitola z diplomovej práce)*. Dostupné online :
[http://www.nun.sk/Interpretacia\(1\).PDF](http://www.nun.sk/Interpretacia(1).PDF)

Bc. Pavol Blaho
Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity
pavol.blaho92@gmail.com

O PODOBE UKONČENIA VZDELÁVANIA NA ZÁKLADNEJ A STREDEJ ŠKOLE

Dnešná anketa súvisí s opatreniami, ktoré sa realizujú v súvislosti s krízovou situáciou. Možno práve súčasná situácia otvára možnosti reformovania školského systému. Veríme, že sa pod novým vedením ministerstva školstva dostanú do popredia názory skúsených učiteľov. Naďalej teda budeme pokračovať v popularizovaní tém školstva. Tu sú otázky dnešnej ankety? Čo poviete na zrušenie prijímačiek, zrušenie maturít? Mohli by sme prechádzať zo stupňa na stupeň na základe známok?

Aj na základe vašich názorov som vypravoval návrh na hodnotenie v základných a stredných školách, na ich ukončovanie a na prijímanie na stredné a vysoké školy, Nájdete ho v článku za anketou v rubrike Námety a inšpirácie.

Monika: Mám syna deviataka, takže osobne to vítam. Ale zase o to ťažšie to bude v septembri.

Anna: Myslím si, že pravidlo priemer do 1,5 gymnázium a do 2,0 maturitný odbor bolo fajn. Bola nejaká norma a zrozumiteľné pravidlo pre každého: pre žiaka, pre rodičov i pre školu. Žiak vedel, že má všetky možnosti, ale musí chcieť. To normovanie peňazí na počet žiakov zničilo všetky výborné výsledky škôl. A motiváciu. Priemer má predsa dlhodobejší charakter. Bral sa od 5. ročníka. Má svoju výpovednú hodnotu u väčšiny žiakov.

Janka: Aj ja mám doma deviataka, vítam to, samozrejme, žiaden stres. A nemám obavy, že by nezvládal školu, ktorú si vybral, učiť sa vie, bol vždy vyznamenaný. A keby aj bol slabším žiakom, tak ho určite neprihlásim na školu, ktorá by bola nad jeho sily (trojkára by som určite nedávala na gympel a pod.). Podľa mňa je objektívnejší priemer z viacerých ročníkov ako jednorazový test, ktorý môže pre rôzne príčiny pokaziť.

Ivana: Súhlasím, tak to bolo aj za mojich čias, žiaci by sa viac snažili, aby mali na ZŠ dobre výsledky, ak nie, robili by skúšky. Iné to bolo i na SŠ, kvalita študentov bola úplne iná, teraz žiak, čo patrí podľa môjho názoru na učňovku, je na gymnáziu a tam sa trápí, sotva prechádza. Možno zveličujem, ale sledujem, že sa vyráca remeslo a na každom kroku vysokoškolák.

Adriana: Ja osobne - žiaci s priemerom napr. do 1,5 na strednú bez skúšok (zvyšok robí prijímačky) a možno na strednej podobne. Do určitého priemeru žiaci nemusia absolvovať maturitu, resp. maturitu nech absolvuje ten, kto o to požiada, ak chce. A na VŠ sa bude brať priemer známok z koncoročných vysvedčení, príp. tiež do priemeru napr. 1,5 žiaci budú prijatí automaticky, bez skúšok.

Monika: Dvojka u jedného nie je tá istá dvojka ako u druhého učiteľa, nerobme si ilúzie. Okrem toho tie veľké skúšky predsa človeka pripravujú na zvládanie stresu pri štátnici, pri pohovore a pod.

Richard Bartal: Určite som proti zrušeniu prijímačiek a ústnych maturít v ďalších rokoch. Niektoré školy vyžadujú väčšiu úroveň vedomostí. Aj po prijímačkách sú na gymnáziách žiaci s elementárnymi defektmi vedomostí v gramatike či v základoch štylizácie. Maturita zase aspoň trochu pripraví žiakov na pomery na vysokých školách. A hlavne, bez vízie takej veľkej skúšky po štvrtom ročníku žiaci nemajú

motiváciu pripravovať sa. Budú to flákať, hlavne, že prejdú. Zrušenie písomných maturít vítam aj do budúcich rokov. Aj tak neodrážajú objektívne vedomosti žiaka ani prípravu na danej škole.

Peter Belan: Písomné testy jediné odrážajú objektivitu. Môj syn napísal maturity na percentily 98; 98,5; 99 a na ústnych mu výrazne prihoršila neschopná angličtinárka, lebo v úvahe opisoval ako najlepšieho učiteľa angličtiny niekoho iného.

Stanka: Pamätám si na časy, nie je to tak dávno, na gymnázium a strednú pedagogickú školu mohli zabudnúť všetci žiaci, ktorí mali dvojky na vysvedčení. Dostať sa do Modry mohla iba elita. Teraz, keď vidím, s akými známkami idú žiaci na SŠ, je mi ťažko.

Tatiana: V súčasnosti je toľko gymnázií, že sa dostane takmer každý.

Andrea: Nie je známka ako známka. Jednotka na jednej škole môže byť na inej aj trojkou. Znamky sú jedna vec. Skôr ma záráža, s akými nevedomosťami prichádzajú žiaci na stredné školy a každým rokom sa to len zhoršuje. U nás sme žiakov doteraz vždy prijímali cez prijímacie pohovory. Testy tiež nie sú vždy spravodlivé.

Darina: A nie je problém skôr v tom, že na stredných školách je pripravených viac miest, ako je žiakov v populačnom ročníku? Že súťažia školy o žiakov a nie žiaci o školy?

Danka: Nie je známka ako známka. Veľa záleží od skladby žiakov v triede, v danej škole, v regióne. Ak by boli nejake jednotné testy, ktoré by museli žiaci vykonať na postup do vyššieho ročníka, resp. na ďalší stupeň vzdelávania, to by som považovala za férové voči všetkým. Myslím aj napr. pri prechode z 1. na 2. stupeň a, samozrejme, pri prechode na strednú školu podľa dosiahnutého percentuálneho výsledku by sa mohli deti zaradiť. Testy by mohli byť také všeobecné na čitateľskú, finančnú gramotnosť a logické myslenie i všeobecný rozhľad.

Ľudmila: Región zohráva úlohu. V Bratislave je vraj veľký záujem o gymnáziá, tak si vyberajú. V menších mestách, ak je tam ešte viac gymnázií, berú všetkých. Bez nejakého úsilia a zásluh. A potom sú žiaci zvyknutí leňošiť, špekulovať a tak to s nimi ide ďalej. Aj výchovný moment tu takto chýba.

Iveta R.: Keby bola povinne rovnaká stupnica vo všetkých predmetoch na všetkých školách (niekde majú na jednotku 95 %, inde 90 %, na trojku 50 % alebo 60 %), možno by sa zmiernil problém nie je jednotka ako jednotka.

Karmen: Trošku nespravodlivé je to pre tohtoročných maturantov, ktorí sa veľmi nesústredili na známky na vysvečku, ale chceli zahviezdiť na maturite. Ak to však budú vedieť od začiatku štúdia, budú mať väčšiu motiváciu učiť sa priebežne, čo mi príde zmyslupnejšie ako nárazové učenie sa na jeden-dva dni.

Martina: Keby to bolo nastavené tak, že od začiatku sa budú počítat priemery, snáď by i žiaci mali väčší záujem. A možno by sa dali centralizovať úlohy, všetci rovnaké by skúšali podľa vopred jasných štátnych vzdelávacích programov. A to by už malo výpovednú hodnotu.

Leif: Verím, že to povedie k odbornej diskusii a k zmenám. Nech sú len docenení tí, ktorí poctivo dreli celé roky. Nie tí, ktorí zrazu zázračne uspejú v deň prijímačiek. Veľmi správne rozhodnutie.

Juraj: Bodaj by sa tento stav zachoval. Zrušiť T9 a ak, tak prijímačky v júni.

Kvetinka: Ak by sme chceli do budúcnosti hodnotiť a prijímať podľa priemerov (čo si myslím, že je spravodlivejšie ako jedna skúška), mali by sme mať častejšie (možno každý polrok) plošný test a

nedávať známku, ale výsledok zadávať v percentách. Test by mal byť ale zameraný na prebrané učivo. Ak chceme skúšať čítanie s porozumením alebo všeobecné študijné predpoklady, mal by to byť samostatný predmet a nehádzať všetko na slovenčinu. A ešte si predstavujem ataky premotivovaných rodičov, aby dieťa dostalo lepšiu známku, lebo ide o priemer. Tak by napísali štátny test a dostali by presné percentá.

Janka Š.: So zrušením maturít v dnešnej podobe súhlasím, je to prebyrokratizované a je s tým neúmerne veľa administratívy. Celý druhý polrok sa stále niečo organizuje, vypisujú sa papiere, tlačia sa pokyny, lebo sa každý rok menia.

Jana K.: Osobne som za zrušenie známok, treba hodnotiť percentuálne a na 1/4, 1/2, 3/4 a koniec roka dať plošný test, a tým môžeme zrušiť maturity aj prijímačky. Ale predtým treba zjednotiť čo a v ktorom ročníku sa presne učí! V každom predmete!

Zuzana: Keby som bola ministerkou školstva, museli by žiaci v každom ročníku robiť postupové testy dané ministerstvom. Tie testy by obsahovali otázky zo všetkých predmetov. Na základe výsledkov postupových testov by boli prijímaní na SŠ aj na VŠ. Niečo ako v Británii. Zabezpečilo by to motiváciu učiť sa a niekoľkoročné úsilie by nepokazil 1 deň na prijímačkách, maturách, štátniciach. Všetci absolventi by mali hodnotenie na základe dlhodobej činnosti. Utópia?

Miriam: Myslím si, že pre maturantov by takéto hodnotenie malo zmysel, boli by viacej motivovaní počas celého štúdia. Výsledná maturitná známka je potom o jednom maturitnom dni. O byrokracii už ani nehovorím. Teraz je možnosť niečo s tým urobiť. Zbytočne mrhanie peniazmi, ktoré v školstve chýbajú.

Nada: Na testovanie v 9. ročníku nemám celkom jasny názor, totiž, tu sa žiaci naučili spoliehať sa na všetko možné, len nie na vlastné schopnosti a nedokážu akosi prevziať zodpovednosť za svoje vzdelávanie, čiže ak nie testovanie, tak určite prijímačky. Maturitu by mali mať za sebou tí, ktorí majú záujem o štúdium na VŠ, aj písomnú, aj ústnu. Ak chceme kvalitných lekárov, učiteľov, nemalo by sa ísť cestou zľahčovania. A nemusím argumenty typu: v Nemecku to majú tak, vo Fínsku tak. Treba hľadať vlastnú cestu. Ak by bola zaručená objektivita pedagógov, ok. Ale tu sa uplácalo, a nielen v zdravotníctve, v každej oblasti. Školstvo nevynímajúc, ZŠ, tam nie až tak vypuklé, vyššie markantné. Aj tam je problém, školy nie sú autonómne, bohatí sponzori, deti toho a hentohto dôležitého. Tohto neduhu sa budeme dlho zbavovať. Keď aj je priemerný na ZŠ, na gymnáziu alebo SZS musí zabrať aspoň v profilových predmetoch. Profiláciu žiaka považujem za kľúčovú. Viest' ich, aby mali jasno, čo budú robiť. V tomto sa nezhodujem s názorom nášho ministra, že vzdelanie má byť všeobecné a každý by mal byť schopný robiť čokoľvek. S týmto opatrne. Mať chrobákov Truhlíkov všade dookola, nič dobré neprináša. (...) Táto spoločnosť má teraz možnosť prehodnotiť svoje postoje. A prísť na to, že futbalista, aj keď sa na nich dobre pozerá, liečiť nevie. Mnohí z nich tých lekárov neskôr tiež potrebujú. (...) Čo vypovedá o žiakovi sloh? Vypovedá o tom, či žiak má nadanie na písanie, alebo nie. Načo je tento talent budúcemu lekárovi, IT inžinierovi? Čiže vedomostný test, jednotný, vypovie určite viac aj o školách a objektivite hodnotenia.

Erika: V každom prípade by sa do maturitnej známky mali zarátať aj známky za 4 roky štúdia. Aby študenti boli motivovaní pracovať aj priebežne počas školského roka.

Alena K.: Pokiaľ sa v spoločnosti nebude ceniť vzdelanie a odbornosť viacej ako napríklad strelenie gólu (nič proti športovcom), tak je jedno, aký systém prechodu bude.

Slávka: Som jednoznačne za zrušenie maturitných testov, nevypovedajú o žiakovi nič, sú chybné, zavádzajúce, jalové. Veľa by sa ušetrilo. Nechala by som sloh. Ostatné známky by som spriemerovala zo všetkých štyroch ročníkov. Je možnosť to zmeniť to, tak prečo nie teraz. Ušetria sa peniaze, nervy,

energia. Ústna odpoveď vypovedá o tom, ako sa vie žiak zhostiť témy, o jeho postojoch, názoroch. Pravopis a vyjadrovanie. To povie viac ako testy.

Štefánia: Som za zrušenie prijímačiek. Ale nie za zrušenie ústnej maturity. Maturita je motivácia aj pre žiakov, ktorí neštudujú a nechcú ďalej študovať. Je to formalita, ale príjemná vstupná brána do života.

Gabriela: Maturitné skúšky nech zostanú v ústnej podobe, v písomnej iba slohová časť, započítať známky za 4 roky, prijímačky určite.

*Prípravil: PhDr. Ján Papuga, PhD.
Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk*

HODNOTENIE A UKONČOVANIE ŠTÚDIA (NÁVRH)

Na základe diskusie s členmi skupiny Spoločenstvo učiteľov a priateľov vyučovania slovenčiny som pripravil tento návrh o tom, ako by sa v budúcnosti mohlo nastaviť prijímanie na vyšší stupeň štúdia, hodnotenie v regionálnom školstve a ukončovanie daného stupňa štúdia. Budem rád, ak mi k tomu pošlete rôzne pripomienky, námety, konštruktívne myšlienky. Upozorňujem na to, že je to hypotetický text, ktorý nepredkladá žiadna školská inštitúcia, ale toto riešenie ponúkam ako nezávislá fyzická osoba, učiteľ a pozorovateľ školstva.

Princípy konštituovania tohto návrhu:

- Hodnotenie štúdia v súvislosti s prijímacími konaniami musí vychádzať v paralele s reformou čiastkového a polročného hodnotenia a s objektivizáciou hodnotenia (pozri nižšie).
- Odborná i laická verejnosť nemá jednoznačný postoj k číselnému či k slovnému hodnoteniu. Stanovujem kompromis. Hodnotenie je prípravou na pracovný život. Nie je pravdou, že číselné hodnotenie nemá výpovednú hodnotu, najmä ak sa požaduje odôvodnenie každej známky, rodičia majú možnosť konzultácií a odvolania sa proti známke. Zároveň sa však pripúšťa, že tradičné päťstupňové hodnotenie je nedostatočné, preto ho nahrádzame od II. stupňa ZŠ percentami, ktoré sa využívajú aj v hodnotení celoslovenských testov. Slovné hodnotenie je výpovednejšie, no nedá sa s ním exaktne pracovať, preto sa navrhuje, aby malo číselný pendant.¹
- Aby známky mali výpovednú hodnotu, je potrebné stanoviť spôsoby ich objektivizácie v metodickom pokyne (MP), čo je osobitná téma, ktorú bližšie nerozvediem. Takáto objektivizácia je možná, avšak 100 % objektivitu sa nepodarí zabezpečiť v žiadnom teste, v žiadnej komisionálnej skúške, preto si to nekladím za cieľ. V metodickom pokyne budú opísané aj princípy slovného hodnotenia ako nového spôsobu hodnotenia, aby neboli potrebné hodiny školení. Opísané bude aj percentuálne hodnotenie.
- MP stanoví systém kontroly známok (percent), aby bol aj učiteľ nútený objektivizovať hodnotenie, napr. písomné práce žiaka sa budú musieť archívovať tri dni po odovzdaní vysvedčenia.
- Je výhodné mať variabilné školy, avšak hodnotenie musí zachovávať istú mieru jednoty, keďže sa požaduje, aby bol prospech dôležitou súčasťou pri prijímaní na ďalší stupeň vzdelávania, aby žiaci na sebe pracovali po celý čas štúdia, aby boli zabezpečené rovnaké podmienky, aby boli žiaci motivovaní pracovať. Diferenciácia škôl na základe hodnotenia spôsobí chaos.²
- Vylučuje sa stanovenie povinných priemerov pri prijímaní na vyšší stupeň štúdia (napr. na gymnáziá), keďže existuje nález o protiústavnosti takéhoto kritéria.
- Vychádza sa z predpokladu, že celoslovenské testovania sa nezrušia. Okrem Testovania 5 sú hodnoty z testovania zapracované do tohto návrhu. Aby sa celoslovenský test stal aj dokladom o

¹ Pripúšťam, že nebude vôľa vymeniť známky za percentá. Uvedený návrh sa dá aplikovať aj na tradičné päťstupňové známkovanie.

² Diferenciácia škôl sa otvára učebnom obsahu, v profilácii školy, vo využití disponibilných hodín a pod.

hodnotení kvality školy, musí sa zmeniť tak, že by testoval viacero predmetov, vzdelávacích oblastí, všeobecné predpoklady alebo rôzne druhy gramotností, teda nie iba dva vyučovacie predmety.

- S prijímacím konaním na bilingválne gymnáziá po 8. ročníku sa v tomto návrhu nepočíta.¹
- Predmety etická a náboženská výchova sa takisto hodnotia percentami, avšak na základnej škole s upozornením na pozitívne hodnotenia. Na strednej škole takéto upozornenie nebude, keďže sa oba predmety môžu stať predmetom vysokoškolského štúdia. Metodický pokyn uvedie, ktoré zložky týchto predmetov sa nesmú hodnotiť.
- Hodnotenie ne-/absolvoval sa nevyužíva, keďže aj predmety, ktoré sa zvyčajne po dohode v pedagogickej rade takto hodnotia, sa môžu stať predmetom ďalšieho štúdia.

I. stupeň

- Hodnotenie na tomto stupni má motivačnú funkciu, má pozitívne rozvíjať žiakov, má rešpektovať ich nízky vek a zároveň známka neslúži na prechod na iný stupeň vzdelávania, príp. na iný typ školy.
- Využíva sa iba slovné hodnotenie bez číselného pendantu k nemu. V prípade žiakov s individuálnym výchovno-vzdelávacím programom (IVVP) sa využíva slovné hodnotenie s ohľadom na ich poruchu učenia podľa osobitných pokynov v MP a v IVVP.
- Slovné vyjadrenie nenaplnenia požiadaviek daného ročníka, teda nutnosť jeho opakovania, sa uvedie štandardizovaným textom z MP, aby dieťa nebolo traumatizované nevhodnou štylizáciou.

II. stupeň

- Hodnotenie na tomto stupni má okrem tradičných funkcií aj funkciu hodnoty pre prechod na strednú školu.
- Využíva sa percentuálne hodnotenie, teda namiesto známky sa uvádzajú percentá, no umožňuje sa využiť aj slovné hodnotenie, avšak vždy s uvedením percentuálneho pendantu v katalógu.² Číselný pendant slovného hodnotenia je dôležitý pre prijímanie na stredné školy. V prípade žiakov s IVVP sa využíva slovné hodnotenie a číselný pendant s ohľadom na ich poruchu učenia podľa osobitných pokynov v MP a v IVVP. V metodickom pokyne sa určí, koľko percent znamená opakovanie ročníka, resp. opravnú komisionálnu skúšku. Slovné vyjadrenie nenaplnenia požiadaviek daného ročníka, teda nutnosť jeho opakovania, sa uvedie štandardizovaným textom z metodického pokynu, aby dieťa nebolo traumatizované nevhodnou štylizáciou.
- Na osemročných gymnáziách (OG) sa prijíma iba na základe prijímacích skúšok zo slovenského jazyka a literatúry a z matematiky, prípadne z ďalších predmetov, ktoré si určí škola. Do kritérií si OG môže zaradiť aj úspešné umiestnenie vo významných súťažiach (nie iba organizovaných štátom). Súťaže hodnotené na základe hlasovania na internete alebo na základe SMS sa vylučujú.³ Váhu bodov za súťaže si určuje OG. Výsledky z Testovania 5 netvoria kritérium na prijatie na OG. Do úvahy sa neberú známky zo základnej školy. Kritériá na prijímanie musia OG zverejniť na začiatku školského roka. Prijímacie testy sa po ukončení a vyhodnotení prijímacieho konania musia zverejniť do najbližšieho prijímacieho konania na webovom sídle školy (potom sa povinne archivujú).⁴ V prípade rovnosti bodov sa koná so žiakom pohovor zameraný na všeobecné študijné predpoklady pred komisiou OG, ktorej predsedá riaditeľ (zástupca riaditeľa) školy. Takýto ústny pohovor s uchádzačmi si môže OG zaradiť aj medzi povinné kritériá prijímania.

¹ Prijímanie na bilingválne gymnáziá po 8. ročníku je nesystémový prvok, ktorý treba jednoznačne zrušiť.

² Teda nie je potrebné uvádzať ho na vysvedčení.

³ Súťaže v kritériách na prijímacie konanie musí vyhodnocovať odborná porota.

⁴ Zabezpečuje sa tak verejná kontrola dodržania kritérií OG a obsahu ŠVP.

- Na stredné školy (SŠ) sa koná prijímacie konanie, ktoré pozostáva z:
 - pridelenia bodov za koncoročné percentá zo 7. a 8. ročníka a z 1. polroka 9. ročníka z predmetov slovenský jazyk a literatúra a matematika,
 - pridelenia bodov za koncoročné percentá zo 7. a 8. ročníka a z 1. polroka 9. ročníka z ďalších minimálne dvoch predmetov, ktoré si škola určí na základe svojej profilácie,
 - pridelenia bodov za Testovanie 9, pričom váha je určená metodickým pokynom podľa typu SŠ,
 - prijímacích skúšok, o ktorých realizácii rozhodne škola, ako aj o tom, z ktorých dvoch predmetov prijímacie testy budú (prijímacie testy môžu byť zamerané aj na predmety, z ktorých sa realizovalo Testovanie 9),
 - talentových skúšok či portfólia prác (v prípade stredných umeleckých alebo športových škôl).
- SŠ si môže zaradiť do kritérií aj úspešné umiestnenie vo významných súťažiach (nie iba organizovaných štátom). Súťaže hodnotené na základe hlasovania na internete alebo na základe SMS sa vylučujú.¹
- Váhu bodov za známky zo základnej školy a za prijímacie skúšky si určuje stredná škola sama alebo ju určí metodický pokyn - na diskusiu.
- Kritériá na prijímanie musí stredná škola zverejniť na začiatku školského roka. Prijímacie testy sa po ukončení a vyhodnotení prijímacieho konania musia zverejniť do najbližšieho prijímacieho konania na webovom sídle školy (potom sa povinne archivujú)². V prípade rovnosti bodov sa koná so žiakom pohovor zameraný na všeobecné študijné predpoklady pred komisiou SŠ, ktorej predsedá riaditeľ (zástupca riaditeľa) školy. Takýto ústny pohovor s uchádzačmi si môže SŠ zaradiť aj medzi povinné kritériá prijímania.
- Testovanie 9 sa koná v máji, prijímacie konanie v júni.

III. stupeň - stredné školy

- Hodnotenie na tomto stupni má okrem tradičných funkcií aj funkciu hodnoty pri ukončovaní štúdia na strednej škole a pri prechode na vysokú školu (nadstavbové pomaturitné štúdium).
- Využíva sa percentuálne hodnotenie, teda namiesto známky sa uvádzajú percentá, no umožňuje sa využiť aj slovné hodnotenie, avšak vždy s uvedením percentuálneho pendantu v katalógu. Číselný pendant slovného hodnotenia je dôležitý pre maturitu a prijímanie na vysoké školy. V prípade žiakov s IVVP sa využíva slovné hodnotenie a číselný pendant s ohľadom na poruchu učenia podľa osobitných pokynov v MP. V metodickom pokyne sa určí, koľko percent znamená opakovanie ročníka, resp. opravnú komisionálnu skúšku.
- Maturita v súčasnej podobe je už vypracovaná, zaužívaná a funkčná. Preto sa vychádza z jej podoby s určitými modifikáciami:
 - povinná ústna maturita z materinského jazyka a literatúry a z cudzieho jazyka,
 - voliteľná ústna maturita - žiak si vyberá najmenej dva ďalšie maturitné predmety³ podľa vlastného uváženia a podľa kritérií na prijímanie na VŠ (na strednej odbornej škole sa nevyberá - ďalšími časťami maturity sú odborné predmety a praktická maturita súvisiace s profiláciou školy); škola na začiatku školského roka rozhodne, či si žiak vyberie ešte jeden povinne voliteľný predmet (piaty); aj žiak si môže pridať 5. predmet. Ústna odpoveď z maturitných predmetov sa hodnotí percentami, avšak do výsledku sa povinne zarátavajú koncoročné známky z maturitných predmetov alebo z predmetov, ktoré obsahovo súvisia s maturitnými predmetmi (resp. s výsledkami z praxe),

¹ V prijímacom konaní sa zachovávajú mnohé možnosti SŠ vybrať si vhodného uchádzača.

² Zabezpečuje sa tak verejná kontrola dodržania kritérií SŠ a obsahu ŠVP

³ Bez akýchkoľvek obmedzení. Predmet sa však musí v škole vyučovať.

- externá časť maturitnej skúšky (EČ) je osobitnou známkou (vyjadrenou percentami a percentilom) na maturitnom vysvedčení, ktorá sa nezohľadňuje pri ústnej maturitnej odpovedi.
- EČ sa koná koncom mája, ústne maturity po nej.
- Písomná forma internej časti (PFIČ) sa nekoná - komplexné slohy sa realizujú v rámci kontrolných písomných prác každý polrok podľa metodického pokynu, ich váhu počas polročného hodnotenia určuje metodický pokyn, adaptujú sa kritériá na PFIČ na písanie polročných kontrolných písomných prác (slohov).
- V MP sa určí, koľko percent znamená opakovanie časti maturitnej skúšky.

Vysoké školy

- Je veľmi dôležité, aby sa výsledky zo stredných škôl povinne zohľadňovali v prijímacom konaní na vysoké školy.
- V prijímacom konaní na vysoké školy sa povinne počítajú do prijímacieho konania výsledky z maturity zo slovenského jazyka a literatúry a cudzieho jazyka (ústna maturita aj externá časť) a z maturitných predmetov, ktoré súvisia s vybraným študijným odborom.
- Kritériá sa zverejňujú na začiatku zimného semestra. Samy sa rozhodujú, či zrealizujú prijímacie skúšky (ústne, písomné).

PhDr. Ján Papuga, PhD.
Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk

ROMAN BRAT: AKO NAŠŤVAŤ RIMANA

Úvod

Témou našej interpretácie je kniha od spisovateľa Romana Brata s názvom *Ako našťvať Rimana*. Svojím obsahom a štýlom je určená pre deti a mládež. Hneď v úvode práce je nutné skonštatovať, že Roman Brat je vynikajúci spisovateľ, píše veľmi pútavo a jeho knihy sú pre „náštročných“ čitateľov veľmi obohacujúce a poučné, pričom im, samozrejme, nechýba humor, nadhľad a slovník, ktorým sa snaží čo najviac priblížiť detskému čitateľovi. Humorným spôsobom, až fabuláciou je napríklad opísaný kvázi pôvod festivalu Pohoda. V knihe je scéna, ako Rimania vidia Slovanov konať rituálne tance a konštatujú „*to je iná pohoda*“, preto vraj bujaré oslavy pod holým nebom vošli do dejín s názvom Pohoda. Humorné konotácie majú aj mená postáv, ako napríklad rímsky veliteľ Antonius Cretenus, veliteľ vojsk „Narkomanov“¹ Fastfud, Oštinoha.² Krátkemu lexikálnemu rozboru sa tiež

¹ **Narkomani** – skomolenina názvu germánskeho kmeňa Markomanov, s ktorými bojovali Rimania aj na území dnešného Slovenska

² možno to nazvať „*nomen omen*“ pretože neustále niekoho omočí

budeme v práci venovať. Pútavosť a umelecká hodnota sú základnými dôvodmi, prečo sme si na interpretáciu vybrali práve túto knihu. Ďalším kritériom výberu bola aj aktuálnosť tém – počítačové hry, čítanie kníh a iné, ktoré ešte v interpretácii spomenieme. V dnešných časoch už mnohé deti a mladí ľudia doslova zabúdajú čítať a počítače, smartfóny a tablety sú pre nich jedinou voľnočasovou aktivitou. Môžeme si klásť otázky typu: Čia je to chyba? Rodičia ich k tomu nevedú? Nemajú na to čas popri náročných školských povinnostiach? Zleniveli a nechce sa im? Osobný dôvod pre výber témy pre nás predstavuje aj námet z histórie, ktorý nám poskytuje možnosť využitia dejepisu v rámci medzipredmetových vzťahov. Hlavný protagonista sa ocitne vo svete starovekých Rimanov a bude musieť čeliť nástrahám, ktoré mu táto cesta prinesie. Svet staroveku je naozaj fascinujúci a poskytuje množstvo námetov, ako ho zábavnou, ale zároveň aj náučnou formou predstaviť žiakom v škole. Tomuto sa budeme venovať v poslednej kapitole, kde aplikujeme knihu ako námet na vyučovaciu hodinu. Pri príprave námetov na vyučovaciu hodinu a príprave zábavných aktivít pre deti sme si pomohli aj inou literatúrou. Kniha *Ako našťvať Rimana* je doplnená peknými a výstižnými ilustráciami.

Interpretácia diela

Hneď v úvode samotnej interpretácie je nutné povedať, že autor sa vie dokonale vcítiť do sveta detí a mládeže. Dej knihy sa začína na Vianoce, odohráva sa v rodine jedenásťročného Maxa. Maxo, ktorý je hlavným protagonistom príbehu, veľmi rád číta, ale takisto aj rád hrá počítačové hry. Na tomto mieste hneď môžeme vidieť prvé ponaučenie pre detského percipienta. Autor predkladá triezvy, reálny pohľad na vec. Svet počítačových hier je jednoducho súčasťou života dnešných detí a mládeže, o tom niet najmenších pochyb. Žiaľ, často sa stáva, že deti čítanie kníh takpovediac odsunú na vedľajšiu koľaj práve na úkor počítačových hier. Hlavný protagonista, Maxo, rád číta a aj rád hrá počítačové hry, ako sme už spomenuli vyššie. Práve tu vidíme zmienené ponaučenie pre detského čitateľa – z Maxa by si mali brať príklad a nielen sedieť pri počítačových hrách, ale si aj oddýchnuť s knihou v ruke. Čítanie kníh považujeme za nevyhnutné pre vzdelávanie dieťaťa a jeho ďalší rast a vývin vo všetkých oblastiach ľudského života. Musíme však s potešením skonštatovať, že počas našej pedagogickej praxe sa na hodinách literárnej výchovy kladol dôraz na prácu s textom a čítanie s porozumením. Maxo dostal ako darček na Vianoce interaktívnu počítačovú hru, prostredníctvom ktorej sa mohol ponoriť do sveta dávnej a fascinujúcej minulosti. Mal na výber tri obdobia: veľkomoravské, obdobie Osmanskej ríše a svet starovekých Rimanov. Zvolil si tretiu možnosť a začalo sa veľké, strhujúce dobrodružstvo plné humoru, ale aj napätia. Lenže, jeho spolužiak Julo Bachratý, ktorý je opísaný ako arogantný a drzý chalan, dostal túto hru tiež. Už len samotné jeho meno evokuje, že zrejme pôjde o negatívnu postavu. Stanú sa z nich však protihráči, ktorí chcú hrať spolu online. Maxo však o desiatej nemôže, lebo „*musí nakupovať a upratovať*“ kvôli čomu sa mu Julo vysmieva. Podľa neho je to práca pre ženy. V tomto vidíme ďalší výchovný aspekt, a síce viesť deti k zapájaniu sa do domácich prác. Hlavnému protagonistovi vykonávanie týchto prác prisna a nekompromisná mama nikdy neodpustí. Vypätým situáciám však Maxo musí čeliť aj v reálnom svete, najmä nepriateľskému správaniu suseda Lopúcha, ktorý nemá Maxa príliš v láske. Takisto aj spomínaný Julo, ktorý je veľký bitkár a navyše sú obaja zaľúbení do Violky, ktorá je od nich o rok staršia, čiže chodí do šiestej triedy. Violka Maxovi úplne zamotala hlavu. Stretáva sa však so žiarlivosťou u bitkára Jula, ktorý má naozaj spôsoby na úrovni mafiánskych praktík. (Maxa priviaže s kamarátmi o stoličku, ostrihá mu kučeravé vlasy a nalepí mu na hlavu perie.) Práve kvôli lepidlu na hlave ho musela mama vystrihať dohola. Týmto chcel Julo docieľiť, aby sa Maxo prestal páčiť Violke. Dosiahol však úplne opačný efekt, Maxo bol totiž vo Violkiných očiach hrdinom. Áno, poznatky z vývinovej psychológie nám hovoria, že deti naozaj vedia byť voči sebe veľmi kruté. Problematika šikanovania však tvorí kľúčový motív v inej Bratovej knihe s názvom *Môj anjel sa vie biť*. Brat však kritizuje aj nesprávny prístup učiteľov. Triedna učiteľka Maxa, prezývaná Vyrážka, sa namiesto učenia celú hodinu zhovára so žiakmi o nepodstatných veciach. Oni už vedia ako na ňu, niečo sa jej opýtajú a ona im vždy skočí na lep. Maxova vyholená hlava vydesila jednu spolužiačku, ktorá

mala povest' triednej bifľošky a rozplakala sa. Učiteľ obvinil Maxa, že ju šikanuje. Žiaci majú zaužívanú skratku NKS (nuda, kandel, smrť). Tieto tri veci sa im totiž najviac spájajú so školou.

Kniha dokonca reflektuje aj problematiku šírenia detskej pornografie. Už spomenutý sused Lopúch žiada od Maxa 50 eur ako odškodné za to, že mu natrel medom kľučku na dverách. Už len tento samotný fakt svedčí o negatívosti postavy suseda Lopúcha. Predsa normálny človek by to vyriešil dohovorom, rozhovorom s rodičmi a nie vydieraním. Suma 50 eur je samozrejme nad Maxove možnosti. Maxo ponúka susedské služby ako kompenzáciu: vynášanie smetí, umývanie riadov a podobne. Sused je však ochotný odpustiť mu 50 eur len v prípade, ak mu nenápadne odfotí svoje spolužiačky pri prezliekaní sa. Maxa až premkol pocit hrôzy, niečo takéto by nikdy neurobil. Po dlhšom premýšľaní sa radšej prizná rodičom, čo susedovi vyparatil. Čiže tu môžeme vidieť ďalšie posolstvo pre detského čitateľa, možno aj pre dospelého. Spočíva v tom, že vo vypätých situáciách je nutnosťou zachovať sa čestne a radšej sa treba rodičom so všetkým priznať. Zatajovanie prehreškov zo strachu pred trestom a nedostatok komunikácie v rodinách je ďalším aktuálnym problémom. Čím viac sa problémy zatajujú, tým ťažšie sa potom riešia. Sused Lopúch to však obrátil proti Maxovi, tvrdil totiž, že Maxo ponúkol jemu, že mu nafotí spolužiačky, ako sa prezliekajú. Rodičia sú zhrození, veria susedovi a synovi uložili trest – kým sa celá záležitosť nevysvetlí, tak nesmie hrať hry na počítači. Podľa nášho názoru urobili trochu chybu, že radšej uverili cudziemu človeku než vlastnému dieťaťu. Maxovi sa však našťastie podarilo dokázať svoju nevinu prostredníctvom náhody (susedovi zo smetného koša vypadli fotografie nahých dievčat, Maxo ich ukázal rodičom) a mohol pokračovať v hre. Rodičov však mrzelo, že Maxovi neverili. Sused sa však tak ľahko nevzdáva a raz v obchode narafičí scénu, že mu Maxo ukradol peňaženku. On ju však zdvihol zo zeme a chcel mu ju len vrátiť. Lopúch dokonca donúti predavačku, aby privolala mestských policajtov. Maxo sa však ubránil a tento raz hneď všetko povedal rodičom. Otec sa svojho syna zastal a šiel to so susedom vybaviť.

Zaujalo nás aj to, že autor tak trochu kritizuje aj spoločenské problémy. Na istom mieste totiž použil prirovnanie, že sa *im nakopilo papiera ako na čiernej skládke v najväčšom bratislavskom obvode*. Čierne skládky sú dlhodobým a veľmi ťažko riešiteľným problémom, ktorý, žiaľ, v posledných rokoch zažíva na území Slovenska veľkú expanziu. Už to dospelo do takých rozmerov, že ľudia jednoducho vyhadzujú odpad všade, kde im len vyhovuje a následky sú im, takpovediac, ukradnuté. Problematiku životného prostredia dokonca reflektuje aj samotný pápež František vo svojej encyklike *Laudato si*¹.

V závere interpretácie už len uvedieme, že hlavný protagonista Maxo je, resp. mal by byť živým príkladom pre súčasné deti. Vie sa zachovať čestne a poctivo, neublízuje nikomu, ale na druhej strane sa dokáže brániť a presadiť si svoj názor.

Krátka lexikálna analýza

Ako sme už v úvode práce naznačili, kniha je písaná mimoriadne zaujímavým a pútavým štýlom, ktorý nepochybne pritiahne podľa nášho názoru nielen detského, ale aj dospelého čitateľa. Autor v snahe priblížiť sa svetu a mysleniu nástročných používa ich slovník. V texte sa vyskytujú slangové výrazy, a to najmä z oblasti školy: *matika* (matematika), *zemák* (zemepis), osobne nás najviac zaujal slangový výraz *slanina* (slovenčina). Naša generácia ho v rámci základnej ani strednej totiž vôbec nepoužívala. Tiež sa vyskytujú slangové slová ako *blafák*, *učka*, *comp* a iné. Zaujímavý je aj výraz *kandel* (smrad). Veľmi frekventované sú aj frázy, ktoré používajú zväčša jedinci v pubescentnom alebo adolescentnom veku, ako napríklad, *nebolo o čom* v zmysle niet nad čím rozmýšľať, rozhodnutie je jasné. Takisto aj výrazy *vystrelil zo stoličky*, *bude to haluz/haluška* (bude to zábava), *zožeriem trojdňovú ponožku* a ďalšie iné. V texte sa vyskytujú, nie však vo veľkej miere aj vulgarizmy, ako napríklad *drž hubu*, *hovno* a podobné iné. Autor si nerobí nijaké falošné, naivné ilúzie o tom, ako sa vyjadrujú súčasné deti.

¹ *Laudato si* – buď pochválený (lat.)

Námety na vyučovaciu hodinu a školské aktivity

1) Exkurzia do Carnutna alebo Gerulaty (oboje boli významné rímske táboriská, Carnuntum sa spomína aj v knihe)

Tieto miesta sa totiž nenachádzajú ďaleko a exkurzia sem môže byť pre žiakov nielen príjemným, ale aj veľmi poučným sprestrením ich školského života.

Druh exkurzie: komplexná medzipredmetová exkurzia (dejepis, geografia, prírodopis, slovenský jazyk a literatúra)

Ciele exkurzie: hlavným cieľom je aplikovať už osvojené poznatky z predmetu dejepis (učivo o starovekých Rimanoch), prepojiť teóriu s praxou, spojiť vedomosti žiakov s novonadobudnutými poznatkami na exkurzii, ukázať im ako fungoval typický život v rímskom meste. Na tento účel by bolo vhodné Carnuntum, pretože je tam naozaj zachovaná úžasná autenticita a historickosť (žiaci môžu spoznať, ako fungovali rímske termy (kúpele), ako vyzerala typická rímska kuchyňa, na akom princípe fungovalo kúrenie, toalety, ako vyzerali hry a voľný čas starovekých Rimanov, bojiská, cvičiská a množstvo ďalších aspektov). Ďalším cieľom by bolo aj prepojenie poznatkov z geografie, biológie, slovenského jazyka a literatúry.

Obsah exkurzie:

- život v rímskom meste,
- rímska armáda,
- reálie antického Ríma.

Miesto konania exkurzie: Carnuntum

Dátum exkurzie: najvhodnejšie je tam ísť v jarnom/letnom období (apríl, máj, jún, príp. ešte september)

Časový plán exkurzie:

1) **Úvodná hodina** – zopakovanie kľúčového učiva využitého pri exkurzii a oboznámenie žiakov s cieľom, obsahom a miestom exkurzie a inými dôležitými organizačnými a bezpečnostnými prvkami

2) Exkurzia (príklad časového harmonogramu)

Plánovaný odchod pred školy – 8:00

Presun – cca 2 hodiny

Príchod k miestu exkurzie – 10:00

Úvod – privítanie žiakov, oboznámenie s cieľmi exkurzie – cca 10 min.

Múzeum v Carnunte – 30 min.

Prehliadka *villarustica* (vidiecky dom) – 1 hod.

Prehliadka *villaurbana* (mestský dom) – 1 hod.

V rámci prehliadky týchto domov žiacividia typickú rímsku kuchyňu a pod.

Obed – od cca 12:30 – do 13:30, buď si žiaci prinesú vlastný obed, alebo využijú možnosti reštauračných zariadení priamo v areáli (vopred žiakov upozorniť, že sú finančne náročné!!!)

Prehliadka rímskych kúpeľov – 14:00 – 15:00 (miestnosti so studenou, vlažnou a horúcou vodou atď.)

Prehliadka rímskeho armádneho cvičiska – 15:00 – 16:00

Predpokladané ukončenie exkurzie – 16:00

Poznatky sa budú priebežne sumarizovať.

Podmienky úspešného absolvovania exkurzie

Podmienkou úspešného absolvovania exkurzie je vypracovanie referátu na nejakú ľubovoľnú tému, ktorá žiakov najviac zaujala. Môže byť všeobecná (napr. stravovacie návyky starovekých Rimanov, život v rímskom meste a pod.) alebo sa môže týkať konkrétnej osobnosti (cisár Marcus Antonius, ktorý v Carnunte aj istý čas pobudol), Julius Caesar, Gaius Marius a pod. Referát odovzdajú žiaci vo vytlačenej podobe najneskôr týždeň po absolvovaní exkurzie. Podmienkou bude aj prezentácia Power

Point, ktorú každý žiak priebežne odprezentuje (cca 10 - 15 min.). Pri známkovaní referátu sa, samozrejme, bude brať do úvahy aj aktivita počas exkurzie, prejavenie záujmu a iné faktory.

3) Tvorba projektu a zručností

V začiatku knihy mal hlavný protagonista na výber, že či chce hrať hru v období Veľkej Moravy, Osmanskej ríše alebo Rímskej ríše. Žiaci by sa rozdelili do troch skupín a každá skupina by si vylosovala (kvôli spravodlivosti) obdobie a vypracovali by o ňom projekt, ktorý by odprezentovali.

4) Diskusia so žiakmi o hlavnom protagonistovi

Diskutovali by sme so žiakmi o hlavnej myšlienke knihy, charakterových črtách jej hlavného hrdinu. Mohli by sme ho porovnávať aj s inými „detskými hrdinami“ ako bol napríklad Holden Caulfield

Pramene:

BRAT, R. : *Ako našťvať Rimana*. Bratislava : Forza, 2013, 122 s. ISBN 978 – 80 – 89359 – 57 – 8

Bc. Pavol Blaho
Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity
pavol.blaho92@gmail.com

MOŽNOSTI VYUŽITIA iPADU V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ (1. časť z atestačnej práce)

V súčasnosti vplyvom rozvoja technológií a nástupom tzv. informačnej spoločnosti sa mení pohľad na súčasné školstvo a na jeho význam. Jednou z prioritných úloh, ktoré má plniť súčasná škola je inovovať edukačný proces tak, aby vplyvom využitia moderných trendov vo vyučovaní dokázala produkovať ľudí schopných aktívne uplatniť získané vedomosti, zručnosti a návyky v bežnom živote. Nezanedbateľnou časťou k tomu prispieva aj využitie informačných technológií v edukácii už v primárnom vzdelávaní. Účinok učenia a učenia sa, aplikáciou digitálnych technológií je zaujímavejšia pre učiteľov, ale hlavne pre žiakov. Jedným z nových trendov v súčasnom školstve, ktoré vyučovanie robí atraktívnejším, zaujímavejším patrí využívanie iPadov a tabletov, ktorých implementácia do výučby a ich vhodné využitie môže byť prínosom pre celý edukačný proces.

Podnetom pre výber tejto témy pre atestačnú prácu bolo absolvovanie projektu „iPad pre učiteľov“, kde som sa naučila základné ovládanie iPadu, jeho funkcie, nastavenie Apple ID, prepojenie Apple TV s dataprojektorom a zrkadlenie, sťahovanie aplikácií, prehľad aplikácií pre školy a ich využitie v edukácii. Veľkým prínosom bolo vzdelávanie na ktorom sme si vymenili svoje skúsenosti, podelili sme sa o radosti a nové aplikácie s ostatnými učiteľmi.

Cieľom tohto príspevku je aplikovať iPad do vyučovacieho procesu, predstaviť využiteľné aplikácie a podeliť sa so skúsenosťami z vyučovacích hodín v primárnom vzdelávaní.

Učebné pomôcky a didaktická technika

Vychádzajúc z cieľa atestačnej práce, ktorou je využitie iPadu v primárnej edukácii, je nevyhnutné ako prvé si vymedziť základné pojmy učebné pomôcky, didaktická technika, iPad, tablet, Apple TV. Definícia funkcie a rozdelenie učebných pomôcok ako aj výhody a nevýhody iPadov v primárnej edukácii.

V súvislosti s učebnými pomôckami a didaktickou technikou sa v literatúre stretávam s rozličnými definíciami a rozličným chápaním.

Termín učebné pomôcky definuje Ivan Turek (2008, s. 310) ako prostriedky, ktoré sú nositeľom učiva. Učebné pomôcky sa môžu v niektorých prípadoch uplatniť len prostredníctvom rozličných zariadení, strojov a prístrojov, ktoré sa nazývajú didaktická technika. Podľa Blaška (2010, s. 187) „Učebné pomôcky sú predmety, ktoré sprostredkujú, alebo napodobujú realitu pri výučbe, napomáhajú väčšej názornosti, uľahčujú výučbu, sú nositeľmi informácií, nositeľmi učiva. Nezabezpečujú len názornosť, ale často sú zdrojom vedomostí. Uľahčujú pochopiť abstraktné prvky učiva a rozvíjajú zručnosti a návyky“.

Zhrnutím a zovšeobecnením množstva definícií Ján Dravecký (2012, s. 82) uvádza túto definíciu pojmov: „Učebné pomôcky sú také prostriedky, ktoré slúžia k názornosti vyučovania a umožňujú dokonalejšie, rýchlejšie komplexnejšie osvojenie učiva. Didaktická technika plní tie isté úlohy a rozumieme ňou využívanie rôznych prístrojov a technických zariadení (film, zvukové prístroje, výpočtová technika)“.

Keďže v práci sa primárne zaoberám opisom skúseností z využívania učebných pomôcok, považujem za dôležité uviesť toto terminologické spresnenie: „Učebné pomôcky sú také prostriedky, ktoré slúžia k názornosti vyučovania a umožňujú dokonalejšie, rýchlejšie a komplexnejšie osvojenie učiva. Didaktická technika plní tie isté úlohy a rozumieme ňou využívanie rôznych prístrojov a technických zariadení- film, zvukové prístroje, výpočtovú techniku a pod.“ (Petlák, 1997, s. 150).

Klasifikácia učebných pomôcok

Učebné pomôcky a didaktická technika pôsobia na ľudské zmysly. Podľa toho ich delíme na:

- auditívne - sluchové (napr. gramofón a gramofónová platňa, magnetofón a magnetofónová páska),
- vizuálne – zrakové (napr. učebnica, fotografia, výkres),
- taktilné – hmatové (napr. modely)
- audiovizuálne, teda zvukovo – zrakové (napr. diafón, televízor, televízny program, film, videomagnetofón). (Turek, 2008, s. 313).

„Medzi základné druhy učebných pomôcok patria skutočné predmety, napodobeniny (modely), auditívne pomôcky, vizuálne pomôcky, audiovizuálne statické pomôcky, audiovizuálne kinetické pomôcky, kybernetické pomôcky, špeciálne učebné pomôcky a multimediálne systémy so svojím didaktickým softvérom“ (Dušan Driensky - Roman Hrmo, 2004).

Petlák, (1997 s. 153) uvádza triedenie, ktoré má bezprostredný vzťah k vyučovaniu:

Učebné pomôcky:

- skutočné predmety,
- prírodniny - objekty živej prírody (živočíšna a rastlinná ríša) a objekty neživej prírody (horniny, skameneliny),
- preparáty (vypchaniny, kostry, preparáty v tekutinách),
- výrobky (skutočné prístroje, náradie, vzorky výroby, polotovary...).

Prístroje:

- demonštračné prístroje (na skúmanie a dôkazy prírodných zákonov),
- prístroje na meranie a počítanie (meradlá, váhy...),
- prístroje na pozorovanie (lupa, mikroskopy, ďalekohľady),
- súpravy a zariadenia pre frontálne pokusy (žiacke súpravy, súpravy pomôcok pre jednotlivé predmety).

Zobrazenia:

- obrazy, nákresy na tabuľu, nákresy v zošitoch, fotografie, ilustrácie v knihách, nástenky, obrazy na tabuliach.

Symbolické zobrazenia:

- nástenné tabule (schémy, grafy, diagramy),
- nástenné mapy, plány,
- príručné mapy, atlasy.

Pomôcky na premietanie statických obrazov:

- diafilmy a diapozitívy,
- episkopické premietanie,
- ostatné - spätná projekcia.

Pomôcky na premietanie dynamických obrazov:

- nemý a zvukový film,
- ekvizícia,
- videozáznamy.

Zvukové pomôcky:

- hudobné nástroje,
- gramofón,
- magnetofónový záznam,
- rozhlas.

Dotykové pomôcky (haptické):

- reliéfové obrazy,

- slepecké písmo.

Literárne pomôcky:

- učebnice, školské knihy, slovníky.

Didaktická technika so spätnou väzbou:

- vyučovacie stroje pre programované učenie, repetítory, examinátory,
- тренаžеры,
- výpočtová technika slúžiaca k výučbe.

„V súčasnosti sa často hovorí o **multimediálnom vyučovaní**. O multimédu hovoríme vtedy, ak sa v jednom zariadení spájajú viaceré formy uloženia a prezentácie informácií (zvuk, obraz, písmo). Multimediálna technika, informačné a komunikačné technológie sa využívajú v rámci elektronického vzdelávania (e-learningu).“ (Dravecký, 2008, s. 61).

Funkcie učebných pomôcok

Učebné pomôcky a didaktická technika nie sú cieľom vo vyučovaní, ale prostriedkom – ich správnym využívaním sa vyučovanie zefektívni, čo prispeje k dosahovaniu cieľov vyučovania (Petlák, 1997, s. 152).

Učebné pomôcky a didaktická technika okrem toho, že slúži k názornosti vyučovania, plní ďalšie významné funkcie:

a) **informatívnu** – pomôcky a didaktická technika majú pre žiaka veľký informačný význam; jednak ho informujú o vzťahoch, súvislostiach vecí a javov, jednak plnia pre žiaka úlohu spätnej väzby – informujú ho, ako chápe učivo, spresňujú proces jeho učenia,

b) **formatívnu** – práca s pomôckami a technikou prispievajú k rozvoju tvorivej činnosti žiaka a súčasne k rozvoju myšlienkových operácií, formujú sa zmyslové poznávacie procesy žiaka,

c) **inštrumentálnu** – pomôcky a technika sú nástrojmi (inštrumentmi), pomocou ktorých žiak získava nové vedomosti, spôsobilosti a zručnosti,

d) **motivačnú** – učebné pomôcky a technika vzbudzujú záujem žiaka o učivo, spestrujú vyučovací proces,

e) **systematizujúcu** – učebné pomôcky a technika pomáhajú zaraďovať a triediť vedomosti do určitého systému,

f) **názorná** – pomôcky pôsobia na zmysly, žiaci získavajú konkrétnejšie a ucelené predstavy o tom, čo sa učia,

g) **racionálna a ekonomická** – pomocou pomôcok sa zefektívňuje a racionalizuje vyučovanie a učenie,

h) **uľahčuje prechod od teórie k praxi** - žiak nepočúva iba slová, ale vidí, počuje, manipuluje s vecami, experimentuje a pod.,

i) **podporuje samoštúdium** - žiak na základe pozorovania, narábania s predmetmi a prístrojmi aj sám v mimoškolskom čase často „experimentuje“, napr. zhotovuje si prístroje, fotografuje atď... (Petlák, 1997, s. 151).

„Učebné pomôcky a didaktická technika nie sú cieľom vo vyučovaní, ale prostriedkom – ich správnym využívaním sa vyučovanie zefektívni, čo prispeje k dosahovaniu cieľov vyučovania“ (Dravecký, 2012, s. 83).

Digitálne technológie

V súčasnosti na školách predmet Digitálne technológie začína nahrádzať predchádzajúcu výpočtovú techniku alebo informatiku. Vo svete digitálnych technológií predstavujú dôležitú a nevyhnutnú súčasť procesu výučby učiacich a učiacich sa subjektov. Vyznačuje sa tým, že sa žiak učí globálne a každým dňom nadobúda nové skúsenosti, poznatky, hodnoty a postoje aj prostredníctvom digitálnych technológií, ktoré mu pomáhajú v jeho rozvíjaní (Dušan Kostrub, Eva Severini, Michal Rehúš, 2012).

„V tejto dobe sa digitálne technológie stali súčasťou života jednotlivca a spoločnosti. Digitálne technológie (v skratke DT) – v kontexte vzdelávania sú súborom prostriedkov, nástrojov, prostredia a postupov, ktoré sa využívajú na učenie a učenie sa, komunikáciu, kolaboráciu, prezentovanie, tvorbu a pod., na komplexný rozvoj dieťaťa/žiaka/študenta v procese výučby. Sčasti sú i synonymum pre informačné a komunikačné technológie (IKT), ktoré v posledných desaťročiach nahrádzajú označenie IKT v pedagogických a iných dokumentoch v mnohých štátoch.“ (Kalaš, 2011, s. 130).

Interaktívna tabuľa

Interaktívna tabuľa je moderná didaktická pomôcka na zefektívnenie vyučovania, ktorá pozostáva z počítača alebo notebooku, dataprojektora, samotnej interaktívnej tabule (ďalej IT) a špeciálneho pera. Obraz sa z počítača cez dátový projektor prenáša na tabuľu, to znamená, že všetko, čo vidíme na obrazovke počítača, vidíme aj na tabuli. Reaguje na dotyk, to znamená, že je ovládateľná prstom alebo špeciálnym perom. Používanie tabule je jednoduché a všestranné, učiteľ má na výber, akým spôsobom si vyučovanie na interaktívnej tabuli pripraví. Prináša mnoho výhod ako je napr. klonovanie objektov, zmena farby a fondu, uloženie dokumentov, postupné odhaľovanie obsahu tabule, animácie objektov, možnosti vkladania zvukov, možnosť fotenia obrazovky a okamžitého vloženia do obrazovky IT, alebo triedenie objektov.

Tablet

Tablet je počítač, ktorý je celý integrovaný v displeji, pričom tento displej je dotykový a slúži súčasne ako (jediné alebo takmer jediné) vstupné aj výstupné zariadenie (nahradzuje teda klávesnicu a myš). Tablety sa vyrábajú pre použitie s rôznymi operačnými systémami (Android, Apple iOS, Windows). Typický tablet je osobné prenosné zariadenie zhruba veľkosti 7" – 12" tvorený najmä relatívne veľkým integrovaným dotykovým displejom, niekedy sekundárne doplnený klávesnicou pripojenou káblom, alebo cez bluetooth. Umožňuje používateľovi pracovať na počítači primárne prstom, snímacím hrotom (angl. stylus) alebo digitálnym perom. Primárnym napájaním tabletu je zabudovaný akumulátor. Tablet je zvyčajne vybavený špeciálnym softvérom na rozpoznávanie rukopisu. Bežným vybavením je GPS modul, bezdrôtová konektivita (Wi-Fi, bluetooth, GPRS) a fotoaparát (Vasiľ, 2015).

iPad

iPad je tablet, ktorý vyvinula firma Apple. Je najpredávanejší tablet na svete, s úspešným operačným systémom iOS, viac ako 30 000 aplikácií pre iPad na App Store, multi-touch dotyková obrazovka, dva modely (Wi-Fi alebo Wi-Fi + 3G), čítačka elektronických kníh, funkcionality prehrávačov,

na výber sú aj veľkosti pamäte: 16 GB, 32 GB, 64 GB, 2 kamery (predná – pre video-hovory (FaceTime), druhá - na natáčanie videa vo Full HD kvalite), dvoj - jadrový čip A5X. Tablet má 9,7-palcový (25 cm) farebný LCD displej s LED podsvietením a využíva virtuálnu klávesnicu na zadávanie textu. Možno na ňom pracovať s rôznymi multimediálnymi formátmi, vrátane časopisov, kníh, učebníc, fotografií, videí, hudby, textových dokumentov, tabuliek a videohier. iPad má najlepšiu výdrž batérie zo všetkých tabletov, vydrží približne 10 hodín prevádzky (Gregor, 2011).

Základy ovládania iPadu

iPad je prístroj, ktorý dokáže celý rad vecí. K jeho používaniu je nevyhnutné poznať základné informácie o tomto prístroji a jeho fungovanie. Zariadenie ma na obale dohromady 5 mechanických tlačidiel:

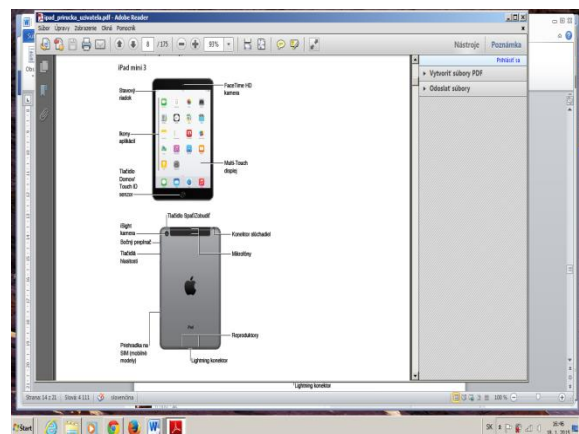
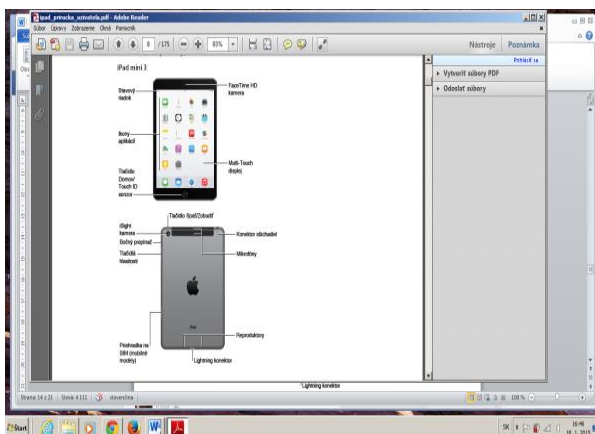
HOME - nachádza sa tradične pod obrazovkou na prednej strane

ON-OFF - je na vrchnej hrane zariadenia vpravo

Side Switch - prepínač na pravej strane hore (uzamknutie automatickej rotácie obrazu alebo vypnutie zvuku)

Tlačidlá **+** a **-** na pravej strane hore pod prepínačom určené na zvýšenie či zníženie hlasitosti.

Zariadenie sa vypína a dlhším podržaním tlačidla **ON-OFF**. Následne sa na vrchu displeja zobrazí červený posúvač umožňujúci vypnúť zariadenie. Na zapnutie iPadu použijeme rovnaké tlačidlo už bez potvrdzovania na displayi. Po odblokovaní sa na obrazovke iPadu zobrazí úvodná stránka plochy zobrazujúca všetky nainštalované aplikácie, vrátane ikonky s nastaveniami – Settings. Ikony aplikácií je možné jednoducho usporiadať pomocou podržania prstu na ktorejkoľvek z nich. Ikony sa následne roztrasú, čo umožní ich premiestňovanie na stránke plochy, a teda ich usporiadanie. Múd usporiadania jednoducho vypneme stlačením tlačidla HOME. Dlhším podržaním tlačidla HOME sa na spodnej časti obrazovky zobrazí jeden riadok vysoká lišta s aplikáciami bežiacimi na pozadí. Tieto aplikácie je možné ukončiť pomocou podržania prstu na ktorejkoľvek z nich. Ikony sa roztrasú, čo umožní ich vypnutie klikaním na červenú značku, ktorá sa týmto zobrazila v ľavom hornom rohu každej bežiacej aplikácie.

Apple TV

Apple TV je set-top box od firmy Apple, umožňujúci prenos obsahu iPadu k projektoru. Apple TV dokáže párovať všetky iPady v dosahu rovnakej Wi-Fi siete navyše bez nutnosti používať káble. Apple TV podporuje len jeden typ pripojenia a to HDMI rozhranie, ale majú ho len novšie typy projektorov. Ak chceme pripojiť Apple TV pomocou staršieho, ale bežnejšieho VGA rozhrania, potrebujeme redukciu.

Pre nastavenie Apple TV stačí zapojiť napájací kábel do elektrickej zásuvky a prepojiť Apple TV s projektorom pomocou HDMI kábla. Podržíme iPad so zapnutým Bluetooth v blízkosti Apple TV, ktorý rozpozná sieť a automaticky cez ňu preberie nastavenia účtu. Pomocou funkcie AirPlay si prepojíme iPad s projektorom a cez Apple TV môžeme bezdrôtovo streamovať – zrkadliť digitálny obsah.

App Store

App Store je aplikácia vstavaná v každom zariadení iPad, ktorá slúži na sťahovanie celého software-ového vybavenia zariadenia. V aplikáciách si môžeme vybrať podľa kategórii, kde je aplikácia zaradená, podľa obľúbenosti – platené a zadarmo, najviac sťahované alebo podľa názvu predmetu. Vo vyhľadávacom okne v pravom hornom rohu sa po vyhľadaní aplikácie zobrazia detaily aplikácie s jediným tlačidlom, na ktorom je cena aplikácie alebo nápis FREE – zadarmo. Po zakliknutí sa nápis tlačidla zmení na INSTALL APP. Po zakliknutí sa aplikácia nainštaluje do zariadenia, a jej ikonka sa zobrazí na dynamickej časti hlavnej plochy.

Využitie iPadu v primárnom vzdelávaní

V tejto kapitole sa zameriavam na charakteristiku edukačných aplikácií, výhody a spôsoby využitia iPadu. Hlavným cieľom práce je zostaviť prehľad aplikácií vhodných vo výučbe primárnej edukácii a implementovať (integrovat) ich do vyučovacieho procesu.

Petlák (2004, s. 311) uvádza, že „každý učiteľ môže výchovno-vzdelávací proces modernizovať, pretože nie je, a najmä v súčasných podmienkach, ničím obmedzovaný“.

Využitie počítačov (tabletov) môže vo vyučovacom procese prispievať k napĺňaniu viacerých didaktických funkcií:

Motivačná funkcia – počítače môžu prispieť k formovaniu kladných postojov študentov k preberanej problematike a zvyšujú možnosti ich seberealizácie.

Informačná funkcia – IKT umožňujú získavať, uchovávať, spracovávať, prezentovať a šíriť informácie rôzneho charakteru a práca s nimi vedie k rozvoju analytického a syntetického myslenia žiaka.

Riadiaca funkcia – vysoko interaktívne výučbové programy môžu riadiť cieľavedomú výmenu názorov medzi subjektom vzdelávania a počítačom.

Racionalizačná funkcia – vhodné začlenenie počítača do vzdelávacieho procesu môže podporiť rôznorodosť postupu a metód vyučovania vo vzťahu k jednotlivým študentom, pričom sa kladie dôraz na individuálny rozvoj každého študenta.

Kontrolná funkcia – kontrola dosiahnutých výsledkov je podstatná pre organizáciu a kontrolu dosiahnutých výsledkov. Prostredníctvom počítača je možné efektívne diagnostikovať a vyhodnocovať výsledky výučby.

Komunikačná funkcia – počítačom podporované vyučovanie rozvíja vzájomnú komunikáciu medzi žiakmi pracujúcimi v skupinách.

Sociálna funkcia – skupinová práca podnecuje diskusie o preberanej problematike. Slabší žiaci si osvojujú nové vedomosti v spolupráci so svojimi spolužiakmi.

Využitie počítačov - iPadov možno uplatniť vo všetkých etapách vyučovacieho procesu, t. j. pri motivácii žiakov, pri opakovaní už predtým osvojeného učiva, pri samotnom osvojovaní nového učiva a

jeho upevňovaní a prehlbovaní, pri hodnotení a preverovaní žiakov, pri spätnej väzbe a domácej príprave žiakov (Turek, 1997, s. 316).

Výhody a nevýhody využívania iPadu vo vzdelávaní

Hlavným prínosom iPadu je zjednodušenie a zefektívnenie prípravy učiteľa na konkrétnu vyučovaciu hodinu, názornosť prezentácie a vysoká motivácia pre žiakov. Je ľahko ovládateľný a žiakovi práca s ním veľmi baví. Na displeji iPadu môžu žiaci čítať knihy, objavovať aplikácie a webové stránky iba obyčajným dotykom prstu. Vyučovanie je možné viesť aj od tabule a dopĺňať premietaný obraz poznámkami či rovno do neho vpisovať pomocou interaktívneho pera a výberu nástroja z panelu nástrojov. Napísané poznámky sa neskôr dajú jednoducho uložiť do pamäte iPadu. Stilusom alebo dotykom je možné ovládať aplikácie, doplniť chýbajúce výrazy, podčiarknuť alebo zvýrazniť určité javy. Žiaci si môžu na iPady nahrávať digitálne verzie slovenských učebníc, ktoré sa dajú stiahnuť zo štátneho portálu eAktovka.sk. Žiaci sú aktívne zapojení do hodiny. Ak učiteľ vyučovaciu hodinu doplní vhodnou aplikáciou, prezentáciou a potom ju aplikuje vo vyučovaní, zvyšuje tým kreativitu žiakov. Takáto hodina prináša žiakom radosť a sú viac motivovaní. Vzdelávanie je pre žiakov pútavejšie, sústredia sa na vyučovanie bez ohľadu na to, aký je ich osobný štýl učenia. Veľkou výhodou je aj to, že namiesto toho, aby pracoval naraz len jeden žiak, pracujú všetci súčasne.

Ďalšie výhody:

- zapisovanie si poznámok do elektronického zošita,
- zvyšovanie úrovne zručností s výpočtovou technikou,
- ktorúkoľvek miestnosť školy možno vďaka iPadom za pár minút premeniť na „počítačovú miestnosť“,
- iPad nepôsobí pri vyučovaní rušivo, odpadajú starosti s kabelážou, a prístup na internet je takisto bezdrôtový cez WiFi,
- environmentálny aspekt, ochrana životného prostredia: zredukovaná potreba využitia klasickej tabule, kriedy, menšia spotreba papiera; tiež oveľa menšia spotreba elektrickej energie,
- práca s elektronickými slovníkmi, prekladovými i výkladovými, ktoré ponúkajú výslovnosť slov aj v zvukovej podobe,
- iPad môžu užívatelia jednoducho prenášať a nosiť v jednej ruke (hmotnosť len 600 gramov),
- presnosť, okamžité zapnutie a dlhá výdrž batérie (až 10 hodín) dáva žiakovi pohotovú prístup k študijným materiálom, nech sú kdekoľvek,
- využívanie elektronických učebníc, pracovných listov,
- okamžitá spätná väzba, žiak je informovaný o správnosti riešenia, je vedený k hľadaniu chyby.

Nevýhody:

- vysoké náklady - iPady sú drahšie, ako ich klasické tablety,
- rukopis je výrazne pomalší ako písanie textu na klávesnici,
- riziko poškodenia obrazovky,
- životnosť batérie - príliš krátka doba životnosti batérie vzhľadom na trvalé podsvietenie veľkoplošnej obrazovky.

Charakteristika vzdelávacích aplikácií

iPad môže slúžiť ako pedagogická pomôcka v rozvíjaní širokej škály zručností a vedomostí, ktoré môžu byť ďalej rozvíjané pomocou aplikácií. Aplikácie môžeme využiť na hodinách matematiky, čítania, písania, vlastivedy, prírodovedy, cudzích jazykoch. V aplikáciách je možnosť nahrávania vlastných obrázkov a vlastných nahrávok.

Aplikácia: Matematika pre prváčikov

Aplikácia je pre žiakov 1. ročníka. Žiaci sa zábavnou formou učia rozpoznávať čísla, počítať predmety, sčítanie do dvadsiatich, porovnávať čísla, orientáciu na číselnej osi. Sprievodcom v hre je pes Archi a mačka Meďa, ktorí sa tešia ak je úloha vyriešená správne a naopak, ak je chybný výsledok, sú smutní. V aplikácii je aj štatistika výsledkov, takže sa môže sledovať, ako si s úlohami malí počtári poradili. V hlavnom menu je 9 kategórií, z ktorých si žiaci môžu vybrať: Počítanie do 5, Dopĺňovanie do 5, Počítanie do 10, Sčítanie, Pričítanie, Príklady, Hojdačka, Pexeso, Počítanie do 20.

Aplikácia: 1st grade math

Zábavná aplikácia pre 1. stupeň ZŠ, ktorá rozvíja základné matematické zručnosti: sčítanie, odčítanie, orientácia na číselnej osi, porovnávanie čísel, geometrické útvary. Aplikácia generuje tisíce matematických listov, náročné matematické hádanky a zaujímavé matematické hry. Pri počítaní si žiaci vedľa príkladu môžu zapisovať poznámky.

- Sčítanie a odčítanie: pripočítanie čísel alebo odpočítanie čísel
- Číselná os: porovnávanie, triedenie a usporiadanie
- Matematické puzzle: tvorivé myslenie a riešenie problémov
- Scratch Pad - farebný poznámkový blok, kde si žiaci môžu zapisovať postup riešenia príkladu.

Aplikácia: MyMathBook

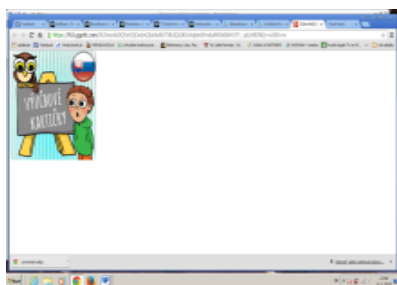
Jednoduchá, ľahko použiteľná aplikácia, pomocou ktorej sa žiaci zábavnou formou učia základy matematiky. Zaujímavými animáciami zvyšuje záujem žiakov o učenie. Má veľa funkcií: poznávajú čísla, uč sa počítať, píš čísla, sčítaj, odčítaj, nájdi chýbajúce čísla, kresli a maľuj geometrické útvary, rozlíš geometrické útvary a testy.

Aplikácia: Splash Mat

Aplikácia posilňuje kľúčové matematické zručnosti interaktívnym a pútavým spôsobom. Poskytuje viac ako 300 zručností v oblasti sčítania, odčítania, násobenia, delenia, porovnávania. Žiaci si môžu precvičovať čas - analógové a digitálne hodiny, meranie - odhad a meranie dĺžky, geometriu, údaje a grafy - analyzovať a organizovať dáta, počítať s peniazmi a porovnávať sumy.

Aplikácia: Výučbové kartičky

Aplikácia je využiteľná v rôznych predmetoch, na rozvíjanie slovnej zásoby, komunikácie. Celou hrou žiakov sprevádzajú pútavé obrázky a príjemný ženský hlas. Výučbové kartičky sú rozdelené podľa tém: farby, divé zvieratá, hudba, hudobné nástroje, domáce zvieratá, ovocie, lesné zvieratá, čísla, činnosti, šport a športovci, škola, zelenina, povolania, dopravné prostriedky, nemocnica, obuv, náradie a záhradnícke pomôcky, ľudia a kroje, lyžovanie, kvety, zvieratá v SR, rastliny, dreviny, autá, more. V každej téme si môžeme vybrať zo štyroch kategórií: poznaj, hovor, prezeraj, pexeso.

Aplikácia: Little writer

Jednoduchá aplikácia, pomocou ktorej sa žiaci zábavnou formou naučia písať písmená a číslice. Žiaci majú po vyznačených čiarach prstom obťahovať písmená a číslice, popritom zbierajú jablká alebo ryby. Aplikácia obsahuje: veľkú abecedu, malú abecedu, čísla od 1 do 10, 20 základných geometrických tvarov. Do aplikácie je možné pridávať vlastné obrázky a zvuky, k obrázkom nahrávať slová v slovenčine. Prednosťou je nádherná grafika a roztomilé zvuky.

Aplikácia: School writing

Aplikácia vhodná na písanie a grafomotorické cvičenia. Môžu sa v nej vytvárať vlastné lekcie rôznych prípravných cvikov na písanie písmen, čísel doplnených obrázkom. Je možné zvoliť predpísaný vzor napríklad so šípkami, bodkami. Ponúka nám možnosť vytvoriť vlastný typ písma so zodpovedajúcim obrázkom a hlasovým pokynom, obťahovanie slov s možnosťou tvorby vlastných postupov a lekcí, hlasových pokynov, napr. voľba typu písma, písanie slov, ktoré začínajú daným písmenom, slová podľa

diktátu, dopĺňanie chýbajúcich písmen v slove, napísať slovo podľa obrázka, počúvanie slova a napísať protikladné.

Aplikácia: Abeceda pre deti.

Aplikácia vhodná na vyučovanie slovenskej abecedy, ktorá je doplnená krásnymi a výstižnými obrázkami. Aplikácia obsahuje 9 hier: abeceda, veľké písmená, malé písmená, nájdi kartičku, tvorenie slov, písmená v slove, pexeso, aké písmeno počuješ na začiatku slova? Aké písmeno počuješ na konci slova?

Aplikácia: Slovenský jazyk pre iPad

Aplikácia prináša súbor gramatických cvičení. Úlohy sú rozpracované do jednotlivých výukových krokov, ktoré sú graficky zreteľne odlišené a vymedzené tak, aby s nimi žiaci mohli pracovať samostatne. Aplikácia je rozdelená do lekcí: vety, slovo – slabika – hláska, krátke a dlhé samohlásky, spodobovanie hlások, spoznávanie slovných

druhov, pravopis i/y.

Aplikácia: Učíme sa hodiny

Učíme sa hodiny – je výučbový program od popredného tvorca vzdelávacieho softwaru. Aplikácia obsahuje 7 lekcii. Každá lekcia obsahuje výučbovú časť a hry.

Aplikácia: Farm Animals by Photo Touch

Photo Touch je multi - zmyslová vzdelávacie hra - kombinuje hlas a napísané slová. V aplikácii je možné pridávať vlastné zvukové nahrávky, fotky, nastaviť obtiažnosť. Obrázky v aplikácii môžeme mazať, upravovať, texty prehovoriť do slovenčiny.

Aplikácia: Animals 360

Aplikácia s obrázkami zvierat vo vysokom rozlíšení a reálnymi zvukmi. Zvieratká si môžeme priblížiť v reálnom prostredí. Žiaci si formou kvízu môžu otestovať svoje vedomosti o zvieratách, a zahrať puzzle s rôznou obtiažnosťou.

Aplikácia: Animals 4 kids

Hra zábavným a graficky prepracovaným spôsobom učí žiakov, čím sa zvieratá živia, kde žijú, aké zvuky vydávajú, spoznávajú zvieracie rodinky. Aplikácia prostredníctvom hier rozvíja deťom pamäť a schopnosť rozoznávať tvary.

Aplikácia: Animal 100 lite

Aplikácia o voľne žijúcich živočíchoch. Je v nej viac ako 20 zvierat, slúži ako moderná encyklopédia. Má 6 režimov použitia: fotografie a informácie o zvieratách, túra, zvuky, kvíz, abeceda a puzzle s 3 úrovňami obtiažnosti.

Aplikácia: Priestorová orientácia

Priestorová orientácia - žiaci sa učia orientovať v priestore. Aplikácia vedie k precvičeniu jednotlivých pojmov v horizontálnej rovine, v predozadnom smere a vo vertikálnej rovine.

Aplikácia: Dopravní výchova

Animovaná interaktívna dopravná výchova. Žiaci zábavnou a náučnou formou spoznávajú všetko zo sveta rizík dopravy. Aplikácia je plná hier a testov. Postavičky Zebra a Čiara prevedú žiakov cez 12 moduly, v ktorých sa dozvedia všetko o prechádzaní cez cestu, správanie sa v aute, viditeľnosti v prevádzke, jazde na bicykli, dopravných značkách, cestovanie vlakom, rizikách na železnici.

Aplikácia: The Human Body

Ľudské telo – žiaci môžu preskúmať mozog, svaly, oči a iné orgány. Každá časť tela je animovaná a interaktívna: srdce bije, črevá bublajú, pľúca dýchajú, pokožka cíti a oči vidia. Žiaci spoznávajú ako pracuje naše telo.

Pokračovanie v budúcom čísle.

Pramene:

- Blaško, M. 2010. *Úvod do modernej didaktiky I*. Košice : Technická univerzita, 2010. s. 187.
- Dravecký, J. 2012. *Teória a prax primárneho a sekundárneho vzdelávania*. Ružomberok : Katolícka Univerzita v Ružomberku, Inštitút Juraja Páleša v Levoči , 2012.
- Dravecký, J. 2008. *Teória a prax primárneho vzdelávania*. Poprad : s.n., 2008. (Študijný text).
- Driensky, D. – Hrmo, R. 2004. *Materiálne didaktické prostriedky*. [Experimentálny učebný text grantové ho projektu KEGA] Bratislava : Slovenská technická univerzita, 2004. ISBN 80-227-2159-X.
- Gregor, L. 2011. *iPad - Průvodce s typy a triky*. Brno : Computer Press, a.s., 2011. ISBN 978-80-251-3336-1.
- Kalaš, I. 2011. *Spoznávame potenciál digitálnych technológií v predprimárnom vzdelávaní*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 2011. s. 130. ISBN 978-80-7098-495-6.
- Kostrub, D., Severini, E., Rehúš, M. 2012. *Proces výučby a digitálne technológie*. Bratislava : Alfa print, 2012. s. 10. ISBN 978-80-971081-6-8.
- Lukáč, S. 2001. *Multimédia a počítačom podporované učenie sa v matematike*. Košice : Prírodovedecká fakulta UPJŠ, 2001. s. 60. ISBN 80-7097-42-30.
- Petlák, E. 2004. *Všeobecná didaktika*. Bratislava : IRIS, 2004. s. 311. ISBN 80-89018-64-5.
- Petlák, E. 1997. *Všeobecná didaktika*. Bratislava : Vydavateľstvo IRIS, 1997. s. 150. ISBN 80-8878-49-2.
- Turek, I. 2008. *Didaktika*. EKONÓMIA. Bratislava : Iura Edition, 2008. s. 310. ISBN 978-80-8078-198-9.
- Turek, I. 2010. *Didaktika*. EKONÓMIA. Bratislava : Iura Edition, 2010. s. 308. ISBN 9788080783228.
- Turek, I. 1997. *Zvyšovanie efektívnosti vyučovania*. Bratislava : Metodické centrum, 1997. s. 316. ISBN 80-88796-49-0.
- Míka, R. 2012 Využitie tabletov v interaktívnom vyučovaní: Diplomová práca. Praha: 2012 [Online] [cit. 2016-06-12]
- Tablety vo výuke na základnej škole [Online] [cit. 2016-05-09] http://www.7zsjbc.cz/texty/prirucka_tablety.pdf
- Kovár, I. 2013 Efektívne využívanie mobilných zariadení na platforme Android : Bakalárska práca. Zlín 2013 [Online] [cit. 2016-06-14]
- http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/25351/kov%C3%A1r_2013_bp.pdf?sequence=1
- <http://cit.ukb.muni.cz/kurzy/kurzy/tablety/144-ipad-zaklady-ovladania.html>. [Online]

Mgr. Melinda Pápayová
Základná škola, Krišovská Liesková, Križany
linda.papay@gmail.com

CHYBY ŽIAKOV V T 5

Po celoslovenskom testovaní piatakov na základných školách 20. novembra 2019 sa členovia Pedagogického klubu pri Základnej škole v Dolnej Tižine rozhodli predbežne rozobrať a vyhodnotiť náročnosť jednotlivých úloh (podľa originálnych testov žiakov ponechaných na škole). Testovania sa zúčastnilo 24 žiakov piateho ročníka.

V úlohe č. 13 (podľa formy A, kód testu 2411) dosiahli žiaci 100%-nú úspešnosť, v úlohe č. 16 dosiahli 87,5%-nú úspešnosť a v úlohách č. 19, 20, 26 a 30 dosiahli 83,3%-nú úspešnosť. Najslabšie dopadli úlohy č. 2, 7 a 25. Zamysleli sme sa, prečo.

Úloha č. 2 sa viazala na článok o londýnskom letisku Heathrow. Medzi odpoveďami sa vyskytovali: *Londín, v Londíne, na londýnskom letisku, British Airways*. Najviac chýb pramenilo v nepozornosti a povrchnom čítaní. Na 1. stupni vo vlastivede žiaci preberajú iba Slovensko. Európske krajiny a mestá sú pre nich známe oveľa menej. A postup slovotvorby, t. j. odvodenie vlastného podstatného mena (názov mesta) zo vzťahového prídavného mena (londýnske) je pre nich náročný. Možno sú im predsa len bližšie dvojice „*varínske – Varín*“ (varínske stredisko) či „*kremnické – Kremnica*“ (kremnické mince), „*tižinské – Tižina*“ (tižinské hody) alebo „*žilinské – Žilina*“ (žilinské slávnosti), ktoré poznajú z vlastného regiónu, resp. z mapy Slovenska.

V úlohe č. 7 mali žiaci z danej vety vypísať podstatné meno, ktoré sa s prídavným menom zhoduje v rode, čísle a páde. Aj tu zrejme podcenili hľadanie súvislosti medzi dvoma slovnými druhmi. V odpovediach sa našli slová: *orechov, posýpkou, špenátové rolky*. Zaujímavé je, že učebnica slovenského jazyka pre 4. ročník základných škôl obchádza pojem zhody, resp. zhoduje sa. Tento pojem je skrytý implicitne v poučke na s. 90: „*Prídavné mená sú vždy v rovnakom páde ako podstatné mená, ku ktorým patria.*“ Podobne cvičenia č. 3.b) a č. 6 na s. 91 jasne upozorňujú na dvojice slov (slovné spojenia), kde žiaci majú určiť pád podstatných a prídavných mien. Možno piatáci hľadali formálnu (tvarovú) zhodu slov „*s posýpkou*“ a „*z orechov*“, možno sa sústredili na hľadanie susedných slov – dvojice prídavného a podstatného mena a pozabudli, že majú vypísať iba podstatné meno. Snáď by im pomohlo, keby si pri čítaní zadania vždy podčiarkli kľúčové slová, ktoré udávajú konečný cieľ ich práce s danou vetou (teda „vypíš podstatné meno“). Učitelia slovenského jazyka si teda stanovili úlohu – pri skloňovaní prídavných mien v spojení s podstatným menom (žiak si môže sám vytvoriť vhodnú dvojicu, napr. *smelý zajko, múdre prasiatka, usilovní žiaci*) používaním spojenia „*zhoduje sa v ...*“ upozorniť žiakov na základnú paradigmu pri ohýbaní dvoch slovných druhov.

V úlohe č. 25 mali žiaci napísať, v ktorom páde je prídavné meno z danej vety. Naši piatáci uvádzali odpovede: *blízkeho, genitív, nominatív*. Niektorí sa z nepozornosti sústredili na jediné podstatné meno vo vete (*mliekarka – N*) a nechtiac naznačili (od detstva vžitú) prioritu podstatných mien pred prídavnými menami. Veď podstatné mená tvoria polovicu slovnej zásoby. Ak zväžíme, koľko hodín učitelia venujú určovaniu základných gramatických kategórií podstatných a prídavných mien a tiež precvičovaniu pádových otázok, potom 33,3%-nú úspešnosť úlohy možno považovať za výrazný neúspech.

Záver

Najslabšie výsledky prejavili žiaci v jazykovej zložke, konkrétne v morfológii.

Pramene:

Hirschnerová, Z., Adame, R. 2011. Slovenský jazyk pre 4. ročník základných škôl. Bratislava : AITEC, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-8146-093-7.

*RNDr. Antónia Muchová a kolektív
Základná škola, Dolná Tižina
amuchova@centrum.sk*

BARBORA VANICKÁ: DVERE V KÚTE SVETA (BESEDA A INTERVIEW)

O tom, že svet fantázie je fascinujúci a nekonečný, niet pochýb. Denne otvárame pomyselné dvere za hranice skutočného sveta využívajúc netušené možnosti fantázie, pretože tam je možné skutočne všetko. O tom píše aj vo svojom knižnom debute **Dvere v kúte sveta** (2019) mladá košická autorka Barbora Vanická. Príbeh, ktorý sa v jej hlave rodil viac ako tri roky, je púťavou cestou zdanlivo obyčajného dospievajúceho chlapca Adama do krajiny Stromoroh. Problémy, ktoré predtým riešil (neznesiteľné hodiny matematiky, protivná sestra a jej otravné kamarátky) sú zrazu nič v porovnaní s tým, čo ho v nepoznanom svete čaká. Musí zachrániť prastarý strom Anat, od ktorého závisí existencia celého tohto magického miesta. K Adamovi sa pridáva jeho sestra Eva a spoločne musia čeliť nástrahám nadprirodzených bytostí.

V závere zvíťazia pozitívne hodnoty – priateľstvo, spravodlivosť a rozhodnutie pre správnu vec. Rozprávkové prvky, prelínanie medzi reálnym a fantazijným svetom, morálne ponaučenie, to všetko vytvára atraktívny príbeh, ktorý je určený najmä pre mladšieho čitateľa.

Dielo nás zaujalo natoľko, že sme sa rozhodli pani spisovateľku pozvať do priestorov našej školy. Vo svojom občianskom povolaní psychologičky sa venuje predovšetkým práci s deťmi, a teda jej otvorená forma besedy s prvým a druhým stupňom nerobila žiaden problém. Priniesla dobrú náladu a množstvo kníh, z ktorých sme si postupne čítali úryvky. Mimoriadne zaujímavá bola diskusia o tom, ako si nachádzala svoj vzťah k literatúre, ako sa postupne rodila jej túžba byť spisovateľkou a v akom fantazijnom svete sa cíti najlepšie. A prečo do tohto sveta nenahliadnuť? Prostredníctvom tvorivých hier so slovami sa to našim žiakom podarilo a snád tieto dvere do fantázie budú otvorené ešte veľakrát.

Rozhovor s pani spisovateľkou realizovali žiačky našej školy.

Čo vás inšpirovalo k napísaniu tejto knihy?

Inspirácii bolo celkom veľa. Inšpirovalo ma to, že mám veľmi rada vek, v ktorom sú tieto deti, tak okolo dvanásť rokov. Inšpirovali ma iné knižky, ktoré som čítala. Takisto ma veľmi inšpiruje príroda, veľa toho je tam totiž o prírode.

Čo vás tak inšpirovalo z tej prírody?

Ja mám strašne rada stromy, to je u mňa asi tak najviac. Povedala by som, že aj to ako dokáže príroda byť zároveň taká chaotická, a zároveň tak krásna.

Vytvorili ste si nejaký citový vzťah ku jednej z postav? Ak áno, aká je vaša obľúbená postava?

Povedala by som, že obľúbené sú asi všetky a určite mám ku každej jednej z nich nejaký ten citový vzťah, neviem, či sa vôbec dá písať o postavách bez toho. Každá jedna postava má svoje čaro, rozdiel je asi len to, ako sa daná postava písala. Moja najobľúbenejšia, teda taká, ktorú som si najviac užila písať, je Samo a potom bolo veľmi zábavne písať Tomiho.

Čím boli inšpirované postavy v knihe? Nejakými reálnymi osobami alebo úplne iným?

Ako ktoré, u niektorých je to taká kombinácia. Napríklad ja mám brata, ktorý sa volá Adam, tak ako hlavná postava. Môj brat je iný ako tá hlavná postava, trochu sa v niečom možno podobá, ale sú to iní ľudia. Ja si myslím, že všetky tie postavy sú čiastočne inšpirované niekým, koho som stretla.

Ako sa zrodila myšlienka príbehu?

To bola taká vec, že ja som veľmi chcela napísať príbeh. Rozmýšľala som, ako začať. Raz, keď som bola vonku so psom, tak zrazu sa, neviem to inak popísať, stvoril v mojej mysli Adam. Zrazu som ho videla, ako kráča po chodníku, má na sebe mikinu s kapucňou a strašne chce byť normálny. S touto myšlienkou to všetko začalo.

Viacere postavy sa takto „objavili“?

Eva takto prišla a aj kentaur - volá sa Margog, aj on proste prišiel, takisto Ymayna, to je jedna z bytostí. Ostatným to trochu trvalo, ale títo boli takí, že proste prišli.

Aký predmet ste mali najradšej a prečo?

Ja som mala veľmi rada prírodopis, bavilo ma učiť sa o prírode. Keď som bola staršia, obľúbila som si psychológiu a tú som potom aj vyštudovala. Keď som bola tak vo vašom veku, dvanásť-trinásť rokov, bavila ma slovenčina a písanie. Bolo to však také, my sme totiž mali veľmi prísnu pani učiteľku, takže som sa trochu aj bála. Napriek strachu som to mala stále rada.

Radi čítate? Aká je vaša obľúbená kniha? Čo sa vám na nej najviac páčilo?

Čítam veľmi rada, čítam veľmi veľa. A aj obľúbených kníh mám veľa. Povedala by som, že som skalným fanúšikom Harryho Pottera. Toho som začala čítať, keď som mala takých jedenásť rokov. Mala som to šťastie, že som sa narodila, teda bola som v tom istom veku, ako tie postavy, keď vyšla prvá časť. Tak som starla spolu s tou knižkou a myslím, že to je úplne jedinečný zážitok.

Aká je vaša obľúbená postava z Harryho Pottera?

Je ich tam veľa. Luna Lovegoodová je určite jedna z nich. Severus Snape bol neskutočne dobre napísaný. Musím sa priznať, že v poslednej dobe veľmi oceňujem humor, s ktorým bol napísaný Gilderoy Lockhart. Tým, že on sám bol spisovateľom a veľmi si to užíval, tak sa niekedy začínam cítiť ako on. Hlavne, keď chodím a rozprávam o tom, čo som napísala.

Aký je váš obľúbený žáner kníh?

Určite fantasy.

Čo sa vám tak páči na fantasy?

Okrem toho, že mám rada magické svety, mám pocit, že často je tam daná taká nejaká metafora. A tá hovorí o niečom, čo je ťažké v živote, niečo o čom sa ťažšie rozpráva, niečo, nad čím sa človek musí zamyslieť. Mám rada, keď má príbeh toto v sebe. Celkovo, mám rada dobré príbehy bez ohľadu na žáner.

Vedeli by ste nám popísať postup ktorý vedie k napísaniu knihy?

Ten postup je u každého spisovateľa trochu iný. U mňa to funguje tak, že si sadnem a začnem písať a celý ten príbeh sa mi akoby rodí pod prstami. Keď mám dokončený celý príbeh, začnem ho upravovať. Upravujem ho tak, aby všetky veci dávali zmysel, aby som na nič nezabudla a snažím sa dotiahnuť všetky detaily. Väčšinou to zvyknem prepisovať niekoľkokrát.

Ako dlho trvalo napísanie knihy od toho prvého nápadu až po jej vydanie?

Presne tri a pol roka. Od prvého nápadu až po vydanie knihy to bolo tri a pol roka.

Mate nejaké rady pre budúcich spisovateľov a ľudí, ktorí radi píšu?

Moje rady sú: Nebáť sa do toho ísť, skočiť do toho po hlave. Písať to, čo nás baví. Tak, aby ten príbeh bol pre toho spisovateľa zaujímavý. Myslím si, že iným spôsobom ten príbeh nemôže chytiť čitateľa za srdce. Hlavné je nebáť sa, že ten príbeh nebude dobrý. To, že nebude dobrý, neznamená, že nemal byť napísaný a neznamená, že nebude predchodcom nejakého dobrého príbehu.

Ďakujeme za rozhovor.

Rozhovor realizovali: Petra Pasternáková, Zuzana Šályová (7. A)

*Mgr. Patrícia Gabrišová
Súkromná základná škola DIDACTICUS, Košice
168pgabrisova@gmail.com*

TRANSFORMÁCIA SLOHOVÝCH POSTUPOV

Každý rok sa stretávam s tým, že žiaci nevedia rozlíšiť slohové postupy, nevedia ich určiť alebo si ich mýlia s funkčnými jazykovými štýlmi alebo slohovými útvarmi. Dozaisto to súvisí aj s tým, že v súčasnom slohu sa slohové postupy nevyskytujú v čistej podobe, premiešavajú sa. Napriek tomu sa znalosť slohových postupov overuje v celoslovenských testovaniach, hoci sa neraz do zadania vkladá slovo prevažuje, teda, aký slohový postup v úryvku prevažuje (parafrázujem). Aj v tomto prípade je efektívnou a názornou pomôckou vyučovania slohových postupov spoločná slovnodruhová transformácia textu, ktorá si síce vyžaduje čas, ale je účinnejšia ako memorovanie znakov slohových postupov a potom ich určovanie.

Štátny vzdelávací program predpisuje to, že v 9. ročníku už žiaci musia ovládať názvy jednotlivých slohových postupov a žánre, ktoré sa najviac s nimi spájajú. Pripomínam, v situácii, keď sa texty nevyskytujú v čistej podobe. Tak som sa rozhodol využiť pri výklade transformáciu slohových postupov na tému príroda.¹

- rozprávaci slohový postup: *Príroda podišla k človekovi. Mávla rukami, až sa všetky listy stromov rozochveli. Prísne zahľadela na človeka a prehovorila: „Chráň ma, ochrániš aj seba!“*

- opisný slohový postup: *Príroda na Slovensku je obklopená lesmi, ktoré prechádzajú do pásov hôr. Sú pokryté listnatými stromami, smrekmi či borovicami. Vo výšiniach rastú kosodreviny. Nížiny sú zase plné lúk, jazier a plies.*

- úvahový slohový postup: *V súčasnosti si ľudia neuvedomujú, že ubližujú v prírode a zráňajú ju. Je otázkou času, kedy nám to začne vracat'. A nevracia nám to už? Je načim sa zamyslieť, či našou činnosťou nezničime samých seba.*

- výkladový slohový postup: *Moderný človek sa po našej planéte pohybuje asi 150 000 rokov. Za tento čas sa stal prirodzenou súčasťou tohto obrovského ekosystému. Spočiatku žil v harmónii s prírodou, no postupom času sa prebojoval na vrchol potravinovej pyramídy a začal využívať všetko, čo mu Zem ponúkla.²*

- informačný slohový postup: *Najviac nedotknutých území ostáva v Severnej Amerike (Kanada), severnej Ázii, Severnej Afrike (Sahara) a v Austrálii. Európa kvôli vysokej hustote osídlenia značne zaostáva. Najväčšie straty „divočiny“ za posledných 20 rokov registrujeme v Južnej Amerike a Afrike. V Južnej Amerike to bolo až 30 % a v Afrike 14 %.³*

Aj takýto kontrastívny spôsob by mohol predísť problémom vyučovania zdanlivo abstraktnej témy. Variácie tém sú prakticky neobmedzené. Podobný spôsob vyučovania sa dá uplatňovať, kým sa bude klásť dôraz na slovnodruhovú čistotu textov a na určovanie slohových postupov. Slovnodruhovú či štýlovú čistotu sú v modernej komunikácii čoraz menej časté, synkretizácia je trendom v štylistike.

PhDr. Ján Papuga, PhD.
Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk

¹ Možno si pomôcť hľadaním na internete.

² Zdroj: interez.sk.

³ Zdroj: interez.sk.

O NADČASOVÝCH KÚZLACH

Autor: Lyman Frank Baum
Názov knihy: *Čarodejník z krajiny Oz*
Útvar: fantasy román
Rok vydania: 1939
Počet strán: 160

Kniha **Čarodejník z krajiny Oz** je zaraďovaná do kánonu angloamerickej literatúry, napriek tomu je u nás toto dielo takmer neznáme. Hodnotovo aj spracovaním sa však určite vyrovná známym fantasy príbehom, ako sú *Narnia*, *Alica v Krajine zázrakov* či dokonca *Pán prsteňov*.

Dielo sa prvýkrát dočkalo filmového spracovania v roku 1939 v podaní skvelej Judy Garland a v tejto verzii sa stalo priam nezabudnuteľným zážitkom. Možno si pamätáme kultovú skladbu *Over the Rainbow*.

Život desaťročnej Dorotky, ktorá žije osamelý život u strýka a tety v Kansase, sa náhle zmení. Ocitne sa v čarovnej krajine v obkolesení podivných škriatkov, ktorí jej ďakujú za záchranu pred zlou čarodejnicou. Jej noví priatelia sú tiež celkom zaujímavé typy: strašiak, ktorý chce získať rozum, plechový panáčik, ktorému chýba srdce, zbabelý lev, ktorý by chcel byť odvážny. S ich pomocou sa Dorotka dostáva do Smaragdového mesta, kde sa nachádza mocný čarodej Oz. Ten má údajne moc obdať každého tým, po čom najviac túži. Či sa nakoniec Dorotke podarí premôcť zlú čarodejnicu a vrátiť sa domov, to už čitateľ zistí sám. Postavy (a rovnako tak čitatelia) sa však naučia cennú lekciu o priateľstve, potrebnej spolupráci a o správnych rozhodnutiach.

Čarodejník z krajiny Oz je pozoruhodný fantasy príbeh – autor sa zhostil témy s veľkou mierou obraznosti, ktorú môžeme vidieť na prostredí, postavách, ale aj jazykovom štýle. Je prístupný detskému aj dospelému príjemcovi, pretože okrem estetickej hodnoty nesie v sebe morálny odkaz: Priatelia, ktorí pri nás stoja, sú to najcennejšie, čo máme. Napokon k životu možno ani čary netreba. Postačí uvedomiť si vlastnú vnútornú silu a odvahu, vďaka ktorej sa nám podarí docieľiť všetko, čo si zaumienime.

Mgr. Patrícia Gabrišová
Súkromná základná škola DIDACTICUS, Košice
168pgabrisova@gmail.com

POZNAJ SÁM SEBA!

Autor: Jostein Gaarder
Názov knihy: *Sofiin svet*
Útvar: román
Rok vydania: 1991
Počet strán: 526

Len máloktorému autorovi sa podarilo také majstrovstvo ako Josteinovi Gaarderovi, a to beletristickým spôsobom poňať dejiny vedy vied - filozofie. Ako stredoškolský učiteľ mal na to skvelé predpoklady - usiloval sa zrozumiteľne priblížiť základy tohto predmetu svojim študentom. Tak sa stretávame so Sofiou, pätnásťročným dievčaťom, ktoré zažíva svoju duchovnú odyseu - prostredníctvom svojho staršieho učiteľa, Alberta Knoxxa, prechádza dejinami antického, stredovekého, novovekého a súčasného filozofického univerza. V kapitolách sa prirodzeným spôsobom prestupujú najvýznamnejšie osobnosti filozofie - Sokrates, Tomáš Akvinský, Immanuel Kant, David Hume, ale aj Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche či Jean Paul Sartre. Autor stručne načrtáva historický kontext obdobia nevyhýbajúc sa ich interpretácii a reflexii, aj prostredníctvom dialógu ako základného sokratovského princípu.

Sémanticky zaťažené sú mená hlavných postáv, Sofia znamená v prvom rade múdrosť (význam slova filozofia - z gr. filein - milovať, sofia - múdrosť). Sofiin protiklad, Hilde, tajomné dievča, s ktorým je osudovo spriaznená, je odkazom na stredovekú sväticu, mystičku a predstaviteľku stredovekej vzdelanosti, Hildegardu z Bingenu. Sofia, zdanlivo ničím výnimočná, má potenciál obsiahnuť múdrosť (v súlade so svojím menom), pretože sa pod vplyvom tajuplných listov zamýšľa nad zásadnými ontologickými a gnozeologickými otázkami: Čo môžem robiť? V čo smiem dúfať? Je možné poznať svet? Zároveň na pozadí Sofiinho fyzického dospievania vidíme aj druhý plán textu - vytvára sa priestor pre jej emocionálne a osobnostné zrenie. Ako istá paralela sa javí vidieť motív Platónovho podobenstva o jaskyni - svetlo poznania je dostupné len tomu, kto je ochotný prekonať (vlastnú) temnotu.

Základné paradigmy jednotlivých historických období dejín filozofie sú vykreslené s nadhľadom a istou mierou erudície, ktorá je prístupná širokému spektru čitateľov. Zároveň sú texty zbavené spoločenského či ideologického hodnotenia, akému filozofia ako spoločenská veda v minulosti čelila.

Študenti stredných škôl si touto učebnicou pomôžu pri príprave na maturitnú skúšku, učiteľov filozofie či vysokoškolských študentov môže zaujať prístupná a primeraná forma, ako aj faktografická nasýtenosť. Táto kniha ponúkne svoje posolstvo každému, kto sa chce spolu so Sofiou zaoberať najzásadnejším problémom ľudstva - ako spoznať sám seba. V prípade, ak si Gaarderov štýl obľúbite, siahnite rozhodne aj po jeho ďalších románoch - *Vianočné mystérium* (2012), *Bábkar* (2017) či po jeho najnovšom počine - románe *Anna* (2019) venovanému súčasnému ekologickým problémom.

Autor je zároveň etablovaným autorom pre deti a mládež a a aj jeho detské knihy prekvapujú bezprostrednosťou, s ktorou vie očariť aj detského príjemcu. V období svojho vzniku zaznamenal román nebývalý úspech - bol preložený do viac ako 50 jazykov a dočkal sa aj filmového spracovania (film s rovnomeným názvom, 1995). Po niekoľkých desaťročiach je zrejmé, že tento úspech je zaslúžený a *Sofiin svet* pohltil všetkých, ktorých fascinuje autorská intelektuálna hra alebo sa len radi zamýšľajú nad smerovaním sveta a svojím miestom v ňom.

Mgr. Patrícia Gabrišová
Súkromná základná škola DIDACTICUS, Košice
168pgabrisova@gmail.com

LEGENDA O BRASLAVOVI

Autor: Ivana Jungová

Názov knihy: *Legenda o Braslavovi*

Útvar: románová trilógia

Rok vydania: 2016

Počet strán: 352 + 232

V súčasnosti sa (nielen) slovanská mytológia dostáva do popredia všeobecného záujmu natoľko, až dochádza k miernej komercionalizácii témy. Vidíme to najmä v oblasti filmovej a seriálovej produkcie na príkladoch seriálu ako *Vikingovia* (2013 až súčasnosť) či filmu *Snovrat* (2019). Zo svetových autorov vytvoril sondu do severskej mytológie známy fantasy autor Neil Gaiman (*Severská mytológia*, 2018), v slovenskej fantastike sa v tejto oblasti už dlhšie orientuje Juraj Červenák (spomeniem napríklad romány *Černokňažník*, *Radhostov meč* či *Vojna s besmi*).

Poznať pôvod, históriu, tradície a zvyklosti našich predkov je však plne legitímna požiadavka a treba priznať, že v rámci dejepisnej výučby na základnej škole – 6. ročník – nie je na to dostatočný priestor, hoci ide o zaujímavé učivo. Domnievam sa však, že cieľ oboznámiť žiakov s históriou nášho vývoja je možné uskutočniť prostredníctvom čitateľských zážitkov – na hodine slovenského jazyka a literatúry. Už len vybrať nenáročnú, dostatočne pútavú formu, aby vedela osloviť aj žiaka, ktorý dejepis nemá v láske – dielo *Legenda o Braslavovi* (2016) od slovenskej autorky Ivany Jungovej môžu byť práve týmto prvotným podnetom. Trilógia je členená na jednotlivé časti - *Tiene nad Veligradom*, *Za hlasom krahulca* a *Sedem požehnaní*. Spája v sebe prvky historického románu, fantasy a zároveň spĺňa požiadavky kategórie literatúry pre deti a mládež. Odohráva sa v období Veľkej Moravy v 9. storočí, práve vtedy, keď za pôsobenia kniežaťa Rastislava zúril boj s franskými kmeňmi, na naše územie – s prevažujúcim pohanským obyvateľstvom – sa dostávalo kresťanstvo. Pohanské prvky sú prítomné aj na silnej mytologizácii diela – v texte ožívajú starobylé rituály, vedľa skutočných historických postáv existujú vedmy, rusalky, čarodejovia a samozrejme, pohanskí bohovia a bôžikovia či bájny mytologický tvor, gryf.

Dej je sústredený na dobrodružstvá Rojana a Bojana, ktorí sú obdarení výnimočnými schopnosťami na boj, nenávisť, ale aj na puto priateľstva, cti a slobody. Bohatier Braslav zastupuje v texte nádej Slovanov – spoliehajú sa na jeho príchod vždy, keď im hrozí zásadné nebezpečenstvo. Aj keď je v románe niekoľko bojových scén (s čím korešponduje dynamický sled udalostí), stále v popredí zaznieva skôr pozitívna sila hlavných hrdinov, sila, ktorá všetko premôže. Vo vývoji detského čitateľa sa tak zachováva kladné hodnotové spektrum. Dobře vystavané postavy, uveriteľné dialógy a pomerne dobre zachované historické reálie sú základom kvalitného čítania.

Knihy môže byť rozhodne pozitívnym signálom pre čitateľov na základnej či strednej škole – okrem estetickej a oddychovej, zábavnej funkcie môže v sebe skrývať podstatný didaktický význam. Dospelí sa pri jej čítaní môžu vrátiť do preniešťa do raných predstáv o dávnych časoch. Návrat do detstva nemusí byť vždy krokom späť, práve naopak.

Mgr. Patrícia Gabrišová
Súkromná základná škola DIDACTICUS, Košice
168pgabrisova@gmail.com

KEĎ DIEVČA DÁVA LEKCIE Z LUDSKOSTI (PIPI DLHÁ PANČUCHA)

Autor: Astrid Lindgrenová - Peter Cibula
Útvar: činoherná rozprávka s pesničkami
Znovuobnovená premiéra: 8. 3. 2020
Divadlo: Mestské divadlo Actores, Rožňava
Trvanie: 70 minút (k tomu prestávka)

Scenár a réžia: Peter Cibula
Scéna: Peter Cibula, Attila Bocsárszky
Hudba: Peter Gužák
Kostýmy: Tatiana Masníková, Pál Bocsárszky

Osoby a obsadenia:
Pippi Dlhá Pančucha: Anna Kvašňovská
Tommy, Učiteľ: Róbert Kobezda
Policajt, Zlodej: Attila Bocsárszky

Kto by nepoznal Pippilotu Viktuáliu Roletu Zlatku Pančušískovú Efraimovú, ktorá si jednoducho skrátene hovorí Pippi Dlhá Pančucha? Prvé vydanie románu Astrid Lindgrenovej vyšlo po prvýkrát v slovenčine v roku 1949. Odvtedy sa kniha Pippi Dlhá Pančucha stala prirodzenou súčasťou každej detskej knižnice, texty z nej sa vyskytujú dokonca v čítankách a učebniciach. Pippi získala významné miesto umelecky hodnotnej hrdinky v detskej literatúre, ktorú milujú dievčatá aj chlapci bez rozdielu. Vo svete vzniklo niekoľko filmových adaptácií, najkultovejšia i najznámejšia je švédsko-nemecká z roku 1969 v hlavnej úlohe s Inger Nilsson. Ako však preniesť výnimočný príbeh s neobyčajnou protagonistkou na javiská, aby stále oslovoval deti a neskĺzol do teatrálného afektu? Pozrime sa na to, ako sa to podarilo Petrovi Cibulovi a hercom z Mestského divadla ACTORES v Rožňave.

Na javisko prichádza Tommy. Nie však Tommy dieťa, ako sme zvyknutí z románov Astrid Lindgrenovej, ale Tommy dospelák v čiernych nohaviciach, dlhom plášti, baretke a s diplomatkou v ruke. Zdá sa, že je deň pred Štedrým večerom a on práve zmeškal posledný autobus domov. Bude mať čas pripraviť darčeky pod stromček pre svoje detičky? Tommy ostáva sám pri bielej lavičke na autobusovej stanici, plný dospeláckych starostí a obáv, veď dospelí sú takí nudní... Vietor mu však nečakane privanie pohľadnicu a tá mu pripomenie dievča z minulosti a vtiahne ho do detského sna minulosti. Akože to dievča vyzeralo? Mala neuveriteľne červené vlasy a dva najvrkočovatejšie vrkoče odstavajúce od hlavy. Tvár posiatu pehami, ktoré boli krásne ako hviezdy na oblohe... Volala sa Pippi, Pippi Dlhá Pančucha. Z ustarosteného dospelého sa razom stane rozveselené nadšené dieťa. Ospalé dieťa, ktoré prebýva v každom z nás, len ho treba správne priviesť k životu.

Na scénu pribieha skutočný rozradostený živel Pippi, odetý v námorníckom tričku, červenej károvej šatovej sukni s neodmysliteľnými farebnými podkolenkami i vyšmatlanými čiernymi topánkami. Na šatovej sukni nesmú chýbať vrecká s námorníckym vzorom, na jednom z nich dominuje kotva. Kotva kedysi predstavovala symbol skúsených námorníkov, čo presne korešponduje s osudom Pippinho ocka. Ten sa preslávil ako námornícky kapitán, starý morský vlk, no teraz je kráľom černoškého kmeňa. Kotva je v súčasnosti symbolom stability a bezpečia, čo predstavuje nový Pippin domov a budúci kamaráti. Kotva však v tomto prípade symbolizuje aj stabilitu a vieru v samú seba. Rusovláška so sebou prináša obrovské kufričko a osídlenie Vily Vilôčky sa môže začať!

V strede javiska od začiatku kralujú veselé dvere s usmievavým šťastným slniečkom, čo predznamenáva príjemné chvíle strávené v novom domove. Na spodku dverí dominujú kvetiny. Práve tie dokresľujú ovocnú záhradu. Presne cez tieto dvere nadšene prejde Pippi, a tým sa nám otvára brána do sveta fantázie i čarovného detstva, ktoré by chcel prežiť každý z nás. Vysvetľuje nám, že kedysi mala ocka, na ňom si veľmi zakladala, a pravda, ešte dávnejšie mala aj mamku, ale to bolo tak dávno, že sa na ňu už vôbec nepamätá. Mamička umrela, keď bola Pippi ešte malé, malučičké dieťaťko v kolíske a revala tak strašne, že pri nej nikto nevydržal. Neustále si predstavuje, že mamka je anjel, sedí kdesi v nebi a pozerá na ňu škáročkou. A ona jej vždy odkáže: „Neboj sa, ja sa už vynájdem!“

Divadelná Pippi žije sama, nemá síce koňa Alfréda ani opičku pána Galána, no nie je nešťastná, práve naopak, ľahko si dokáže získať srdcia nových ľudí a rýchlo si nájde kamarátov. Pippi zosobňuje samostatnosť, slobodu ducha i čarovný svet detskej fantázie. Veď ktoré dieťa si neprialo žiť aspoň na chvíľku ako ona? Nikto ju neposiela spať, keď sa najlepšie zabáva, a nikto ju nenapája rybím tukom, keď má chuť na cukríky. Uložiť sa spať dokáže ukážkovo aj sama, a to hneď niekoľkými spôsobmi: príjemným vrúcny štýlom i mrzutým hlasom a napokon rozkazovačným i panovačným tónom. Všetko to húževnato predvádza herečka Anna Kvašňovská.

Prvý človek, ktorý zaklope na jej dvere a stane sa jej verným priateľom, je Tommy. O Annike sa dozvedáme len z rozprávania dospelého Tommyho. Napriek tomu nie sme o nič ukrátení. Chlapec Tommy totiž dokonale sekunduje Pippi. Stanú sa spriaznenými dušami, čo je znázornené aj výtvarne rovnako páskovanou časťou Tommyho kostýmu. Tento fakt však vo fabule podčiarkuje Tommyho darček pre Pippi. Keď otvorí zabalenú škatuľu, nájde v nej námornícky ďalekohľad, ktorý ich perfektne spojí v ich fantazijných šibalstvách. Nerozlučná dvojica úplne symbolizuje prirodzené platonické kamarátstvo medzi očarujúcim dievčaťom a milým chlapcom.

Pippi ale nie je úplne výstredným bláznivým dievčaťom, ktoré sa prejedá sladkosťami, vystrája a robí strašný neporiadok. Pred každou očakávanou návštevou totiž upratuje a popri tom je s ňou zábava. Vie variť i piecť. Je taká mocná, že aj Chuck Norris by pred ňou zutekal. Veď aj pokazené vchodové dvere si dokáže sama opraviť. Nie je však silná len fyzicky. Pippi má síce len deväť rokov, no je to osobnosť. Byť uletená, to áno, ale štýlovo a vždy čestne. Pippi nás totiž nenásilne i piesňou učí, že sľuby sa majú dodržať. Veď ako vraví jej otecko, Efraim Dlhá Pančucha: „Slovo robí chlapa!“

Druhý, kto zaklope na dvere Vily Vilôčky, je miestny Policajt. Predsa, kto to kedy videl, aby malé dievča žilo samo vo veľkom dome?! Treba ju dostať do detského domova. Pippi to však vôbec nemá v úmysle. Nasleduje absurdné prekárание či humorné nedorozumenia, inšpirované vtipmi o policajtoch. Vďaka tomu dochádza akoby k výmene rolí. Pippi totiž natoľko opantá svojimi kúskami prostoduchého, ale veľmi ľudského Policajta, že ten vôbec netrvá na tom, aby putovala do detského domova a napokon pred ňou zdupká. Roztopašné dievčaťko mu však prisľúbi, že sa občas pozrie do školy. Veď aj je zvedavé na akúsi básobilku či násobilku?

A tak Pippi nechá krkolomný odkaz na svojich dverách a na svojej rýchlej kolobežke odfrčí do školy. Ocitne sa v triede s excentrickým, ale milým Učiteľom s afektívnou moduláciou hlasu, vďaka ktorej sa ešte viac zdôrazní jeho zanietenosť pre vedu, poznanie i výučbu. Pán Učiteľ v podaní Róberta Kobezdu je oblečený dôstojne vo veste, v košeli s motýlikom, čo ešte vyzdvihuje vážnosť zastupujúcej inštitúcie a excelentne komunikuje s detským divákom. Deti živo reagujú, skutočne sa hlásia ako v ozajstnej škole a správne odpovedajú. Pippi si však z toho ťažkú hlavu nerobí, tyká vyučujúcemu a oslovuje ho „ujo učiteľ“, no napriek tomu z nej srší dojímavá človečina. Veď prirodzene edukuje nás i Učiteľa a dozvedáme sa, že nie je podstatné, koľko cukríkov ti ostane, ale či si sa o ne podelil s kamarátom.

Po hodine matematiky i čítania pehavá ryšavka ufujazdí na svojej neposednej kolobežke do svojej Vily Vilôčky. Tu si jej dom, obývaný jednou detskou osobou, vyhlíadne dlhoprstý Zlodej Karlson a prepadne Pippi. Nedbanlivý odev Attilu Bocsárszkeho korunujú bezprsté čierne rukavice, ktoré neostanú bez povšimnutia hlavnej hrdinky. Stávajú sa podozrivým elementom, veď nie sú celé, kompaktné a evokujú neistotu i tulákov bez domova. Z obecnstva sa ozýva jednotný detský pokrik: „zlodej,“ ktorým sa úžasné detské publikum snaží varovať sympatickú protagonistku. Lupič samozrejme

Pippi nezastraší, stanú sa z nich kamaráti. Dokonca Karlson inšpiruje dievča s vrkočmi a za to ho chce odmeniť zlatým dukátom. Zaskočený Zlodej vyriekne vtipný a v podstate humánný výrok: „Čo si neukradnem, to nemám.“ Nielenže nič neukradne a nevezme, dokonca necháva vo Vile Vilôčke na pamiatku svoj farebný šál a celý v pomykove uteká za svojou mamou. Žeby ho Pippi až dojala a on sa napravil?

Na záver všetci traja herci spolu brilantne spievajú pieseň o tom, že najvzácnejší poklad, ktorý spolu celý čas hľadáme, je predsa kamarát. Znamená oveľa viac než hmotné veci.

Je zaujímavé, že vo Francúzsku rodičia kedysi odmietali Pippi Dlhú Pančuchu pre jej nekonvenčnú filozofiu a drzý humor. Divadelná podoba však vdýchla život nielen bystrej, živejšej, nekonvenčnej, ale aj mimoriadne priateľskej a dobrosrdečnej bytosti. Veselá rozprávka, plná fantázie i ľudskosti si stanovila nemalé výchovno-vzdelávacie ciele. Zmyslom vzdelávania sú vedomosti z matematiky a čítania, ktoré si počas predstavenia deti precvičia. No nie sú rovnako dôležité lekcie z priateľstva, čestnosti i životné lekcie v budovaní charakteru či nezávislosti?

Kotrmelce, mlynské kolá, hry s rebríkom v trojici výrazne zafungujú na najmenších divákov, ale aj starší žiaci sa zaručene nechajú strhnúť osobnosťou Pippi. Ona totiž vydráždi jednotlivcovu fantáziu až k jej limitom. Nebadane nás vtiahne do svojho sveta a každý divák sa stane súčasťou jej dobrodružného života. Veď Astrid Lindgrenová sa raz zmienila, že samotnú Pippi vymyslela, aby sa krásne detstvo stalo ešte krajším. Navyše je úžasné byť svedkyňou toho, ako si inscenáciu užívajú nielen diváci, ale spolu s nimi aj samotní herci. Peter Cibula, herec Štátneho divadla Košice, vytvoril vkusnú inscenáciu, ktorou sa radi nechajú očariť deti aj ich dospelí rodičia.

Znovuobnovená premiéra sa konala práve 8. marca, v kalendári nám svieti sviatok Medzinárodný deň žien. Ak by sme šli ďalej, značí to krásny darček, spracovaný mužom režisérom, z pera nezávislej ženy o nezávislej dievčenskej hrdinke. Pippi takto môžeme vnímať ako čerstvý závan s istou dávkou nefalšovaného „nevyzretého“ feminizmu.

Po premiére sa konalo odovzdávanie darčiekov vyžrebovaným šťastlivcom a zbieranie podpisov od účinkujúcich hercov v rámci nedeľného podujatia Cesta za rozprávkami. Slávnostný ráz divadelnému počinu dodala aj Pippi otvorením novej knižnice pre deti vo foyeri divadla. Knižnica obsahuje rozprávkové knihy a celkovú tvorbu z literatúry pre deti a mládež v rôznych jazykoch. Deti majú možnosť priniesť do knižnice už prečítanú knihu a odniesť si domov iné zaujímavé čítanie. „*Detstvo bez knižiek nie je žiadnym detstvom. Je to ako byť vymknutý z čarovného miesta, v ktorom človek nachádza vzácny druh radosti.*“ Aj tomuto výroku Pippinej slávnej „literárnej mamy“ ostáva naplno verné Mestské divadlo ACTORES Rožňava.

PaedDr. Silvia Hajdúová
spolupracovníčka mestského divadla Actores, Rožňava
hajsilvia@gmail.com

AJ JA ŤA TÚŽIM STRETNÚŤ, MALÝ PRINC!

Autor: Antoine de Saint Exupéry

Názov knihy: *Malý princ*

Útvar: filozofická rozprávka

Rok vydania: 1943

Malý princ! Kto by Ťa len nepoznal? Si predsa taký známy, možno povedať, že si ten najznámejší chlapček už viac ako 70 rokov. Pozná Ťa viac ako 300 krajín sveta a Tvoj príbeh získal srdcia nielen detí, ale aj dospelých. Dospelých, ktorí sú, ako si zvykol vravievať: „Až neuveriteľne čudní.“ A predsa aj ja – dospelosťou zamorená čudáčka – Ťa túžim stretnúť presne tak, ako Ťa stretol pilot pred 6 rokmi v saharskej púšti.

Vieš, nájsť informácie o Tvojej knižke, ktorá patrí medzi 5 najpredávanejších kníh sveta, mi nerobilo veľa problémov. Všetko si o Tebe môžem prečítať na krátkych stranách wikipédie, avšak spoznať Ťa môžem, len ak si Tvoj príbeh prečítam pomaly, pozorne a so tvoreným srdcom.

Zjavuješ sa nenápadne, prosíš o zdanlivo detskú pozornosť a svojho pilota pritom učíš to, na čo sa už dávno zabudlo. Chceš len obrázok nevinnej ovečky. A pilot **znova kreslí**. A Ty – ten malý chlapček, **rozumieš**, že **pilot kreslí veľhady.....**Nenecháš ho vzdať sa tak ako kedysi, prosíš si ovečku, a keď vidíš debničku, si spokojný, **lebo len Ty** – ten zlatovlasý chlapček – ju vidíš a rozumieš, aké je to dôležité! Lebo ovečky musia ohrýzť baobaby, ak ich necháš rásť, baobaby by mohli zamoriť celú planétu, **mohli by nechutne zamoriť aj moju dušu a tváriť sa, že sú majstri sveta**, ale to **TO** si Ty **vedel skôr ako ja...**

Pýtaš sa a prosíš si odpovede, nikdy sa nevzdáš otázky, ktorú raz položíš, a neustále spomínaš na svoju kvetinu, jedinú svojho druhu, a len **Ty vieš**, že **boj kvetín a ovečiek je taký vážny!**

Vieš presne, čo je dôležité, takže mi prepáč, že som Ťa stále dospelým nepredstavila. Neuviedla som totiž Tvoj vek, hmotnosť, počet súrodencov, nepovedala som im odkiaľ pochádzaš, nespomenula som, aká veľká/malá je Tvoja planétka a už vôbec neviem číslou vyjadriť jej rozmer. **Ale ja som sa len chcela učiť od Teba. Chcela by som, aby radšej vedeli, či zbieraš motýle, ako sa najradšej zabávaš, aký hlások vydávaš....**Lebo len **vtedy budú vedieť, kto si.**

Si ten chlapček, ktorý vie, že kvetín je na svete tak veľa. A nie hocikakých! Tie teda vedia zamotať hlávku, dokážu si protirečiť, hovoriť množstvo slov a tváriť sa dôležito, len aby neboli smiešne. A len **Ty vieš**, že ich nemáme počúvať, lebo keď sú samy, zazrieš tie slzy na ich tvári. „**Reč je prameňom nedorozumení,**“ pripomínam si dookola.

...tiež som bola primladá...

Len Ty si naučil **pochopiť**, že kvetina, ktorú si skrotíš, je jediná svojho druhu v celom-čírom vesmíre! A ja už viem, že sa vystavujem nebezpečenstvu, že budem trochu plakať, keď sa nechám skrotiť. Ach, aká zabudnutá vec vo vesmíre mojej duše... Ach, aká nevyhnutná vec...

Malý princ, naučil si ma toho toľko, že sa to nezmesť na tento papier, **snažím sa zametať svoje sopky**, lebo: „**Človek nikdy nevie.**“ Dúfam, že ma pochválíš a budem užitočná viac ako márnivec, zemepisec či kráľ.

Teraz sa však pozerám na hviezdy a usmievam sa. Napriek nášmu krátkemu zoznámeniu Ťa túžim stretnúť zas a znova.No Ty si zmizol tak tajomne a krásne ako kedysi Tvoj pilot nad vodami Stredozemného mora.

Možno azda preto, lebo: „**Ked’ na nás tajomstvo silne zapôsobí, neopovážime sa neposlúchnuť.**“

PS 1.: Viem, že si tu, pretože: „*To hlavné je očiam neviditeľné.*“

PS 2.: Verím, že ovečka ružu nezožrala!

Mgr. Mária Olexová
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
olexovamajka@gmail.com

PÁR POZNÁMOK Z PRÁCE DOMA

Priatelia mi vravia, že som niekedy negativistický a vo všetkom nájdem prekážky. Oponujem im. Som optimistický realista, konzervatívny liberál a presadzujem overenú strednú cestu. Navyše sa mi zriedka stáva, že by sa moje predpoklady nenaplnili. Preto opatrne pozorujem, čo sa deje, a potom vyslovím názor. Nadšený som, až keď je na to dôvod. Aby som sa nesklamal...

V posledných dňoch žijeme v situácii, ktorá tu dlho nebola. Mám na ňu svoj názor. Je taký, aby som nešalel. Viac neprezradím, nechcem dráždiť názorových teroristov, čo za každú cenu presadzujú svoje aj za cenu osobných invektív. Mrzí ma, že sa tu prieme my, čo si nevieme uvedomiť loď, na ktorej vedno stojíme.

Dobré na tom všetkom je, že človek na nútenom pobyte doma môže uvažovať a viac sa zaujímať o rôzne témy, o problémy sveta. Napr. o tom našom školstve. Alebo o nádeji po posledných voľbách, ktorú mi naruša zlé tušenie (čo tiež nebudem rozvádzať). Napadlo mi niekoľko tém, s ktorými sa chcem s vami podeliť, a možno si tak porovnať názory, náhľady a nápady.

1. Veľa sa písalo o 80 % z platu a o príspevku na stravu počas učenia na diaľku. Niektorí kolegovia, kolegyne písali, že to je povolanie, že ide o deti, že to neriešia. Tu však nejde o to, že by niekto nechcel byť solidárny. Som presvedčený, že pedagógov diskriminujú a zase ich postavili proti sebe. Ide o to, že namiesto toho, aby sa riešil nedostatok peňazí kvôli kríze systémovo, siahne sa po platoch tých, čo zarábajú najmenej, hoci sú rovnako z kategórie: pedagogickí zamestnanci. Je možné, že časť pedagógov zneužívajú, dajú im nižší plat, lebo je prekážka v práci (hoci prácu doma dokážu vykonávať) a napriek tomu sa vyžaduje práca, dokonca mnohých pedagógov núti chodiť do práce. Je nám jasné, že v mene nejakého vyššieho princípu sa nechávame zneužiť dokonca aj za cenu porušenia zákona. Ak vám iniciatívny blbec pošle podrobnú excelovskú tabuľku o tom, čo ste 7,5 hodín robili doma, máte právo požadovať príplatok za obed. Ak niekto od vás za 80 % plat (= prekážka v práci) chce dajaký výkaz, je to šikanovanie. Ak poslúchnete, nabudúce vám dajú ďalšie lajstrá a odmenou bude vatikánska mena či iné ponižovanie. A potom sa k vám zachová podobne ďalšia a ďalšia inštitúcia a nakoniec vláda. Potom bude neskoro plakať nad tým, že vám plat nevie zabezpečiť aspoň štandardný život. Je veľmi sebecké hovoriť, že to robíme pre deti, pre cudzie deti a pritom naše rodiny trpia naším povolaním. Spravil by som všetko pre žiakov. Ale nemohol by som, keby som nemal platovú suverenitu, zabezpečenú rodinu, primerané bývanie a zároveň by som trpel ponižovaním (najmä byrokratickým) od nadriadených. Niekedy si myslím, že niektorí kolegovia by si vypísali dovolenku aj na sobotu a nedeľu. Žiaľ, týmto ponižujú seba, svojich kolegov a znižujú našu vyjednávaciu pozíciu, ako sme to už neraz zažili.

2. Máme nového ministra, ktorý spustil rokovanie o návrate škôl a školských zariadení pod ministerstvo školstva. Nikdy nepochopím a ani nechcem chápať, načo je ministerstvo školstva, keď pod ním nie sú absolútne všetky školy a školské zariadenia. Minimálne z hľadiska financovania. Mrzí ma, že vláda má v programe len to, že zváži jednotu financovania, no verím, že to minister zrealizuje čo najskôr. Že budú rokovania ťažké? Prečo? Čo motivuje obce zasahovať do financovania škôl? Do toho financovania, čo je také neprehľadné, že neraz ani niektoré obce nevedia prezentovať finančné toky. Nechcem vyslovovať domnienku, že možno tento chaos niekomu vyhovuje. No buduje sa ním obrovská diskriminácia škôl a pedagógov, budujú sa rôzne kategórie pedagógov. Možno ak sa raz samosprávy naučia, že školstvo nie je finančná rezerva a len majetok, ak sa vysloví minimálna požiadavka na odborníkov v obecných školských úradoch a ak sa navždy prerušia politické tlaky samosprávy na apolitické školy, až vtedy by sa dala decentralizácia školstva rešpektovať. Veď nie je mysliteľné, že v

jednej obci nariadenia školám 2 lajstrá, v ďalšej 20, v jednej financujú tak, v druhej onak - musí niekto určiť zásadné postupy tak, aby sa nevysvetľovali nariadenia účelovo ako veľká časť školskej legislatívy. Tu musí byť ministerstvo legislatívne nadriadené, keďže sa v zásadných veciach nepostupuje jednotne, čo vyvoláva mnohé problémy a konflikty. V súčasnom stave školská samospráva vážne deformuje fungovanie škôl a školských zariadení, obmedzuje ich právnu subjektivitu a deň za dňom znižuje suverenitu pedagogickej obce, ktorá vykonáva výchovu a vzdelávanie žiakov, z ktorých majú vyrásť suverénni občania.

3. Je mi ľúto, že v programe školstva sa neuvádza zmena systému volieb riaditeľov, ktorá je netransparentná, ovplyvniteľná a opäť politicky závislá od zriaďovateľa či ľudí, ktorí nemusia mať znalosti o fungovaní školy, resp. môžu mať iné zámery ako pedagogické. A práve od tohto zákona, ako som už písal vo viacerých textoch, sa odráža fungovanie a suverenita škôl, riaditeľov, učiteľov a ďalších zamestnancov. .

4. Zrušilo sa celoslovenské testovanie - kiezby navždy, aspoň v tej podobe, v ktorej sa realizuje - a zrušila sa maturita. Môže sa nám to akokoľvek nepáčiť, ale nič s tým nespravíme. Či už súhlasíme, či nie, vyhlásila sa výnimočná situácia, treba sa tomu prispôbiť. Aj ja som presvedčený, že ústna maturita mohla pokojne prebehnúť po pár opatreniach. Ale so spriemerovaním známok nemám problém. Proces známkovania je kontrolovaný po celý čas štúdia, učiteľ sa snaží v rámci možností objektivizovať svoje hodnotenie, známka je výsledkom niekoľkomesačného kontrolovania práce žiakov a dá sa voči nej odvolať po vysvedčení odvolať. Prečo potom neulahčiť situáciu spriemerovaním známok za celé štúdium? Otázkou je, či sa tým neotvorila budúca podoba maturity. Osobne si myslím, že maturita by nemala vypadnúť. Stačilo by ju premiestniť na úplný záver štúdia, aby už žiaci po testoch nemuseli chodiť do školy. A prijal by som, aby výsledky z maturity mali váhu aj pri prijímaní na vysoké školy, ako to bolo za mojich čias. Aj keď sa ústna maturita dá zrealizovať, chápem rozhodnutie ministra a jeho strach pred kritikou verejnosti, keby nahnal maturantov do škôl. Avšak nechápem komentáre niektorých kolegov či laikov, ktorí by snád aj počas morovej epidémie chceli skúšať a známkovať. Verme, že mimoriadne situácie budú zriedkavé a pozrieme sa na systém bez ohľadu na ne, keď pominú.

5. Pán minister ma upokojil tým, že dištančné, digitálne vzdelávanie či slovné hodnotenie bude možnosť, nie povinnosť. Mám dosť argumentov a skúseností na to, aby som v niektorých oblastiach preferoval klasické prístupy priameho vyučovania. Keď sa aj niektorí nekritickí nadšenci tešia, že škola sa premieňa na domáce vzdelávanie cez multimédiá, musím ich hneď stopnúť. Zásada pedagogiky nie je len počuť a vidieť, ale aj vyskúšať, chytiť, spolupracovať a vzájomne a priamo na seba reagovať. Vidieť triedu pred sebou, vnímať učiteľa, čítať tváre, počuť hlasy, reagovať na náladu žiakov. A potom sa pustiť do dobrodružstiev prestávok so spolužiakmi medzi hodinami. To komunikácia cez multimédiá dokáže len v obmedzenom rozsahu. K hodnoteniu len toľko, že v pracovnom živote ľudia budú zažívať rôzne hodnotenia. A málokteré nie je vyjadrené číslom. Takže pokoj, je veľa opodstatnených prekážok, aby sme školu nevymenili za webináre.

6. Nepáči sa mi rozhodnutie ohľadom známkovania v tejto situácii. Metodický pokyn jasne hovorí, že stačia 2 známky za polrok (3 na SŠ) a známka môže byť uzavretá. No máme medzi sebou kolegov bez štipky empatie, ktorí začali žiakov doma bombardovať množstvom úloh, novými témami, neriešiteľnými cvičeniami a neraz toho zadávali viac, ako na bežných hodinách so žiakmi stihli. Potom sa s tým trápili rodičia a dochádzalo opäť k neželaným konfliktom. Myslieť si, že dieťa zrazu poľahky prejde na samoštúdium bez pomoci pedagóga, je hrubou neznalosťou pedagogicko-psychologických princípov vyučovania. A takíto kolegovia navyše žiakov za ich výkony doma prísno hodnotili, čo považujem za nepedagogické. Keby všetci rodičia vedeli nahradiť učiteľov, neboli by školy potrebné. Sám ako učiteľ mám synovi problém vysvetliť napr. matematiku. Nuž čo iné zostávalo ministrovi ako zakázať známkovanie a prepádnutie. Isto, dalo sa to spraviť lepšie, no koná sa za behu a v konsenze so všetkými, čo do školstva rýpu, čo nie je vždy ideálne. V tejto situácii si postaviť proti sebe rodičov nie je rozumné. Ak všetko pominie, budeme potrebovať aj ich pomoc v boji za dôstojné podmienky učiteľov. Pritom stačilo trošku empatie zo strany uvedených učiteľov.

7. Počul som, že sa mnohí búria proti ďalšej obsahovej reforme (akoby nejaká bola). Avšak, ak chceme učiť pre 21. storočie, rozvíjať kompetencie žiakov ako kritické myslenie, prehĺbovanie gramotností, zdokonaľovanie komunikácie, je potrebná dôsledná obsahová reforma, aby bol priestor na učenie pre život. Musí to však byť ruka v ruke s testovaniami a požiadavkami stredných a vysokých škôl. Aj o tom som už písal. Obsahová reforma bola spravená fušersky, preto neodmietajme jej radikálnu výmenu. A zároveň otvoriť flexibilitu osnov. Samozrejme, s pripomienkovaním verejnosti. Veď máme dosť školských inštitúcií na to, aby sme obsahové premeny pocítili čo najmenej.

Neviem, čo bude ďalej. Ja len dúfam, že sa ešte do leta skončí toto šialenstvo. A potom sa už pustíme do reštartu školstva. Verím, že sa minister nebude opierať iba o názory niektorých vyvolených, ktorí tvrdo presadzujú experimenty na školstve alebo vlastné záujmy, tváriac sa, že zastupujú pedagogickú obec. A opakujem, podoba školstva, naše postavenie, naše podmienky, vážnosť v očiach verejnosti a akékoľvek zmeny závisia v najväčšej miere od nás, od našej aktivity, od našej právnej gramotnosti a od vzájomnej spolupráci medzi sebou a s komunitou školy.

PhDr. Ján Papuga, PhD.

*Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk*

SPLNENÝ SEN

Ujo Juro Šerík je zázračný a dokáže neuveriteľné. Vidí rukami. Deti Základnej školy v Turzovke mali tú česť a s ujom Jurkom už niekoľkokrát v predchádzajúcich rokoch spolupracovali. Dokonca vypletali i Srdce pre Slovensko. V tomto roku po prvýkrát navštívili samotné deti miesta v Dlhom Poli, ktoré pre majstra drotára znamenajú mnoho. Tu totiž žil jeho pradedo, slávny Jozef Holánik-Bakeľ. Tento pán povýšil drotárstvo na umenie a celé Slovensko preslávil v 19. storočí. A ujovi Jurovi sa podarilo splniť si sen. Zrekonštruoval chalupu jeho predkov.

Deti 4. ročníka navštívili v dňoch 23.10. a 24.10.2019 nielen Dom Jozefa Holánika-Bakeľa, ale aj Pamätnú izbu drotárstva. A tak sa prostredníctvom zaujímavého rozprávania pani Cingelovej v Pamätnej izbe drotárstva v Dlhom Poli dozvedeli mnoho zaujímavostí a ujo Šerík s priateľkou Majkou pridali ďalšie zo života drotárov. Okrem toho sa trpezlivo venoval našim deťom a tie si vyrobili vlastné drôtené výrobky – srdiečka a prstienky.

Niektoré z detí boli po návšteve uja drotára v pomykove, pretože sa nevedeli rozhodnúť, ktoré povolanie si zvolia. Ich predchádzajúce predstavy zmenil ujo Juro, chcú byť drotári. Snáď spoločne spoznajú ešte mnoho skvelých ľudí, ktorí ich budú pozitívne formovať v živote. A bolo by fajn, keby niekto pokračoval i v tomto krásnom remesle.

Mgr. Zuzana Mozoliková
Základná škola, Turzovka
zuzana.mozolikova@gmail.com

ZA OSEMDESIAT...

Kolegyne, prípadne kolegovia z materských škôl alebo zo školských klubov detí sú neodlúčiteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Obdivujem ich prácu, závidím im nekonečnú trpezlivosť a schopnosť bez problémov sa prispôbiť dieťaťu. Obdivujem ich schopnosť viesť deti bez známok, poznámok a skúšania. V materských školách sa učitelia doslova stávajú rodičmi na niekoľko hodín počas dňa. A zase v ŠKD sú vychovávateľa, aj svojou vinou, dievčatami na všetko. V pohode zvládnu suplovanie, sprievod na súťaži a popoludní bez problémov nastúpia do služby. Animujú často nesúrodý zhuk detí, ktorých únava po vyučovaní sa prejavuje bláznením.

Obe tieto profesie považujem za pedagogické a napriek rôznym škriepkam o tom, ktorá profesia v škole je dôležitejšia, ich považujem za rovnocenné a vo funkcii riaditeľa som k nim pristupoval bez akejkoľvek hierarchie. Avšak novela zákonníka práce tieto dve profesie, ktoré sú dlhodobo platovo diskriminované, dala do nižšej kategórie, čo zase nahrá do kariet tým, čo ich považujú za doplnkové, neúplne pedagogické. Od apríla sa ich práca bude hodnotiť 80 % z ich platu v prípade, že sa nedá zadať práca na doma, že sa nedá vykázať. Viem, že tento text spôsobí jedine pár lajkov, keďže v pedagogickej obci máme už rutinu v tom, že si necháme popierať vlastné práva, avšak verím, že sa aspoň niekto zamyslí.

Keďže sa naše zákony píšu ako píšu, otvára sa nimi veľmi veľké interpretačné pole a jediného správneho výkladu sa dočkáme len na konci prípadného súdneho procesu. Zostáva na subjektívnom rozhodnutí nadriadených, či sa práca učiteľky MŠ či vychovávateľa ŠKD dá/nedá vykonávať doma. Ja si nemyslím, že sa nedá realizovať v prípade učiteliek MŠ a vychovávateľov ŠKD práca na doma. Pozrite si dobre, čo máte v pracovnej zmluve, pracovnej náplni, príp. v organizačnom poriadku. Som presvedčený, že tam nemáte len priamu vyučovaciu povinnosť, ktorej realizácia dištančnou formou je relatívna, resp. rovnako spochybniteľná aj u klasických pedagógov. Rovnako ako oni, aj vychovávateľa môžu dištančnou formou zasiahnúť niekoľko svojich zverencov. Ťažšie je to v prípade učiteliek MŠ. Asi nepredpokladáme, že deti zo škôlky dostaneme pred kameru, kde ich budeme „vyučovať“. Avšak pedagogická činnosť sa skladá aj zo zložky prác, ktorá súvisí s vyučovaním, hoci nie priamo. Neraz je takáto „vedľajšia“ činnosť definovaná aj v pracovnom poriadku školy, dokonca ju môže riaditeľ povoliť vykonávať doma. Ide napr. o tvorbu výchovného programu či školského vzdelávacieho programu, výrobu didaktických pomôcok, prípravu darčiekov a dekorácií k príchodu prvákov v septembri, štúdium odbornej literatúry a prípravu metodických materiálov, písanie záverečných správ, komunikáciu s rodičmi, prezentáciu školy, teda veľa, veľa hodín proškolskej činnosti. Sociálne siete sú zahltené neuveriteľnými prácami učiteliek MŠ a vychovávateľov, ktoré sa vraj nedajú robiť doma. Práce podobného typu sa bežne robia počas priamej vyučovacej povinnosti. Keby sa počas zatvorenia škôl predpripravili, mohli by sa učitelia sústrediť iba na priamu vyučovaciu povinnosť (po otvorení škôl).

Takže z môjho pohľadu zákon nie je taký jasný, aby ste len tak sklopili oči, sklonili chrbát, hoci si uvedomujem, prečo tak spravíte. Navyše sa dá sa ľahko zneužiť, aby sa ušetrilo na tých, čo zarábajú najmenej, nehovoriac o nepedagogických zamestnancoch, z ktorých väčšina ozaj nemôže vykonávať prácu doma. Najviac ma mrzí, že sa zase medzi zamestnancov školy, z ktorých každý má nezastupiteľnú funkciu v škole, vrazil klin, čo sa môže prejavovať na vzťahoch v kolektívoch škôl. Mrzí ma aj to, že sa toto nerieši organizáciami, čo sa tým zaoberať majú. Plne si uvedomujem, že v čase epidémie je potrebné šetriť peniaze. (Otázkou je, prečo sa samospráva nepýta na kompenzáciu vlády. Ľahšie je vziať zamestnancom.) Možno si vytvorím nepriateľov návrhom, že 80 % plat v rámci zachovania dobrej klímy medzi kolegami a v rámci solidarity by mali mať všetci zamestnanci školy. Možno s ohľadom na to, že istá miera dištančného vzdelávania, čo môžu robiť iba učitelia ZŠ a SŠ, ak majú ideálnych žiakov a podmienky, by sa mala realizovať.

Dúfam, že si zamestnanci uvedomia svoju hodnotu a budú bojovať za svoje práva. A ak nie, dúfam, že pri 80 % plate sa nebudete pretekať o to, čo kto doma spraví pre školu. Lebo zákon hovorí jasne. Nerobíte prácu na doma, tak máte len 80 % plat. Silno dúfam aj v to, že sa všetky súčasti školy

vrátia z hľadiska rozpočtu pod ministerstvo školstva, aby aj zamestnanci MŠ, ŠKD či iných školských zariadení dostali pevnú pôdu pod nohami. A svoju časť. Dovtedy si sami zvažte, či budete handrami.

*PhDr. Ján Papuga, PhD.
Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk*

VZDELÁVACÍ OBSAH

Nedávno som si vypočul, že v školách by sa mali deti učiť praktické veci, hypotéky či občianstvo. Sú to také frázy, ktorými potenciálni politici odpovedajú na otázky moderátorov o školstve, nevediac, že aj v týchto nedostatkoch sa školy už posunuli dopredu. Niektorí politickí experti sa však prezentujú, že treba čo najskôr spraviť obsahovú reformu a školu zacieliť na vyučovanie pre 21. storočie. Isto, ostatná obsahová reforma bola „zbúchaná“ narýchlo a bez odborného vyjadrenia učiteľskej verejnosti. Avšak mnohé požadované nové obsahy sa už niekoľko rokov vyučujú. Prakticky sa učí viac ako kedysi, finančná gramotnosť sa postupne implementuje a občianstvo sa rozvíja hádam na troch predmetoch - pripomínam, že sa tak deje často v nedostatočných didaktických podmienkach. Školy i učitelia vedia pomerne flexibilne prejsť na pragmatické a súčasné vyučovanie, aj keď neraz nemajú systémové podmienky na to. Redukcia učiva by sa určite hodila, ale nie je to len o nej.

Obávam sa však, že problémy s učením sa žiakov a učením žiakov nesúvisia ani tak s obsahom vyučovacích hodín či prístupom k témam vyučovania. Uvediem príklad. Čo môže byť názornejšie a zážitkovejšie ako dejepisná exkurzia? Raz sme išli s našimi žiakmi do Osvienčimu. Tamojší sprievodcovia sú takí sugestívni, že ich aj pubertiaci mlčky počúvajú. Dozvedia sa desiatky faktov a rozvíjajú svoje všestranné kompetencie, ktoré sa spájajú s tragédiou holokaustu. Názornosť, sugestívnosť, výchova a vzdelanie, všetko, čo požadujú experti na školstvo. Keď sme vyšli z miesta strašných utrpení, boli tam žiaci, čo išli s našou skupinou. Sedeli, smiali sa a hovorili si židovské vtipy. Silne som pochyboval o účinku takéhoto spôsobu vyučovania. Na druhý deň si už isto na Osvienčim a jeho témy nespomenuli. Nie len pre ich cynizmus, ale možno aj preto, že im to z hlavy vytlačila iná téma. A to je príčinou ťažšieho vzdelávania súčasných žiakov, ktorú bude potrebné riešiť. Všade je priveľa informácií, ale aj zážitkov, ktoré konkurujú informáciám zo školy. Dnešní žiaci sú navyše iní. Niežeby sa nezaujímali, ale majú mnoho iných záujmov (informácií), ktorým škola nedokáže, ba ani nemá konkurovať. Už na nich neplatí, čo vyskúšaš, to sa naučíš. Navyše, máme mnohé predmety, ktoré sa nedajú prezentovať experimentom, bez memorovania, konkrétne a názorne. Na druhej strane, témy predvádzané experimentom treba teoreticky uchopiť, aby sa z vyučovania nestala len šou a v budúcnosti by nevedeli aplikovať názorne vysvetlený princíp na podobnom jave.

V súčasnosti máme pomerne veľa informačných prameňov. Tým najobľúbenejším je internet - takmer nekonečný zdroj dát. V takejto situácii sa musíme zamyslieť, či máme vyučovať kompetencie alebo obsahy, nie to, či máme reformovať obsah vzdelávania, implikovať doň nové témy a učiť ich za každú cenu zážitkovo. Obsahové vyučovanie predpokladá memorovanie, abstraktné myslenie aj klasický výklad učiteľa. Ak však prejdeme ku kompetenčnému vyučovaniu, prejdeme k pragmatizmu,

rezignujeme na fakty a v tom prípade overujeme kompetencie žiaka, kritickú prácu s prameňmi, nie pamätanie si faktov. Môžeme oba spôsoby aj spojiť. Obávam sa však, že pohrávaním sa s obsahom vyučovania nezvrátíme trend menej svedomitého prístupu žiakov k vzdelávaniu, čo je dôsledkom doby, v ktorej žiaci žijú. Už teraz sme svedkami toho, že sa žiaci v pomerne nízkom veku profilujú, dokonca si vedia zarobiť peniaze a škola je pre nich druhoradá, dokonca ich retarduje v rozlete.

Nie je pravdou, že školy nereagujú na aktuálne potreby spoločnosti (aj napriek tomu, že prídu celoslovenské testovania a tam sa overujú fakty a požadujú konvergentné odpovede). Problémom je to, že za flexibilitou škôl zaostáva systém a legislatíva. A netreba zabúdať na to, že každá zmena vyučovacieho obsahu musí korešpondovať s vytváraním podmienok žiakov a učiteľom. V neposlednom rade si potom treba povedať, či má stredná a neskôr vysoká škola požadovať faktografiu či pragmaticko-kompetenčné predpoklady, aby sa nestalo, že na ZŠ a SŠ budeme inovatívni, no vysokoškolské štúdium ovalí žiakov protikladným spôsobom štúdia. Takže reforma obsahu nespočíva iba v priblížení učiva a v jeho aktualizácii. Spočíva v stanovení spôsobu práce vo vzdelávaní: Dôkladne definovaný obsah či všestranné rozvíjanie kompetencií?

*PhDr. Ján Papuga, PhD.
Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk*

RÚŠKA NEZNIČÍ SLOVENČINU

Je „super“, že ľudia nezamrzli a napriek pandémie riešia aj iné veci. V tomto prípade používanie správneho tvaru: *rúško* - *rúška*. Etymologicky je slovo *rúško* odvodené od malého rúcha a slovo *ručou* vychádza od slovesa *trhať*.

V *Slovníku slovenského jazyka* zo 60. rokov je uvedený dvojtvar, teda v tom období slovenčiny bolo možné používať obe podoby, aj český variant *rúška*. Asi netreba podrobne vysvetľovať, prečo došlo k synonymii týchto dvoch slov. Pre mladších komunikantov - Slovensko a Česko spolu existovali ako štát i ako dve blízke komunikačné spoločenstvá mnoho rokov, a tak došlo k prirodzenému ovplyvňovaniu dvoch jazykov, ktoré sú si hádam najbližšie v Európe. Okrem toho, oba tvary majú podobnú paradigmu, teda skloňovanie, a pod vplyvom rýchlej komunikácie a zvýšenej frekvencie pomenovania tejto ochrannej pomôcky pre pandémiu prirodzene dochádza k zamieňaniu oboch tvarov.

Podľa súčasnej kodifikácie, ktorá je však cca 20 rokov zastaraná, je jediným správnym tvarom *rúško* (stredný rod, vzor MESTO). Potvrdzujú to dve kodifikačné knihy: *Pravidlá slovenského pravopisu* (2000) a *Krátky slovník slovenského jazyka* (1997). V posledných týždňoch sa toto slovo začalo masívne používať, neboli sme naň zvyknutí, preto si používatelia zamieňajú spisovnú podobu s nespisovnou. V lekárskej oblasti sa pravdepodobne uprednostňuje tvar *rúška*. Je možné, že v *Slovníku súčasného slovenského jazyka* (písmeno R sa ešte len pripravuje) sa uvedie dvojtvar, ak sa dovtedy frekvencia tohto slova nezmení. Tento slovník však nie je kodifikačný. Preto platí, že spisovný tvar je výlučne *rúško*.

Za uzákonenie (kodifikáciu) oboch podôb v prípadnej aktualizácii kodifikácie hovorí fakt, že slová v oboch tvaroch sú zrozumiteľné, fungujú a sú rozšírené v úze, dokonca sú zvukovo podobné, teda v slovenčine prijateľné. Zavedenie dvojtvaru teda nepoškodí slovenčinu, nepočesťí ju a neovplyvní deštruktívne jej systém. Inak by tomu mohlo byť, ak by sa hypoteticky začal používať anglický výraz *drape* (*rúško*).

Nakoniec však používatelia (úzus) rozhodnú, či je *rúška* efektívnym a vhodným komunikačným výrazom. Osobne však predpokladám, že po epidémii klesne frekvencia tohto slova a otázky o podobe pomenovania látky na prekrytie tváre vymiznú.

PhDr. Ján Papuga, PhD.
ZŠ s MŠ, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk

NEFLEXÍME, KEĎ POUŽÍVAME ANGLICIZMY

Slovná zásoba sa chápe ako otvorený súbor lexikálnych jednotiek. Je úplne prirodzené, že jazyk obohacujeme o nové slová. Nie je možné slovnú zásobu opísať „doslova“, a to doslova. Lexikálne jednotky z periférie slovnej zásoby sa môžu ľahko dostať do centra a naopak, prípadne tento krok vedie nové slová preskočiť a používame ich, ako keby v našej slovnej zásobe boli odjakživa¹. Je mnoho faktorov vplývajúcich na našu slovnú zásobu, a preto okrem presného poznania teoretického chápania slovnej zásoby a prenikaniu slov do jazykového centra, by sme nemali zabúdať ani na otvorenosť nášho pohľadu na jazyk.

Napriek tomu, že sa v slovenčine nachádza množstvo slov prevzatých napríklad zo španielčiny, francúzštiny, japončiny, taliančiny, nemčiny a i., je nesporné, že dominantnou a najviac problémovou je angličtina. Tendenciu internacionalizácie jazyka akceptujeme až do bodu, keď príde na rad angličtina. Pri nej zbystríme našu pozornosť a začína sa boj. Boj o zachovanie „pôvodnej, čistej“ rodnej slovenčiny. No my vieme, že taká neexistuje, a preto: „Prečo toľko **hejtu** (z ang. **hate** [heɪt]) pre nič?“

Samozrejme, že sektory ako IT, bankovníctvo a žurnalistika sú plné anglicizmov či anglických slov ako takých. Ich poznanie a používanie je nielen samozrejmosťou, no aj nutnosťou pre samotný chod procesov. Rada by som ale pozornosť upriamila na moment, keď sa so samotným pojmom anglicizmov stretávame po prvýkrát, a to v škole. Práve tu by mala nastať snaha zo strany učiteľov o maximálnu aktualizáciu v spôsobe výučby a predkladaní nových príkladov. Tak prečo sme sa uspokojili s príkladmi anglicizmov ako „**cool**“, „**in**“, „**out**“ a „**outfit**“?

Všeobecnou podstatou akéhokoľvek prevzatého slova je jeho funkčnosť v cieľovom jazyku, v našom prípade, v slovenčine. Parameter funkčnosti sa úzko spája s časom, ako dlho sa výraz používa; dobou, na ktorú sa viaže a aj rýchlosťou jeho rozšírenia u množstva používateľov. Ak sa jedna z týchto častí funkčnosti stratí, stane sa to, že daný anglicizmus vymizne. Je preto nesmierne zaujímavé sledovať, ako už spomínané slová strácajú parameter funkčnosti a presúvajú sa do takej vzdialenej periférie, až sa nahradia slovenskými výrazmi alebo iným anglicizmom, a tak si **flexíme** po novom. A hoci sa slovenčina snaží vytvoriť ekvivalenty k daným výrazom, ak nie sú funkčné, snaha bola márna. Po príklade nemusíme chodiť ďaleko, veď kto z nás si objedná párok v rožku namiesto **hotdogu**? Dobrý **point**, že? ...keď ako príklad a vysvetlenie k anglicizmu, použijeme ďalší anglicizmus. A vôbec to nie je tým, že by sme nevedeli použiť slovenské výrazy. Problém je vo funkčnosti a frekvencii výrazu vzhľadom na prostredie, v ktorom sa nachádzame. Preto je podstatné pri učení a práci s deťmi narábať s aktuálnymi a plne funkčnými anglicizmami pre dokonalé pochopenie používania jazyka ako otvoreného systému zo strany percipientov, žiakov. Preto **notice** [ˈnɒtɪs] (odkaz) celého tohto **postu** (správy) by nemal niesť istý **hype** [haɪp] (nadšenie) pre anglické výrazy, no skôr by nás mal dostať do **moodu** [muːd] (nálady) pochopenia používania výrazov a uvažovania si: sú vôbec funkčné? A práve k takému uvažovaniu o jazyku by sme mali viesť žiakov. Nestačí len pasívne prijímať teóriu s pár príkladmi.

Azda medzi tie najbežnejšie používané anglicizmy môžeme zaradiť tie, ktoré sa úzko viažu s online sférou, predovšetkým sociálnymi sieťami. Ide o výrazy ako **online** [ˈɒn.laɪn] – priamo, aktívne, aktuálne prepojený s riadiacim systémom; **offline** [ˌɒfˈlaɪn] – aktívne, aktuálne neprepojený s riadiacim systémom; **čekovať** (z ang. **check** [tʃek]) – kontrolovať niečo/nieкого; **šérovať** (z ang. **share** [ʃeə]) – podeliť sa o niečo; **subskrajbovať** (z ang. **subscribe** [sʌbˈskraɪb]) – podporiť, predplatiť; **hashtag** [ˈhæʃ.tæɡ] – slovo alebo fráza označená predponou # či v aktuálnej situácii slovíčko **webinár** (z ang. **web**) – seminár, ktorý sa realizuje online. Ak by sme ostali pri nadobúdaní istých vedomostí, je často používaným slovíčkom **nerd** [nɜːd], teda označenie nieкого, kto je až príliš zahĺbený v knihách - ide skôr o pejoratívne označenie. Ako pendanty by sme vedeli použiť označenie **šprt** či **bifloš**. Naopak, ak by sme o niekom chceli povedať, že nás má čo naučiť, teda nás vedie či sprevádza niečím, tak je to

¹ Daný jav sa spomína aj ako „proces adaptácie“; In: Orgoňová – Bohunická: Lexikológia slovenčiny. str. 212

guide [gɑɪd]. Veľmi časté je aj používanie slova **teambuilding** ['ti:m ˌbiːldɪŋ], v ktorom ide o rozvoj a vzdelávanie zamestnancov mimo pracoviska. A v prípade, že je niekto bez domova sa napriek slovenskému výrazu, bezdomovec, používa už upravené anglické slovo **homeless** ['həʊm.ləs] so slovenskou príponou –ák: **homelessák**. Výraz je však často využívaný v zmysle prirovnania seba k človeku bez domova v situácii, ak sme neupravení, neučesaní či napríklad zle oblečení: „*Zatiaľ, čo ostatní vyzerali skvele, ja som tam bola ako taký homelassák s vlasmi v cope.*“ Niekedy sa však môže stať, že sa na istú udalosť oblečieme až príliš honosne, a tak namiesto tohto opisu, že sme niečo prehnali, použijeme jediné slovo **overdressed** [ˌəʊ.vəˈdrest]. S oblečením je spojený aj ďalší veľmi frekventovaný anglicizmus, a to **merch** [mɜːtʃ], inak povedané produkt, tovar alebo výrobok niekoho známeho ponúkaný na predaj. Tým sa dostávame k ďalšej skupine ľudí, ktorí narábajú s anglicizmami a oslovujú nimi ďalších ľudí. Dokonca aj ich povolania sa nedajú úplne preložiť, a tak sa slovenčina opäť vynašla tým, že sa anglické slovo iba prebralo a použila sa slovenská prípona typická pre povolania. Ide o povolania ako **youtuber**, **influencer** či **blogger**. Sú to ľudia, ktorí vytvárajú istý druh **kontentu** (z ang. **content** [kənˈtɛnt]), teda nám ponúkajú svoj produkt vo forme videa či blogu, a našim zdieľaním ich sa stávajú čoraz viac populárni a ich obľúbenosť rastie. Populárnosť sa prejavuje **lajkami** (z ang. **like** [laɪk]), a keď počujeme vetu „*Pomôžte tomuto kanálu rásť.*“¹, vychádzame zo slovesa **togrow** [grəʊ] – rásť, prenesene povedané „viac lajkov – viac subskrajerov“ (odoberateľov, podporovateľov). Práve táto skupina ľudí má najväčší vplyv na mladšiu generáciu a zároveň sú skvelým príkladom pre nás na získanie a odpozorovanie nových a nových prevzatých slov. Samozrejme, aj v tejto sfére dochádza k tomu, že isté prebrané slová už nie sú tak atraktívne. V úvode sme spomínali slovíčko **cool**, tak podobne svoju popularitu stratilo aj jeho, môžeme povedať, synonymum **flow** [fləʊ] či **swag** [swæg]. Slovíčko **swag** sa dávnejšie používalo v hudobnej scéne ako istý druh štýlu prezentovania sa navonok a jeho frekvencia sa za posledné roky znížila. V rámci hudby sa však stále používa slovo **stage** [steɪdʒ] na označenie pódia a taktiež napríklad slovíčko **highlight** [ˈhaɪ.laɪt], často používané vo fráze „highlight večera“ – vrchol večera.

V plynulých krokoch by sme mohli pokračovať v objasňovaní ďalších a ďalších anglicizmov. Nemôžeme zabudnúť ani na kategóriu hier, kde deti fungujú plynule v angličtine. Počuť vetu: „*poslal mi request* [rɪˈkwɛst], a tak *newastil* (z ang. *to waste* [weɪst]) *moj čas zbytočnými random* [ˈrændəm] *slovami*“, čo by v preklade znelo, „*poslal mi požiadavku, a tak nestrácal čas zbytočnými slovami*“, je úplne prirodzené. Tieto slová síce vychádzajú z hier, no ich používanie prechádza aj do pracovných sfér.

Zaujímavé je aj nahradenie slovenského slova „vôbec“, za anglické „**ever**“ [ˈev.ər], a tak nám namiesto opisu: „*Toto bol môj vôbec najkrajší deň v živote.*“ vznikne: „*Toto bol môj najkrajší deň ever.*“ Taktiež na zhodnotenie situácie už nepoužijeme slovenské „nuž“, nahradili sme si ho anglickým výrazom „**well**“ [wel].

Nie však každý pokus o použitie anglického slovíčka v slovenčine žne úspech. Teda, vždy to záleží od množstva používateľov a jeho obľúbenosti medzi nimi. Narážam napríklad na anglický výraz „**get lucky**“ [get ˈlʌk.i] – mať šťastie. V rámci jedného blogu sa toto slovné spojenie použilo v konštrukcii: „...že som v *nich* *getovala lucky.*“², teda „... že som v *nich* *mala šťastie.*“. V ďalšom blogu na opísanie kvalitne stráveného času sa anglický výraz plynule prepojil so slovenskou vetou a nutnosť poznania angličtiny sa v tomto prípade vyžaduje: „*Toto je pre nás quality time.*“³ [ˈkwɒl.ə.ti taɪm]. Je už len na nás, používateľov jazyka, či aj tieto výrazy začneme používať alebo ich vyhodnotíme ako nefunkčné a zbytočne prekombinované.

Anglicizmov sa netreba báť a nemusíme proti nim bojovať. Nejde nám o predvádzanie sa – flexenie (z ang. **to flex** [fleks]) v prípade, ak používame anglicizmy. Ak sú funkčné, je úplne prirodzené, že sa dostanú do našej slovnej zásoby a v momente, keď sa tento parameter oslabí, sa môže v našej

¹ Ako môžu slová niečo znamenať? – 9:55. In: Dejepis inak [online]

² Moje top tipy ako byť produktívny – 8:00. In: Very veri [online]

³ Manželská poradňa s audio komentárom Sára Cifrovej – 17:33. In: Very Veri [online]

slovnej zásobe posilniť napríklad slovenský ekvivalent. Preto spomínaná otvorenosť. Celkovo nám šlo o predstavenie momentálne najčastejšie používaných anglicizmov, o otvorenejší prístup k chápaniu ich vzniku, používaniu a rozširovaniu. Pri všetkých príkladoch išlo predovšetkým o parameter funkčnosti a aktuálnosti. Vyčlenili sme si tie, ktoré prestali byť atraktívne a zamerali sme sa na tie, ktoré by mohli byť bližšie momentálne aj mladšej skupine ľudí, a tak vhodné aj do prostredia školskej edukácie.

Pramene:

ORGOŇOVÁ – BOHUNICKÁ: Lexikológia slovenčiny. Bratislava: Stimul 2011, 245 s.

VERY VERI: Manželská poradňa s audio komentárom Sára Cifrovej [online] [cit. 2020-04-16] Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=qZaj_q3erKk&t=3s>

VERY VERI: Moje top tipy ako byť produktívny [online] [cit. 2020-04-16] Dostupné na: <<https://www.youtube.com/watch?v=86rg-Ui2y9E>>

CAMBRIDGE DICTIONARY [online] [cit. 2020-04-13] Dostupné na: <<https://dictionary.cambridge.org>>

DEJEPIS INAK [online] [cit. 2020-04-16] Dostupné na: <<https://www.youtube.com/watch?v=WdpUzWxjKGw>>

Mgr. Diana Handzilková
Základná škola, Bratislava
dianka.handzilkova@gmail.com

PODNETY OD ČLENOV SPOLOČENSTVA

Aby som rubriku *Jazyk a reč*, ktorá sa zaoberá používaním spisovných výrazov či výrazov, ktoré sa v rôznej miere odkláňajú od spisovnej slovenčiny, naplnil aktuálnymi problémami, opýtal som sa členov skupiny Spoločenstvo učiteľov a priateľov vyučovania slovenčiny, ktoré jazykové výrazy by ich zaujímali. V nasledujúcich riadkoch sa teda venujem práve týmto slovám.

pochopiť „tomu“ - rozumieť „to“

V slovenčine máme dve synonymné slovesá (*po-*)*rozumieť* a *pochopiť/chápať*. Jedno z nich sa viaže s datívom (*rozumieť tomu*), druhé s akuzatívom (*pochopiť to*). Isto aj pre ich významovú blízkosť sa v nepripravenej alebo rýchlej komunikácii často zamieňajú väzby oboch sloviac: *rozumieť to, pochopiť/chápať tomu*.

Riešenie: porozumieť, rozumieť, nerozumieť TOMU (datív) - (ne-)pochopiť, (ne-)chápať TO (akuzatív).

vchádzať a vychádzať „z miestnosti“

Takéto spojenie je pomerne časté. Dôvodom nesprávneho používania je znova rýchlosť komunikácie a jej redukcia aj za cenu porušenia gramatiky. Ide o to, že sloveso *vchádzať* sa spája s predložkou *do* a sloveso *vychádzať* s predložkou *z*, teda spisovný tvar by mal znieť *vchádzať do miestnosti a vychádzať z miestnosti*, resp. *vychádzať z nej*. Vidíme však, že takéto vyjadrenie je zdĺhavé. Aj preto sa redukuje výraz *do miestnosti* a spojenie *z miestnosti* sa nesprávne priraduje k obojm slovesám, teda *vchádzať a vychádzať z miestnosti*. Osamote by to znelo: *vchádzať z miestnosti*, čo je očividne nesprávne.

Riešenie: *vchádzať DO miestnosti a vychádzať Z miestnosti/z nej*.

pendleri

V súvislosti so situáciou okolo korona vírusu politici začali používať slovo *pendleri* ako označenie osôb, čo pravidelne cestujú zo Slovenska do zahraničia a naopak z dôvodu, že vykonávajú prácu za hranicami vlasti. Slovo mi konotuje pejoratívny odtieň, keďže sa vyskytovalo v kontextoch, ktoré riešili problémy s takýmito pravidelnými (z hľadiska ochrany pred pandémiou problematickými) cestovateľmi. Slovo *pendler* nenájdeme v Pravidlách slovenského pravopisu ani v Krátkom slovníku slovenského jazyka. Avšak, sloveso *pendlovať* v oboch kodifikačných slovníkoch nájdeme. *Pendler* je zrejme politický neologizmus, ktorý bol potrebný v komunikácii s verejnosťou, keďže nemáme vhodný ekvivalent na ľudí, ktorí sa pravidelne premiestňujú v rámci dvoch štátov: *premávači?*, *brázdiči?*, *tuláci?*, *kyvadlovači?* Slovo *pendler* je vytvorené v súlade so slovenskou slovtvorbou, avšak po vírusovej kríze sa skôr presunie na okraj slovnej zásoby ako do slovníka.

Riešenie: Slovo *pendler* nie je kodifikované.

so svojím psom - s mojím psom

Zvratné zámeno *svoj* sa často nevyužíva, nahrádza sa nesprávne bežnými osobnými privlastňovacími zámenami. Dozaista aj preto, že náhrada zámena *svoj* zámenami *tvoj*, *môj*, *jej* a pod. nespôsobuje komunikačné nedorozumenia: *Požičiam ti svoj mobil.* - *Požičiam ti môj mobil.* Spisovnou podobou je však: *V tomto prejave vám ponúknem svoju krátku bilanciu.* Privlastňovacie zvratné zámeno *svoj* sa používa vtedy, ak podmet vety hovorí o predmete, ktorý patrí jemu. Vo vete *V tomto prejave vám ponúknem svoju krátku bilanciu.* je podmet nevyjadrený (ja) a predmetom je *bilanciu*. No a z vety vyplýva, že tento predmet patrí podmetu. Preto sa využilo zámeno *svoj*. Takáto verzia je nespisovná: *V tomto prejave vám ponúknem moju krátku bilanciu.* Iný príklad: *Práve kýmim svoju (nie moju) mačku.* Privlastňovacie osobné zámená sa používajú, keď podmetu vety nepatrí predmet vety: *Linda vraj videla moju sestru.* Ak by sme v tejto vete využili privlastňovacie zvratné zámeno *svoj*, tak by veta nadobudla iný význam: *Linda vraj videla svoju sestru.*

Riešenie: Ak je vlastnícky vzťah medzi podmetom a predmetom v jednej vete, tak sa používa privlastňovacie zvratné zámeno *svoj*.

priviesť - priviezt'

Pre spodobovanie uvedených slovies dochádza k zvukovej homonymii, a tak si používatelia slovečiny mýlia alebo zamieňajú ich lexikálne významy. Navyše obe slovesá majú aj podobný významový komponent, teda premiestniť, presunúť, avšak pri slovese *priviezt'* sa myslí presun dopravným prostriedkom.

priviesť -vedie -vedú -viedol *dok.*

1. vedením dostať niekam, doviesť: *p. dieťa do škôlky, p. svedkov na súd*

2. dostať niekam pomocou tech. prostriedku: *p. vodu, plyn, elektrinu*

3. spôsobiť, že sa niekto, niečo ocitne v istom stave, že niekto niečo urobí, doviesť: *p. vodu do varu; p. niekoho k presvedčeniu, na dobrú myšlienku*

4. zbaviť niečoho, pripraviť, priniesť: *p. niekoho o peniaze, o zdravie*

p. niekoho do pomykova, do rozpakov zmiast;

p. niekoho do nešťastia spôsobiť mu nešťastie;

p. niečo do poriadku, na poriadok usporiadať

• *p. niekoho na svet porodiť;*

p. niečo na svetlo odhaliť, odkryť;

p. niekoho do hrobu utrápiť na smrť;

p. niečo navnivoč, nazmar znehodnotiť;

čo ťa, vás sem p-lo? kontaktová formula;

p. to niekam dosiahnuť úspech, postavenie ap.;

priviezt' -vezie -vezú -viezol *dok.* dopr. prostriedkom dopraviť, doviezť: *raneného p-li do nemocnice; p-li nám uhlie*

Zdroj: Krátky slovník slovenského jazyka

super

Slovo *super* pochádza z latinčiny, takže sú neopodstatnené námietky, že ide o zahlcovanie slovenčiny anglicizmami. V dostupných slovníkoch má slovo význam vynikajúci, vynikajúco. Má platnosť neohybného prídavného mena i príslovky. Slovo nám evokuje aj pomenovanie typu benzínu. Najčastejšie ho však poznáme ako výraz mladých ľudí, ale využíva ho aj staršia generácia. Zachytil som ho aj v poslovenčenom variante: *suprový*. Z hľadiska štylistiky sa slovo klasifikuje ako hovorové. Nie je kodifikované, takže nejde o spisovný výraz. Stojí za otázku, či by kodifikované malo byť, keďže jeho frekvencia je vysoká a hláskovo neodporuje systému slovenčiny. Jeho funkčnosť je nesporná. Problémom je to, že sa stalo štylistickým klišé, že sa ním často nahrádzajú početné slovenské výrazy, ktoré by vedeli efektívnejšie vystihnúť pozitívnu vlastnosť predmetu alebo okolností: *vynikajúci, krásny, nezabudnuteľný, jedinečný* a pod. Závisí to aj od individuálnej slovnej zásoby - ak je bohatá, slovo *super* sa vytláča z komunikácie používateľa.

Riešenie: Slovo *super* je nespisovné.

dva krát - dva razy

Aby vznikla násobná číslovka, pridáva sa k nej časť *-krát* alebo slovo *rát/razy*, pričom slová utvorené prostredníctvom časti *-krát* sa píše spolu, nikdy nie bez medzery: *päťkrát*, *dvadsaťkrát*, *mnohokrát*, nie *päť krát*, *päť-krát*, *dvadsať krát*, *dvadsať-krát*, *mnoho krát*, *mnoho-krát*. Medzera sa vždy píše, ak je násobná číslovka vytvorená pomocou samostatného slova *raz/razy*: *päť razy*, *dvadsať ráz*, *mnoho ráz*. Možno dochádza k omylom aj preto, že radové číslovky v spojení s časťou *-krát* pôsobia neprirodzene, keď sa píše spolu: *ôsmykrát*, *dvadsiaty siedmykrát*, *poslednýkrát*. Tvary s medzerami sú nespisovné.

Riešenie: Ak je časť *krát* súčasťou násobnej číslovky, píše sa vždy s číslovkou dovedna.

napadlo mi - napadlo ma

Zdanlivo podobné slovesá, no tu práve predložka a pád, ktorý sa viaže s uvedenými slovesami mení aj lexikálny význam slovesa. Aj vďaka hláskovej podobnosti oboch slovies sa často ich lexikálny význam po spojení s predložkou obmieňa. Spojenie *napadlo mi* (datív) znamená, že sa nám niečo zjavilo v myšlienkach - napr. *Napadol mi skvelý text piesne*. Spojenie *napadlo ma* (akuzatív) znamená, že došlo k fyzickému konfliktu medzi minimálne dvoma subjektmi, k prekážke medzi nimi - napr. *Napadla ma skupina asociálov*. Nesprávne sú teda vety: *Napadol ma užitočný projekt*. *Nenapadlo ma nič rozumné*.

Riešenie: *napadlo MI* (datív) niečo v mysli; *napadla MA* (akuzatív) vo sne príšera

(k)corona vírus alebo (k)coronavírus

Aktuálne pomenovanie pandemického vírusu nemáme v kodifikačných slovníkoch a verím, že ho nebude treba kodifikovať. O jeho správnej podobe teda môžeme vyslovovať iba dojmy alebo sa zahlbíme do lekárskeho textu, aby sme poznali etymológiu jeho pomenovania. Najčastejšie vnímame podobu názvu tohto ochorenia ako *coronavirus*, čo je jeho anglo-americký názov, ktorý sa píše dovedna. V slovenských textoch sa adaptoval so spoluhláskou *k* na začiatku. Naopak, súčasť jeho názvu *covid* sa píše s *c* na začiatku. Teda najčastejšie nájdeme výraz *koronavírus covid-19*. Pod vplyvom angličtiny sa používajú aj variácie so začiatčným *c*, teda *coronavirus/corona vírus*. Používatelia dozaista aj pod vplyvom podobných spojení s neohybnými slovami, napr. *HIV infekcia*, *vírus ebola*, *super deň*, *mokka káva* majú tendenciu spojiť *(k)coronavírus* rozčleňovať na dve slová medzerou.

Riešenie: pomenovanie vírusu nie je kodifikované, najčastejšie sa používa podoba *koronavírus* (*coronavirus*) s tendenciou rozdeliť výraz na dve slová.

Vy - vy, Ty - Ty, Váš - váš, Tvoj - tvoj

Uvedené zámená sa na znak úcty píše v korešpondenčných a poštových útvaroch s veľkými písmenami. Netreba zabúdať na to, že v súčasnosti sa listy, správy vyskytujú aj v oblasti internetu (e-mail, čety) a mobilnej SMS komunikácie, preto by sa mala táto norma aj tam zachovávať, hoci pre rýchlosť elektronickej komunikácie sa v tomto aspekte pravopis nedodržiava. Občas sa vyskytne, že niekto v korešpondencii napíše s veľkým písmenom aj časť *ste*, napr. *Oboznámili Ste nás s uvedenou skutočnosťou*. Veľké písmená da v uvedených zámenách nepíše, rovnako sa nepíše ani v texte diskusného príspevku či iného rečníckeho prejavu, čo je častou žiackou chybou. Tieto dva prípady nie sú kodifikované, norma sa týka len osobných základných a privlastňovacích zámen vzťahujúcich sa na ich tvar v 2. osobe jednotného i množného čísla. Isté však je, že tu sledujeme tendenciu zvýrazňovať úctu alebo zvýrazňovať tieto zámená veľkými začiatočnými písmenami aj v útvaroch nesúvisiacich s korešpondenciou, napr, na plagáte: *Čakáme iba na Teba! Spoločne s Vami to dokážeme!* Rozširuje sa tak potenciál pôsobenia veľkých začiatočných písmen.

Riešenie: zámená *Vy, Ty, Váš, Tvoj* sa píše s veľkými začiatočnými písmenami jedine v listovej alebo elektronickej korešpondencii.

Pokračovanie v budúcom čísle.

Vaše námety môžete zasielať na uvedený e-mail.

*PhDr. Ján Papuga, PhD.
Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava
janpapuga@gmail.com, www.janpapuga.sk*

HODŽOVA ESEJ 2020

Bilingválne gymnázium Milana Hodžu

vyhlasuje

pod záštitou predsedu vlády SR

16. ročník súťaže

HODŽOVA ESEJ 2020

na tému:

„Súvislosť medzi minulosťou a medzi tým, čo je a bude, je v každom národe organická. Musíme si byť vedomí, že história národa a duchovná štruktúra nie je a nemôže byť dielom jedného pokolenia. Mravná bytosť národa je dielom mnohých, všetkých jeho pokolení.“

Milan Hodža, Úkoly budúcich slovenských generácií in: Slovenská politika roč. 13. č 57 z 9. 3. 1932.

Podnázov:

Uvažovanie mladej generácie o potrebe kritického poznania histórie národov a ich duchovného formovania pre súčasné aj budúce smerovanie spoločnosti.

Podmienky súťaže:

1. Súťaže sa môžu zúčastniť žiaci stredných škôl. Súťažiacim môže byť iba jednotlivec.
2. Rozsah eseje musí byť minimálne 700 slov a nemal by prekročiť 1500 slov.
3. O splnení podmienok súťaže rozhodne a eseje prihlásené do súťaže vyhodnotí odborná porota zložená z renomovaných slovenských odborníkov z oblasti politológie, histórie, literárnej vedy a publicistiky. Porota bude hodnotiť odbornú úroveň esejí. Na zabezpečenie objektívnosti budú práce posudzované anonymne.
4. Porota vyhodnotí eseje **v mesiaci október 2020** a výsledky budú zverejnené na internetových stránkach BGMH a Úradu vlády SR: www.gbas.sk a www.government.gov.sk až po slávnostnom vyhlásení výsledkov.
5. Vyhlasovateľ súťaže si vyhradzuje právo neobsadiť niektoré alebo aj všetky honorované miesta v prípade, ak úroveň esejí bude nízka. Rovnako tak si vyhradzuje právo udeliť viac rovnakých miest, pričom finančné prémie budú primerane rozdelené. Uvedené úpravy budú platné, ak sa na tom dohodne nadpolovičná väčšina všetkých členov poroty.
6. Odborná porota vyhlási eseje
 - 6.1. na prvých troch miestach s nasledujúcim ocenením pre súťažiacich:

1. miesto: finančná prémia	vo	výške 300,-€
2. miesto: finančná prémia	vo	výške 200,-€
3. miesto: finančná prémia	vo	výške 100,-€
 - 6.2 Odborná porota môže udeliť aj iné ceny
7. Eseje je nutné doručiť do **28. septembra 2020**, a to

a) poštou (na CD) na adresu: Bilingválne gymnázium Milana Hodžu, Komenského 215, 038 52 Sučany.

b) alebo prostredníctvom elektronickej pošty ako prílohu na adresu: esej@gbas.sk.

Eseje musia byť napísané vo formáte .doc, písmo Times New Roman, veľkosť 12, jednoduché riadkovanie.

Pre odosielateľa je rozhodujúce, aby vyhlasovateľ súťaže obdržal zásielku najneskôr 28. septembra 2020 (t.j. rozhodujúci je dátum doručenia, nie odoslania).

8. Kontaktné údaje nesmú byť uvedené v tom istom dokumente ako esej, ale osobitne v samostatnom dokumente a musia obsahovať:

- a) **meno a priezvisko súťažiaceho**
- b) **adresa bydliska**
- c) **telefónne číslo**
- d) **e-mailová adresa**
- e) **názov a adresa navštevovanej školy**

Vyhlasovateľ súťaže je oprávnený vylúčiť zo súťaže účastníkov, ktorí zašlú neúplné, nejednoznačné alebo nečitateľné údaje.

Zaslaním eseje spolu s kontaktnými údajmi účastník súťaže automaticky súhlasí so zverejnením svojej eseje a fotografií zo slávnostného vyhodnotenia Hodžovej eseje bez uvedenia osobných údajov spôsobmi uvedenými v bode 10 týchto podmienok súťaže. Vyhlasovateľ sa zároveň zaväzuje, že s osobnými údajmi bude nakladať v súlade so zákonom na ochranu osobných údajov, bude ich používať výhradne za účelom súťaže a nebude ich poskytovať tretím stranám.

9. Slávnostné vyhodnotenie súťaže sa uskutoční **v mesiaci november 2020 (presný dátum ešte oznámime)** na pôde gymnázia. Bližšie informácie o tom budú zverejnené na internetových stránkach BGMH. Všetkým súťažiacim budú tieto informácie poskytnuté spolu s pozvánkou na slávnostné vyhodnotenie súťaže.

10. Vyhlasovateľ súťaže si vyhradzuje právo vybrané eseje zverejniť na web-stránke gymnázia: www.gbas.sk, v tlačенých a elektronických médiách, zborníku Hodžova esej, gymnaziálnej ročenke Potpourri a prečítať na slávnostných verejných zhromaždeniach pri príležitosti vyhlásenia výsledkov súťaže, pietnej spomienke na Národnom cintoríne v Martine a iných príležitostiach.

11. Ďalšie informácie môžete získať na stránkach gymnázia v Sučanoch www.gbas.sk, resp. Vám ich poskytnú Mgr. Michal Libič a pani Veronika Ondrlová, tel:043/4293474, e-mail: esej@gbas.sk.

RADÍM je nová rubrika na osobnej stránke PhDr. Jána Papugu, PhD.: www.janpapuga.sk. Budú sa v nej uvádzať rôzne otázky, ktoré prichádzajú autorovi stránky z rôznych oblastí školstva, a odpovede na ne: <http://janpapuga.sk/predmety/radim/>. Okrem toho pripomíname Databázu beletrie pre žiakov, v ktorej sa nachádzajú diela vhodné pre žiakov na čítanie alebo prednes. Databázu vytvorili členovia Spoločenstva učiteľov a priateľov slovenčiny, ale aj iní čitatelia. Neváhajte sa pridať do jej dopĺňania: <http://janpapuga.sk/predmety/databaza-literatury-pre-ziakov/>

UMKA

**Literárno-kultúrna príloha
časopisu Slovenčínári**

Hviezda

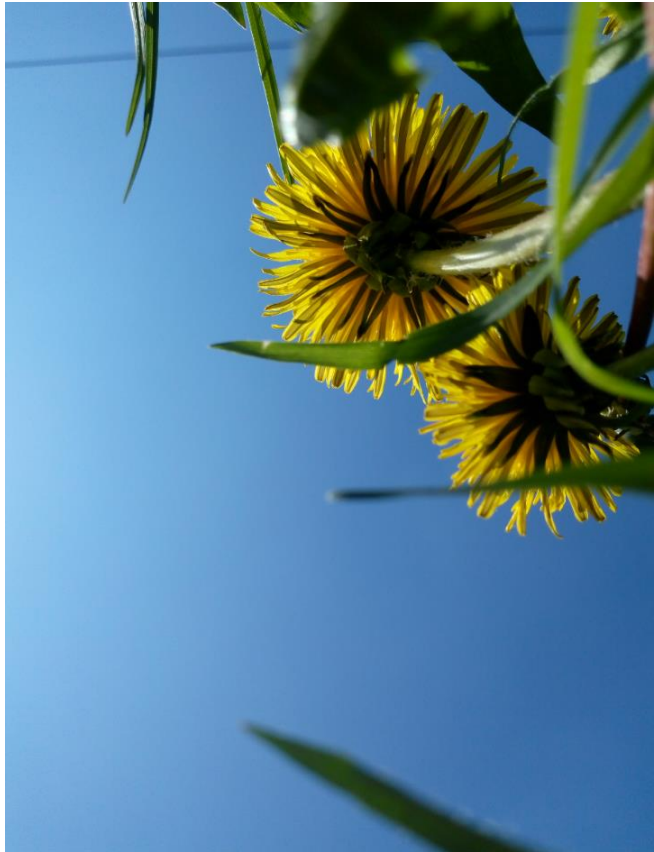
Leona Pavlovičová, VIII. ročník

Koľko hviezd som počítala, aby sa to stalo,
som šťastná,
no škoda, že času s tebou mám málo.
Našla som cestu, ktorou pôjdem,
tá cesta sa volá POEM.
Čas sa nedá kúpiť,
išla som cestu, no musela som zostúpiť.
Zrazu som videla hviezdy,
tie hviezdy padli,
no objavia sa niekedy?
Tie hviezdy nad mojou hlavou si sadli,
prečo nie sú rovnaké?
Ani lásku nevieš spoznať hneď,
hviezdy sú ako ľudia a k sebe patria,
lebo keď stratíš lásku: „Aha! Tá hviezda spadla.“

More lásky

Leona Pavlovičová, VIII. ročník

Lásku, ktorú nemám,
dám ti ju,
zo slov srdce si nelám,
prechádzam cestou k snu,
more plné lásky,
prechádzam lesom z skratky,
more, ktoré sa nedá preplávať,
pri západe slnka mi skús zamávať,
more, v ktorom sa nedokážeš utopiť,
more, ti zlé skutky nedokáže odpustiť,
more, do ktorého padá slnko,
hodiš má doň?
No skús to!
Tam budem sama,
no lásku tam nájdem,
máš srdce ako kameň,
no stala sa z neho skala,
budem plávať,
ak za to slnko nezájdem.

Fotografia: Ladislav Rigo, VII. ročník
ZŠ s MŠ, Riazanská, Bratislava

Komentár autorky: Moje básne vznikli vďaka jednej pani učiteľke ktorá má inšpirovala. Je to vlastne o tom, ako človek chodí cestou a je iba na nás, akou cestou pôjdeme. Vždy sú ľudia, ktorí sa snažia nás odhodiť alebo zlákať inou cestou. No vždy sa môžeme vrátiť na tú cestu.

Mgr. Leona Pavlovičová
Základná škola s materskou školou, Gogoľova, Topoľčany

Moja Orava - séria výtvarných prác

Gotický kostol

Adam Flajs, 9 rokov

Gotický kostol

Ján Stehlík, 9 rokov

Oravský hrad

Lucia Valeková, 9 rokov

Oravský hrad

Nicolette Vrbová, 9 rokov

Oravský hrad

Timea Hríňová, 8 rokov

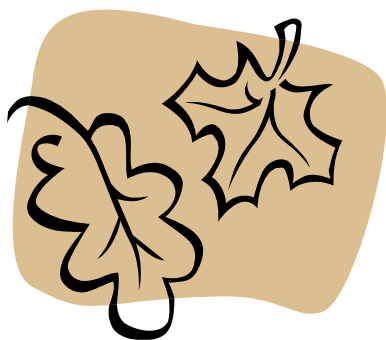
Komentár vyučujúcej: Výtvarné práce boli maľované počas hodín slovenského jazyka v rámci projektu cezhraničnej spolupráce medzi Oravskou knižnicou A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne a Mestskou knižnicou v Krnove (Česko) tesne pred uzavretím škôl. Začali sme ich priamo v knižnici, dokresľovali v škole, doma. Názov projektu je MOJA ORAVA.

Mgr. Janka Kevešová
Základná škola Martina Kukučína, Dolný Kubín

Slovenské hrady

Olivér Szabó, III. ročník

Komentár vyučujúcej: Som riaditeľkou ZŠ, Kráľová nad Váhom. Naša škola je málotriedna. V tomto neľahkom období sme s deťmi v dennom kontakte cez videočít. Olivér Szabó je výnimočný žiak. Jeho obľúbeným predmetom je vlastiveda už od 3. ročníka. Na každú hodinu vlastivedy pripravuje pre žiakov prezentáciu z každej oblasti Slovenska, ktorá je rozšírená o zaujímavosti a fotografie z miest, ktoré navštívil. Vo 4. ročníku je 6 chlapcov, ktorých Olivér veľmi motivoval a chlapi „otravujú“ rodičov a chodia s nimi po pamiatkach Slovenska. Myslím si, že práce nášho žiaka sa vám budú páčiť.

Mgr. Jana Cimeran
Základná škola, Kráľová nad Váhom

Toto mesto poznám

Laura Kraľovičová, VIII. ročník

Prechádzam sa po večernom meste. Nebojím sa, že sa stratím. Poznám ho ako vlastné topánky. Nie je síce veľmi veľké, ale zato je nádherné.

Keď sa slnko chystá na spánok, hádže na oblohu všetky možné farby. Modrú, oranžovú, žltú, fialovú a niekedy aj červenú. Vtedy sa mi mesto páči najviac, pretože je najfarebnejšie za celý deň. Slnko sa vie s farbami tak vyhrať, že ma to vždy očarí a vôbec sa mi nechce ísť domov. V noci ulicu osvetľuje môj dobrý kamarát Mesiac. Dáva na mňa pozor, aby sa mi nič nestalo. Ráno, keď sa slnko zobudí, ulicu zaleje jasné svetlo. Mesto láka ľudí z postelí pozrieť sa čo sa to cez noc porobilo. Celá

ulica je ako cukrom posypaná. Stromy sa obliekli do kabátov, aby nepomrzli. Vo vzduchu tancujú vločky. Vietor sa stará o to, aby každá vločka dopadla na svoje miesto. Na jar slnko zaťuká sneženkam na vráta, aby ozdobili krajinu. Sneh sa stráca a vymieňajú ho biele kvietky sneženky. Postupne sa sneh stratí úplne a celé mesto ožije. Zem je celá farebná. Niekomu to môže pripomínať diskotéku tým, aké je to farebné. Stromy tiež kvitnú. Sú zelené a plné kvetov, z ktorých sa neskôr stanú chutné plody. Deti vybiehajú do ulíc a hrajú rôzne hry. Najčastejšie futbal. Školské zvony posledný krát zazvonia, deti hodia školské povinnosti za hlavu a celý deň lietajú niekde vonku. Mesto je zaplnené ľuďmi čo si užívajú leto a mesto je šťastné. Slnko žiari najviac ako len môže. Vtedy najradšej chodím do lesa v meste. Je tam veľa tieňa a šum potoka ma vie upokojiť. Všade je samá zeleň. Listy sa zmenia na pestrofarebné a zase sa musí ísť do školy. Mesto si konečne môže oddýchnuť. Prišla jeseň. Všetko je žlté, hnedé a červené. Potom príde zima a celé kúzlo mesta sa zopakuje.

Toto mesto mám zo všetkých najradšej. Narodila som sa tu a ani poslepiacky sa tu nestratím.

Komentár vyučujúcej: Žiačka ôsmeho ročníka Laura Kralovičová je fantastická vo všetkom, čo robí. Je vynikajúca recitátorka, je znamenitá žiačka, reprezentuje školu v prírodovedných predmetoch. Zúčastňuje sa okresných kôl technických olympiád. A samozrejme, je brilantná aj v cudzích jazykoch. Je pre mňa cťou, že je mojou žiačkou. Písanie ju robí šťastnou, stalo sa pevnou súčasťou jej života. Je pre ňu miestom, kde otvára krídla svojej fantázie a odlieta na miesta, ktoré sú pre mnohých nedosiadnuteľné. Vtedy sa cíti slobodne, uvoľnene a s perom v ruke dokáže vyjadriť to, čo sa jej „túla“ nielen v hlave, ale aj v srdci.

Mgr. Silvia Kriváčková
ZŠ s MŠ kráľa Svätopluka, Šintava

Kde nebolo, tam nebolo...

Sára Ondrejčáková, sekunda

Bola raz jedna populárna roková skupina s názvom Čierne vtáky. Tvorili ju traja muzikanti a hlavná speváčka. Darilo sa im dobre, až kým sa nestalo niečo hrozné.

V jedno krásne snečné ráno nastal deň D. Bol to deň, keď mali mať Čierne vtáky veľký koncert v hlavnom meste. Všetci sa na to pripravili a už len čakali, keď nadíde večer, zapadne slnko a na atramentovo modrú oblohu vyjde ideálny mesiac. Netrvalo to dlho a čoskoro sa zotmel. Kapela vyšla na pódium, rozhladli sa po obrovskej aréne a šou sa začala. Všetko išlo tak ako malo, fanúšikovia jasali a kričali, až pokým sa to nestalo...

Bubeník poštekľilo čierne pierko z jeho frajerského kostýmu na nose. Nahlas si kýchol, celou silou buchol paličkou po čineli. Vystrašilo to gitaristu, ktorý sa zapotácal, vrazil do basgitaristu. Basgitarista spadol na obrovský, od neho o 2 hlavy väčší reproduktor a zvalil ho na speváčku Annu. Koncert sa musel zrušiť a kapela sa rozpadla. Anna mala dolámané obe nohy a ruku. Neskutočne sa na svojich priateľov nahnevala, prekliala ich hrôzostrašnou chudobou a vylúčila ich zo skupiny. Smutní sa len pobrali hľadať si do sveta nových členov do novej kapely.

Prešla dosť dlhá chvíľa a Anne začalo byť po jej kamarátoch smutno - chcela vedieť, ako sa im darí. Prešla všetky sociálne siete, ale po jej bývalých kolegoch nikde ani stopy. Pobrala sa teda do všetkých miestnych kaviarní, kde niekedy hrávali, ale márne. Celá nešťastná sa rozhodla, že navštívi vyhlásenú veštkyňu, aby jej vyveštila, kde sú jej priatelia. Vošla do tajomnej miestnosti plnej rôznych fľaštičiek s čímsi a všelijakých farebných kobercov. Sadla si na malú stoličku a čakala. Po chvíli vošla do izby stará, zhrbená, zamračená, ale za to na prvý pohľad sympaticky vyzerajúca dáma. Keď sa jej

Anička zverila s tým, čo ju trápi, odvetila jej: „Presne viem, kde sa nachádzajú. Krajina plná slnečných lúčov, po horách poskakujú rôzne sfarbené kozliatka a kravy, plná chudobných ľudí so smutnými výrazmi v tvári. Viac ti nepoviem. Ak ich máš naozaj rada, ľahko ich nájdeš.“

Anna nad tým rozmýšľala veľmi dlho, no napokon sa rozhodla. Po dvoch dlhých, napätých týždňoch zasa zašla poradiť sa k veštkyňi: „Rozhodla som sa. Až tak rada ich nemám. Nebudem riskovať svoj život v nebezpečnej Indii. Ľahšie by bolo nájsť si nových členov do kapely. Veštkyňa sa na ňu pozrela súhlasným pohľadom a odprevadila ju von.

Bohužiaľ, aj také bývajú konce. Nakoniec si Annini kamaráti zarábali indickou hudbou, videla to v televízii a dokonca sa preslávili. Ale to je už iný príbeh. Zazvonil elektrický zvonec a upravenej modernej rozprávky je koniec.

Výlet v Rymářove

Nina Ščambová, sekunda

Rýmařov bol super úlet,
trikrát hurá za ten výlet.
Počasie sa vydarilo,
veľa slnka nadelilo.

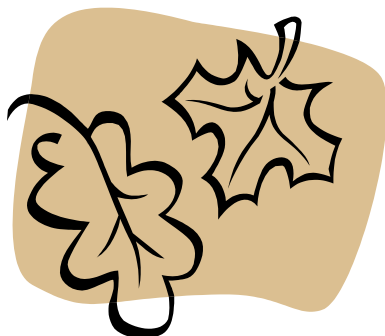
História Litovelu
ohromila na môj veru.
Kondičku nám preverila
Karlova studánka, Praded a jaskyňa.

Sily sme si doplnili,
na jedle si pochutili.
Do postelí hodení
spali sme ako ryby v oleji.

Naši sa nám potešili,
že sme šťastne dorazili.
V škole nové prekvapenie
sieťku malo a dobre sa na ňom hralo.

Komentár vyučujúcej: Báseň je od Niny, ktorá sa zúčastnila výmennej návštevy Rýmařova a bola taká nadchnutá, že si po návrate domov sadla a pocity sa jej uložili do veršov. Modernú rozprávku napísala Sára, lebo má rada staré veci v novom obale.

Mgr. Martina Balogová
Gymnázium, Krompachy

Galéria v škole

Adrián Hronec, IX. ročník

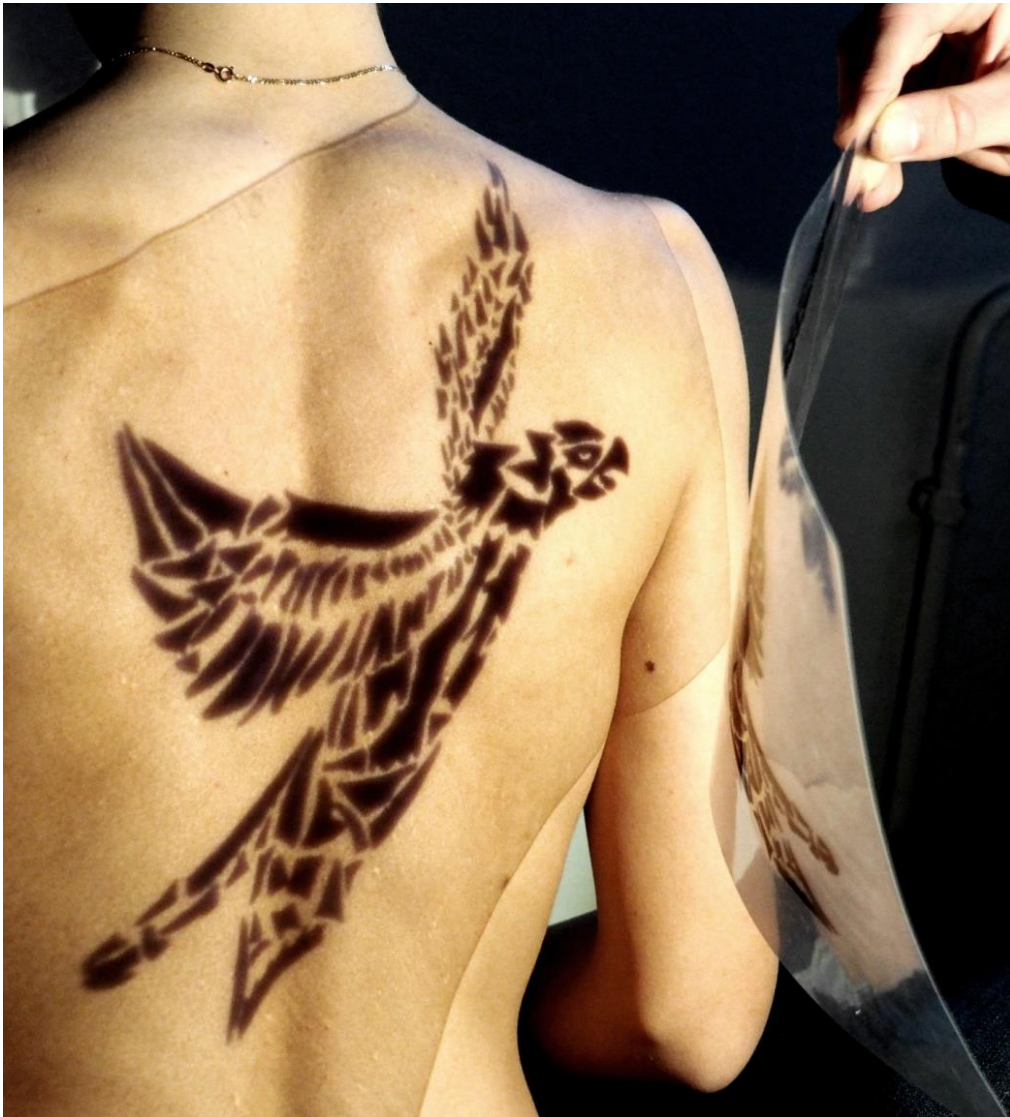
Anna Lehocká, IX. ročník

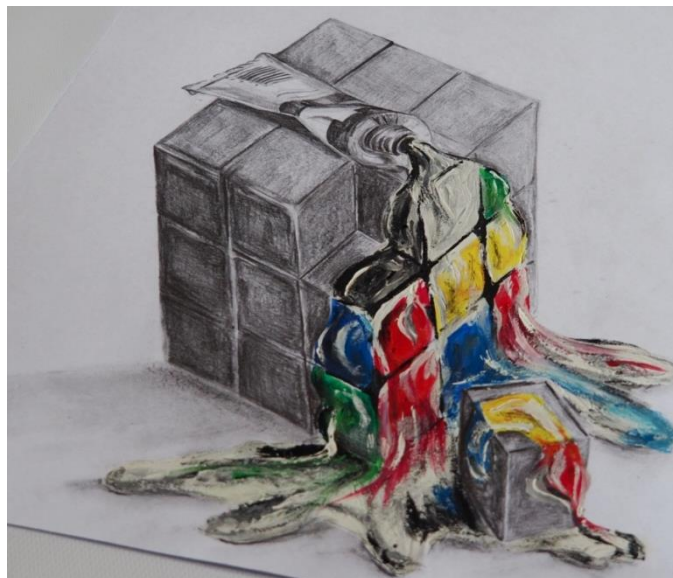
Katarína Gajanová, IX. ročník

Matej Lešťák, IX. ročník

Kristína Dovalová, IX. ročník

Vanesa Berkyová, IX. ročník

Komentár vyučujúcej: Galéria v škole je ročníkový projekt z výtvarnej výchovy žiakov 9. ročníka, ktorého cieľom je pokus o vlastné výtvarné vyjadrenie, resp. vyjadrenie pocitov, nálad, predmetov, vecí, ktoré mám rád, myšlienok... pomocou výtvarnej práce, resp. hľadanie cesty k výtvarnému vyjadreniu sa s použitím ľubovoľnej techniky, štýlu, materiálu či kombináciou rôznych štýlov výtvarného vyjadrovania. K záveru školského roku sme plánovali vyskúšať si umenie inštalácie a prezentácie týchto výtvarných prác. Okolnosti prerušili naše plány, ale keďže väčšinu výtvarných prác sme stihli dokončiť ešte pred

zatvorením škôl, rozhodla som sa, že spolu so žiakmi vytvoríme akúsi online galériu, kde bude môcť každý z nich odprezentovať svoje dielka. Galéria ešte nie je hotová, postupne do nej nahrávam výtvarné práce a texty žiakov opisujúce ich diela.

Ing. Lucia Dovalová
ZŠ s MŠ, Badín

Úvod do...

Mgr. Elena Kotulová, učiteľka

Tam bolo. Kde? No však tam. Medzi dvoma potokmi bolo učupené malé mestečko. Na prvé zakopnutie sa zdalo ako všetky ostatné. Ibaže toto bolo riadny zjav. Domy mali všetky možné aj nemožné tvary. Niektoré bydlá disponovali strechami ako základmi, takže počas slnečných dní si ich páni museli pokrývať dáždnikmi. Avšak keď sa dohmel dážď, povytáhovali slnečníky alebo ani tie, rovno sa osprchovali a všetko vyumývali. Každý domec mal svoju vlastnú záhradu. Špeciálnu starostlivosť venovali trávnikom. Trávnik taký či onaký mal vlastný koberec. Dávali si záležať na vzoroch, aby im ladili s ostatnou časťou záhrady. Chodníky boli celé z cesta - kysnutého či lineckého - podľa chuti majiteľa. Okolo chodníkov rástli všakovaké rastliny hore koreňmi. Radosť sa vyočiť na takú krásu. Ulice mestečka boli známe naširoko aj naďaleko. Každá bola slepá. Dostať sa niekam bol výkon hodný zbojníka. Ak ste chceli navštíviť suseda, museli ste preliezť niekoľko plotov. Dávať pritom pozor na vzácne trávniky a dúfať, že vás nepohryzie besná korytnačka. Pokiaľ obyvatelia mestečka chceli mať romantické posedenie, šli na jediné námestie. Námestie sa nachádzalo mimo mestečka. Bolo ozdobené jedným veľkým košatým a suchým stromom. Okolo neho bolo množstvo lavičiek bez dosák na sedenie. Táto perla medzi všetkými mestami sa nazývala Nejasnounnice.

Ľudia žijúci v tomto malebnom mestečku boli v podstate normálni. Boli to odborníci na módu, vedu, techniku a množstvo iných podstatných aj nepodstatných vecí.

V tomto mestečku žila aj hrdinka našich príbehov. Volala sa Tap Krepná. Bola to obyčajná pubertálna deva s množstvom pupákov na tvári. Mala dlhé ryšavé vlasy, ktoré si česala vždy na dve polovice. Jednu mala zapletenú a tú druhú, akoby jej do nej udrel blesk. Trendové oblečenie jej závideli všetky spolužiačky. Tričko mala o 3 čísla väčšie a aby z nej nespadlo, preväzovala si ho špagátom. Naň si vždy dala vestu z ovce. Na každý deň mala inú sukňu. Na nohy si vždy navliekla dve rôzne rukavice a potrebné veci nosila v truhlici na retiazke. Nápadmi len tak hýrila. Jeden nedostatok však mala. Nevedela povedať písmeno *p* (všetci v mestečku nevedeli povedať nejaké písmeno) a namiesto *m* hovorila *n*.

Sézan, otvor sa!

„Šťu-ku! Šťu-ku!“ kukal budík na nočnej stoličke. Z podlahy sa vymrštila ruka v nohaviciach a zrazila budík k zemi. Na podlahe sa pomaly začal objavovať hrb z novín. Keď dosiahol svoju najväčšiu výšku, spod novín sa vyhrabala Tap. Zo stolíka si vybrala svoje šaty. Otvorila skriňu, ktorú mala vedľa okna a začala sa umývať. Po dôkladnej očiste vyrazila von z domu. Čo to? Dvere sa nepohli. Stláčala kľuku raz, dva razy, tri razy a výsledok? Bol stále rovnaký. Poškrabala sa po nohe. Zamyslene našpúlila nosom. „Naši asi šli do ráce“, pomyslela si. „Mňa zankli. Teraz čo?“ Z vlasov si vytiahla sponku. Priplá ju

na kľuku a čakala. Nič. Rozhliadla sa. Zbadala svoju trubku strčenú pod vešiakom. Vytiahla ju a do kľúčovej dierky zahrala Ódu na hlúposť. Opäť sa nič nestalo. Nasadila svoj skenerský pohľad a prečesávala centimeter za centimetrom, až objavila mamin stetoskop. Hrudný snímač si priložila na srdce a trubice si dala do uší. Na dvere začala vyklopkávať morzeovku a druhou rukou točiť bezpečnostnou zámkom na dverách. Týmto úspešným manévrom ako otvoriť dvere strávila niekoľko minút. Výsledok? Dvere sa stopercente ani nehli. Keď ju to prestalo baviť, zasnene sa zapozerala na krištáľovú guľu položenú na botníku. Na tvári sa jej objavil víťazoslávny úsmev. Vystrela sa, narovнала si ramená a mocným hlasom zvolala: „Sézan, otvor sa!“ Jediná zmena bola, že už z diaľky počula, ako sa k nej blížia kamaráti unikajúci korytnačkám. Nervózne sa postavila pred dvere. Nad dverami visel čudný predmet. Svojím tvarom pripomínal kľúč od dverí. Vzala ho do ruky. Prezrela si ho zo všetkých strán a... S presnosťou ostreľovača hodila ho za seba. Kľúč prerazil sklo na kuchynskej linke a skončil na tanieri. Naposledy sa rozhliadla vôkol. Zazrela kozub. „Už *vien!*“ zvolala víťazoslávne. Vliezla do kozuba. Cez komín sa vyšplhala na strechu. Odtiaľ pristála priamo na svojej korytnačke.

Tap pečie

Stôl bol krásne prestretý. Tanieriky s príborom boli poukladané pod stoličkami. Pod stolom presne uprostred sa nachádzala veľmi vydarená torta. Tap ešte doladzovala posledné nedostatky. Na stôl porozsýpala zvyšky z obeda. Spokojná sama so sebou povolne čakala príchod oslávencov.

Z police vytiahla pečúcu knihu. Otvorila na strane osem, tridsaťdeväť a šesť. Bol tam recept na najchutnejšiu tortu pod lampou. Sústredene si ho prečítala niekoľkokrát. Potom knihu praštila rovno pod linku. Odchlopila dvere na sporáku a vytiahla si odtiaľ nádoby na pečenie. Rozhodla sa najskôr pochystať si všetky potrebné veci podľa receptu. Dobrých dvadsať minútových sekúnd pobehovala z miesta na miesto sťa splašený cvrček.

Najskôr si odvážila hladkú hlinu z kvetináča. Vysypala do misy. Vhodila tri celé vajička (so škrapinou). Pomocou odmerného hrnčeka namerala dva a pol deci smoly. Pridala vrečko vanilkového piesku. Natopila za žufanku loja. Všetko poriadne vymiesila. Z hmoty utvorila vláčne cesto, ktoré potom dala piecť do kozuba.

Kým sa jej cesto pieklo, začala makat' na plnke nad parou. Najskôr si vyšľahala čerstvo napadnutý sneh. Pomaly pridávala kúsky kryštálu. Aby bol krém podľa maminej chuti, primiesila ešte posekané kamienkové orechy.

Na záver všetko spojila. Vychladnuté cesto nasekala a naplnila sladkým krémom. Potom tortu krásne ozdobila našklbanými kvetmi a posnežila ju kokosovými pilinami.

V záhrade

Otvorilo sa okno. Na jeho prahu sa objavila Tap. Natiahla si nohy. Jasne sa rozhliadla kolodokola. Troma tlesknutiami sa dostala ku strážnej korytnačke. Zdrapila ju a už sa plazila ku kvetinovej grape. V zásade sa korytnačky inak ako hrozivo ani nevedia tváriť. No v tejto chvíli pri pohľade na to úbohé stvorenie v Tapiných rukách, človeku až obličkou stislo. Taký naplašený výraz mala. Tap sa doplazila ku kvetom. Zahnala sa korytnačkou. Prv než stihla zakopnúť, jej kukadlá zbadali hadicu. Korytnačku nežne hodila na koberec. Tá s rachotom pristála. Vzala hlavu na pancier a trielila preč. Tap zahryzla do hadice, nohami otočila kohútikom vodovodným. Na jedenej nohe priskackala ku grape a krásne rozmočila hlinu. Odložila hadicu. Cez okno sa vrátila do domu, no o pár hodinových sekúnd sa zas objavila v záhrade. V rukách držala hrebeň. Šľapala od jednej k druhej. Pri takejto zložitej procedúre jej to trvalo neskutočne krátkodlho. Fén zahodila susedovi do záhrady. Z topánok vytiahla nebičkovo zelený lak. Od stredy do

stredú nalakovala každý plevel, ktorý sa jej dostal do nosa. Odborným okom preskúmala svoju prácu. No s výsledkom ešte nebola spokojná. Vrátila sa na začiatok a žehličkou natupirovala korenky kvietkov, ktoré nato pekne pozapletala do úchvatných tvarov. Grapa tak získala ukázkový zjav. Vytiahla volkmennú a odfoťila výsledok svojej práce. Fotku potom poslala do súťaže o najčarospanilú grapu v meste.

Zločin v Nejasnoumiciach

To bol škandál. Obyvatelia Nejasnoumíc boli vo vytržení od poplachu. Nejaký tlk si dovolil zdemolovať jediné výstavné námestie. Dopustil sa zločinu primontovania dosák na sedenie. V okamihu, ako sa kauza prevalila, bol zvolaný súdny tribunál. Možno ešte rýchlejšie boli nájdení hriešnici tejto sabotáže. Sťa vzor demokracie im bol pridelený najschopnejší záštitník v mestečku. Bol taký schopný, že nepustil k slovu svoje bludné ovečky. Jeho corpus delicti boli neprestriateľné.

„Vážení súd a obecnosť! Moji hriešnikovia sa vôbec nedopustili tohto zločinu hrubého zločinu.“ „Protestujem!“ vykrikoval žalobár. „Sú divní už na prvý pohľad, preto sme si istí, že túto nehoráznosť majú na svedomí.“ Sudca ani oči neotvoril a záštitník pokračoval v svojom prejave, ani čoby ho neprerušili. „Uznávam, že ich záujmy sú pritiažené za päty. Kolujú už o nich aj legendy. Aj ich odev je uletený, ale všetky tieto nezrovnalosti ešte neznamenajú, že skutok spáchali.“ „Máme jahodového svedka, ktorý ich videl, ako daný časopriestor opúšťajú.“ „V tomto puntíku s vami súhlasím. Áno, odchádzali stadiaľ a v rukách niesli podozrivé haraburdy. No na prípad sa treba pozrieť komplexnejšie. Ako sa mi podarilo vyčmuchať, tie dosky sa nachádzali hneď vedľa tabule. Svojím imidžom týchto mliečakov priam očarovali. Sťa zmyslov zbavení, aj na ich pomery, vzali ich. Niesli a niesli. V tranze začali montovať tie potvory na miesto, kam nepatrili. Keď túto nehoráznosť spáchali a ocitli sa na lavičkách, už nepotrebovali svojich posluhovačov. Prepustili ich. Tí nevedomí si svojho aktu, odišli domov. Teraz chudáčka vyhladované budú mať traumu do konca piatich minút. Z tohto všetkého vyplýva nevina mojich hriešnikov. Skutočnými hriešnikmi sú dosky, ktoré prinútili týchto tu vykonať niečo také. Dovoľujem si tvrdiť, že by sme sa mali zamerať na ne a súdiť ich. Ak nevykonáme krivdivosti zadostučinenie, budeme celému svetu na smiech. Ďakujem.“ Po tomto slávnom prejave sa uklonil neprítomným. Na storočie zavládlo ticho a hneď po ňom sa v hale rozľahol jasavý dupot. Dokonca aj žalobár sa pripojil. A tak skončil slávny proces, kde odsúdili pravého vinníka...

Zrodila sa...

Kameň pristál na záhradnom obrovi. Hlava sa mu rozpadla. Bol to signál pre Tap, že za plotom sú jej spolužiaci. Preskackala okolo obra. Len očkom čekla jeho stav. Nevadilo to, veď všetci doma majú hodinové dlopi. Dnes bola mimoriadne presná. Ani sa nepozrela, či za plotom nepobehuje besná korytnačka alebo nedaj sa pána exoti mesta. Tým sa všetky normálne decká vyhýbali ako mačka myši. Jeden skok a nádherne sa napichla na živý plot. Sťa laň sa z neho skotúľala. Hlavou pristala priamo na jednom exotovi. Ich oči sa na jedno žmurknutie stretli. Vyskočila, akoby ju riadne niečo koplo. Už sa štverala na ďalší plot. Akrobaticky na ňom pristála. Kontrolne sa obzrela, či náhodou nie je za ňou exot s úžasnými modrými kukadlami. Jemne zoskočila. Vyrútila sa, bola už na dosah svojich kamarátov. Tí ju zočili, ako pozdrav hodili po nej jednou skalou. Zohľadila sa a pozdrav im vrátila. Zhrozene sa na ňu pozreli, keď takmer dala prednosť kosačke na trávu. Včas sa spamätala, tak ju zvalcovala, že len placka z nej zostala. „Dobrú decká! To je zas ráno.“ už im chcela povedať o nehode, ale včas si hrýzla do palca. Súhlasne mykla plecami. „Musela som opraviť škrekča, vraj bol špinavý. No chápete?“ „U nás museli umyť riad, nuž sme ich vyhadzovali a apko do nich strieľal,“ sťažoval sa Trep. Takto sa bavili, keď sa zrazu uprostred zjavil Okap sťa nebo z jasného blesku. „Nespíte?“ zahučal na pozdrav. Podkopol Tap, aby vedela, že je jeho milá. Takú mu struhla, až mu zem dala druhú. Doťahovali sa celou cestou do školy. Nikto si nevšimol, ako Tap nenápadne hádže očkom, či nezbadá modré oči. Takmer sa

rozplakala. Už sa jej jedno očko zarosilo. Musela zrýchliť stieranie by si nik nevšimol jej šiši náladu. Našťastie pri poslednom skoku na školozoo dvor zbadala objekt svojej mysle. „Žmurkol na mňa?“ pýtala sa v duchu. Otočila krkom a začumela sa pre istotu jeho smerom. Na tvári sa jej rozťahol úsmev od ušnice k ušnici. „Žmurkol!“ zvolala.

Hodina objavov

Klaksón ohlasoval začiatok školského mučenia. Učenci sa zhromaždili do svojich učebníc. Každý si našiel svoje miesto na stojáka. S tupým výrazom očakávali svojho školiteľa. Strana sa rozpleskla, skackal v nich ON. Školiteľ fyzikusa. Priskackal k svojmu sedadlu. „Všetci neprítomní?“ položil otázku, pričom si nasadil okuliare pod nos. Z posledného pultu sa ozvalo. „Prítomný je Pilip.“ „Noch, noch, zapisujem.“ Poznačil si do knihy triednej prítomnosti. „Ták, dnes budem testovať vaše neznalosti.“ Ako na povel sa jedným tónom nieslo po miestnosti „Uf!“. Školiteľ nič nepostrehol a začal listovať známkovníkom. Prestalo ho to baviť, nuž zatvoril nosné dierky. Asi tak o tri sekundy sa ozvalo „Chřf.“ Učenci prešlapli na druhú nohu. Niektorí si stihli poškrabať pätu. Z ničoho z niečo sa ozvalo „Krepná, pred vývesku!“ Tap skolabovala, ako tak letela, pristála priamo na hlave. Otrepala sa a už stála na ruke pred výveskou. Otvoril jednu nosnú dierku a opýtal sa: „Na minulej hodine sme mali?“ Vypleštila na neho svoje blond nechty, nadýchla sa: „Asi tak pred nesiacion sne sa bavili o prchaní.“ „O prchaní? To má byť akože čo?“ „Neviete? Všetci náne akože vodu a ona asi po roku znizne.“ „Výborne, myslel som si, že sa to nazýva vyparovanie.“ „S úctou pán školiteľ, ale vyparovanie je, keď sa Hugovi zrazu vyparia nohavice, čo má na sebe asi tak pred hodinovou sekundou.“ Po tejto jasnej odpovedi zafunel ako starý čmeľ. „Krepná, tak sa mi zdá, že každým nadýchnutím ti to páli viac a viac. Skús mi vypočítať šesťdesiattri krát desať.“ Sústredene zvrátila peru. Na prstoch si niečo niekoľkokrát prerátala. Spokojná sama so sebou odvetila: „750.“ „Výborne, učenci, všimnite si, že Krepná nevedomosť priam dotiahla do úžasnej dokonalosti. Začo si zaslúži tú najvyššiu známku zo sto. Dávam ti za dnešnú odpoveď sto dvadsiatku. Chod' si ľahnúť.“

Na blazene

Konečne stred týždenníka. Celá tlupa sa nahrnula na jediný blazen v celých Nejasnourniciach. Nastal vhodný čas, slnko sa sprtalo za jeden cumulus oblak. Tap ako všetci si rozprestrela na zem slnečník. Posadila sa naň. Takmer nakomplet sa strčila do listového kabelníka. O štyri žmurknutia sa vyhrabala stadiaľ. V ruke držala sadlo na opaľovanie. Položila ho vedľa kabelníka. Opäť siahla a vytiahla čudný igelitový skafander. Vyzliekla si veci. Natiahla na seba skafander. Potom si oblečenie začala starostlivo natierať, aby sa nespálila. Už bola takmer pripravená na kúpanie. Ešte potrebovala plávacie nafukovačky. Rozhliadla sa na vokol. Vzala do ruky prvý šuter, ktorý zbadala. Priložila ho k nosným dierkam a začala ho nafukovať. Keď bola spokojná s nafúkaním. Našla si ďalší a procedúru zopakovala. Takto pripravené šutre umiestnila do špeciálnych otvoroch na rukávoch skafandra. Plavecké oki si pretiahla cez nohy až k ústam. Dala si ich sťa bezpečnostné opatrenie pred vodou, čo by sa jej nedostala do očí. Svižne sa dostala na ruky. Prešla na kraj blazenu. Tri razy sa zhúpla a... č!up! Pristála priamo na dne. Tu na ňu dopadli ďalší z tlupy. Nestihla sa ani vynoriť. Kyslík sa jej pomaly strácal. Využila svoje schopnosti ninja korytnačky. Všetkých dala zo seba. S poslednou bublinkou kyslíka sa dostala na hladinu. Štýlom sekera priplávala k okraju. Zubami sa prichytila. Rukami začala lapať po vzduchu. Keď mala už dosť nalapaného kyslíka, odrazila sa. Preplávala jednu dĺžku, potom druhú a tak ďalej. Na pár sekundových minút sa zahrála hru utop svojho parťaka. Potom pokračovala v plávaní až.. Stál tam. Z toho šoku. Prestala trepať rukami aj nohami. „Glo, glo,“ šla ku dnu. Našťastie si ju nikto nevšimol, preto takmer utonula. Žiaľ, vďaka plávacím nafukovačkám sa vyšplhala na hladinu.

Zubami sa zachytila okraja. Nohami vyliezla z blazéna. Sadla si na svoj slnečník. Otrepala so seba vodu ako vykrúcačka v práčke.

Kým sa začne sladučké blúznenie...

Nástenný slonovník začal odtrúbovať desiatu súmračnú hodinu. Zo stropu sa odlepila Tap. Pretrela si brucho po mohutnom zívání. Na dobrú noc jemne poťukala rodičom na čelo a odšuchtala sa do umývacieho salónu. Tam si na zubnú kefkú naniesla pastu zubnú. Roztiahla ústa do širokého úsmevu. Otočila časovačom na dôkladné vyčistenie svojich klenotov v ústach. Rytmicky šúchala kefkou o zrkadlo, tam, kde si videla zuby. Po ubehnutí časovača si vypláchla ústa. Na vlasy si potom naniesla špeciálnu masku na tvár, aby sa ráno zobudila s hebučkou pokožkou sťa batola. Z odpadkového koša si vytiahla pyžamo. Cez hlavu si natiahla nohavice pyžamové. Tričko si prevliekla cez nohy a prádelnými štipcami si ho uchytila z bezpečnostných dôvodov. Pomocou trampolíny sa teleportovala do svojho kumbálu. Pristála priamo na nose. Vyšvihla sa na hlavu, a potom sa skotúľala do spiacej jamy. Pod hlavu si dala kamenný podhlavník. Nohou našmátrala pred týždňové vydanie katalógu Bludný trpaslík. Druhou si na seba zhrnula denník Nejasnoumnický trúbnik. Rozcuchala si podhlavník. Udupala pokrývku. Prevrátila sa na stranu. Natiahla si budík, aby zaspala do školy. Manipulátorom si zapla hifi-búdu s úžasnou hardmetálovou uspávkou. Zažala si neónovú lampičku nad hlavou. Ešte sa trošku pohniezdila, hľadajúc nepohodlnú spiacu polohu. O pár sekundovníkoch sa z pod novín už ozývalo hvízdanie...

Velké čistenie

„Vítázom sa stáva... familia Krepných!“ do satelitu zahlásil mešťanosta Nejasnoumníc. Tatko Krepný sa vytackal z davu a vystúpil po rebríku na terasu. Z mešťanostových úst si prebral pojazdnú cenu - pocínovaný zmeták. Predstúpil pred satelit a spustil svoju ďakovnú reč: „Musím poďakovať v prvom rade firme Šmouch Max za účinný špiniaci efekt na okná. Ďalej som zaviazaný za odporúčanie inštrumentu na podlahy – antilesek. V neposlednej rade...“

Asi by sme mali ísť po poriadku a nechať pána Krepného vyspomínať možných aj nemožných pomocníkov na „upratovanie“ domácností. V Nejasnoumniciah majú taký festival, na ktorého konci vyhlasujú najdokonalejšie upratané bydlie. Pravidlá povoľujú kalé aj nekalé postupy pulírovania. Ešte musíme podotknúť, že tu spomenuté postupy sú normálne len vo vyššie spomenutom meste, a preto sa neodporúča ich aplikovať nikde inde vo svete.

„Ták!“ rozľahlo sa v jediacej miestnosti, to veliteľským hlasom sa domáhal pozornosti tatko Krepný, „vedomte si, že tento ročník musíme trhnúť susedov. Takú pohanu ako keď zišiel vlni sneh nechcem opätovne prežiť.“ Tap si počas prednášky prítomne špárala v nose, mama Krepná pre istotu nechtom pílila roh stola. Ani si nevšimli, kedy generálskym hlasom dal povel k čisteniu. Tatko Krepný sa neovládol a každú trepol po hlave lopatou, až vtedy sa pustili do upratovacích prác.

Prvé do čoho sa pustili bol nový stenný náter. Do kýbla si namiešali zmes sadzí a voňavého ružového prípravku. Rukami ho spoločnými silami naplieskali na všetky steny v dome. Rôzne farebné odtiene dosiahli menením pomeru ingrediencií. Tap potom s fénom sušila steny. Mamka sa medzi tým pustila do umývanie okien pomocou už zmieneného prípravku Šmouch Max. Tatko odborným okom čumel na svoje dievčatá, či výsledok je brilantný. Keď Tap dosušila maľovku, nariadila si do vedra preparát antilesek podľa nenávodu. Koberce si na starosť zobral tatko, z povala podonášal všetky luxusne uskladnené odpadky a pomalými krúživými pohybmi ich vnášal do vlákien behúňov. Pri každej kutici použili rovnaký postup.

Pečenie číslo 2

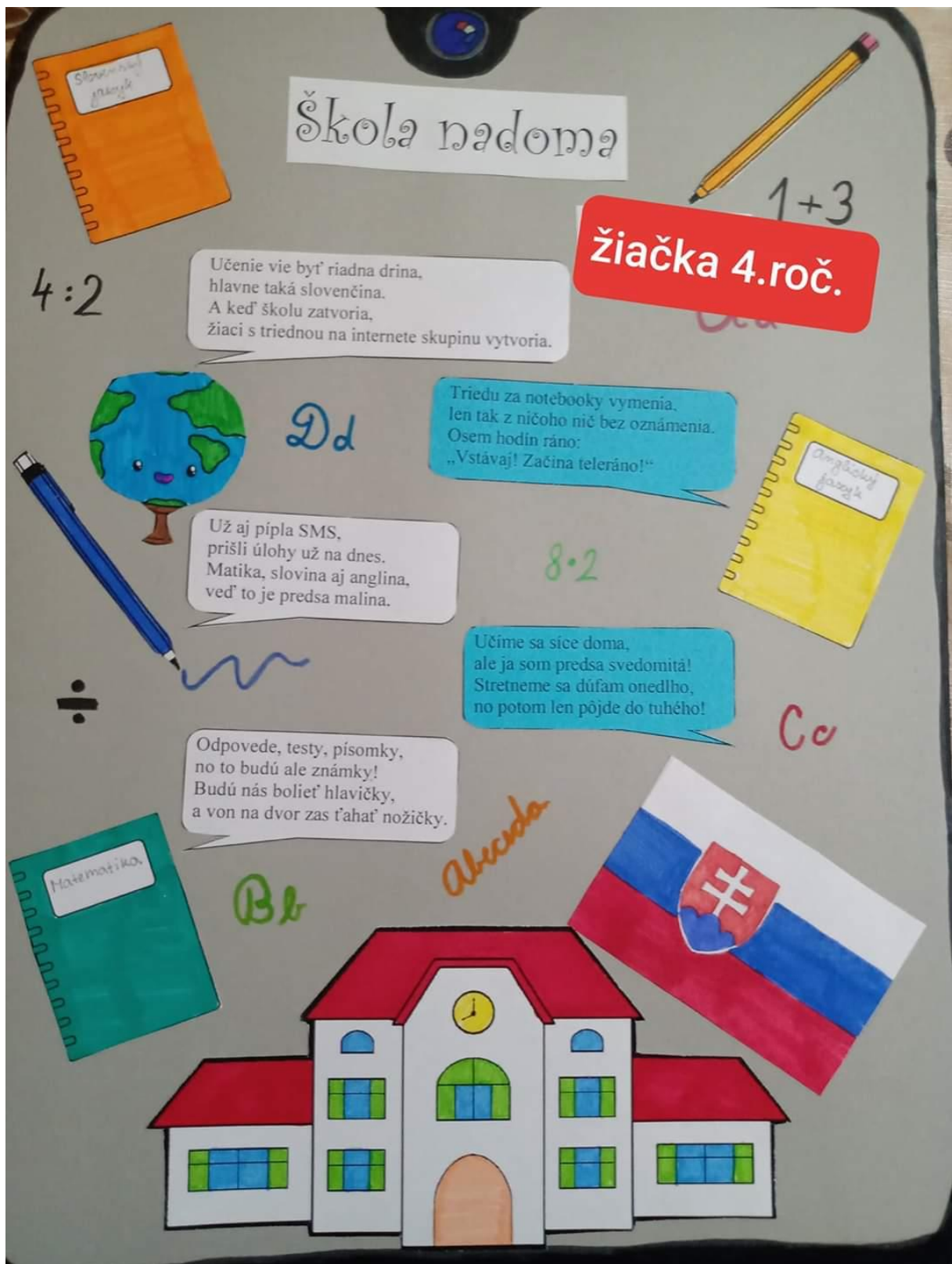
Po veľkom čistení bol okamih vhodný na prípravu zabehaného pečiva. Tap vytiahla receptis spod behúňa v kuchyni. Zhlboka sa začítala kým pochopila ako má postupovať. Najsamprv si splašila všetky potrebné hmoty. Z nohy si vyzula rukavicu, aby mohla od brucha určiť váhu niektorých hmôt. Najsamprv si na ňu naliala 250 movgramov cukrových kryštálov. Po presnom nameraní ich šupla do lavóra. K nim potom vsypala 250 movgramov medvedieho medu. Sťa nindža karatista nosom odsekla kus rastlinného tuku z kravy (masla). Položila na nohu a určila jeho hmotnosť na 0,1 mukilogramu. Nato hošupla s ním do lavóra. Na miernom plameňometu ohrievala lavór pokiaľ sa cukrové kryštáliky nerozpustili. Odsunula nádržku a praštila do zmesi dve celé vajička. Riadne premiesila. Hlavou namlela päť klinčekov a z vaku nasýpala pól malej lopaty škorice. Opäť premixovala všetko. Na podlahu si následne začala chystať ďalšie suroviny. Z kvetináča si na nohe navážila šesťsto movgramov hladkej hliny, z kôry stromu nastrúhala 0,02 mukilogramu kaka, za mihalnicu soli a na záver nasnežila pol vaku prášku na perník. Jemne do toho kýchla, aby sa to spolu pekne strepalo. Na záver všetkých zložitých operácii vyliala zmes z lavóra k zmesi na zemi. Pomocou čínskych paličiek vymiesila cesto. Z večera do rána nechala zabalené cesto chladiť v studenomorni. Za brieždenia cesto vylovila. Nosom si ho nasekala na menšie časti. Podlahu vymúčila hladkou hlinou a valček na mäso každú časť postupne vyváľkala. Nožičkami vykrajovala rôzne tvary ako vianočný stolček, vianočnú žiarovku, vianočnú korytnačku... Každý originálny kúsok dala na tácku, do stredu nakickala trošku džemu z red guličiek, ktoré prikryla ďalším kúskom cesta. Celú tácku dala piecť kým perníčky nezhoreli.

Fotografia: Ladislav Rigo, VII. ročník
ZŠ s MŠ, Riazanská, Bratislava

Tvorba doma

Regina Lőrinczová, IV. ročník

Komentár vyučujúcej: Štvrtáci mali na slohu tému Učíme sa doma. Takýto krásny projekt vytvorila naša žiačka štvrtého ročníka zo ZŠ s MŠ Svätý Peter. Je to pre nás neobyčajná situácia, deti ju vnímajú a pociťujú rôzne. Učíme sa byť denne v spojení, video hovorom, messengerom, mailom. Všetci pevne veríme, že sa táto situácia čoskoro skončí.

Mgr. Beáta Smolková
ZŠ s MŠ Svätý Peter

Škola doma

Karolína Šušková, IV. ročník

Škola je už zatvorená,
ja som doma uväznená.
Už si z toho trhám vlasy,
aké to tu prišli časy.

Rúška stále nosíme,
ruky mydlom čistíme.
Pred domácimi úlohami sa skrývam
a telku si radšej potajomky zapínam.

Kopem, sadím, polievam,
na slniečku sa vyhrievam.
Každý deň sa spolu hráme,
so psíkom sa zabávame.

Už sa teším na tú zmenu,
keď opustím karanténu.
Nuda, nuda, nudička,
ahoj zlatá školička.

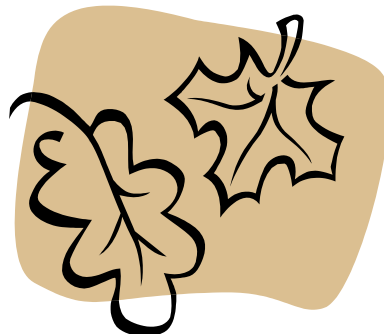
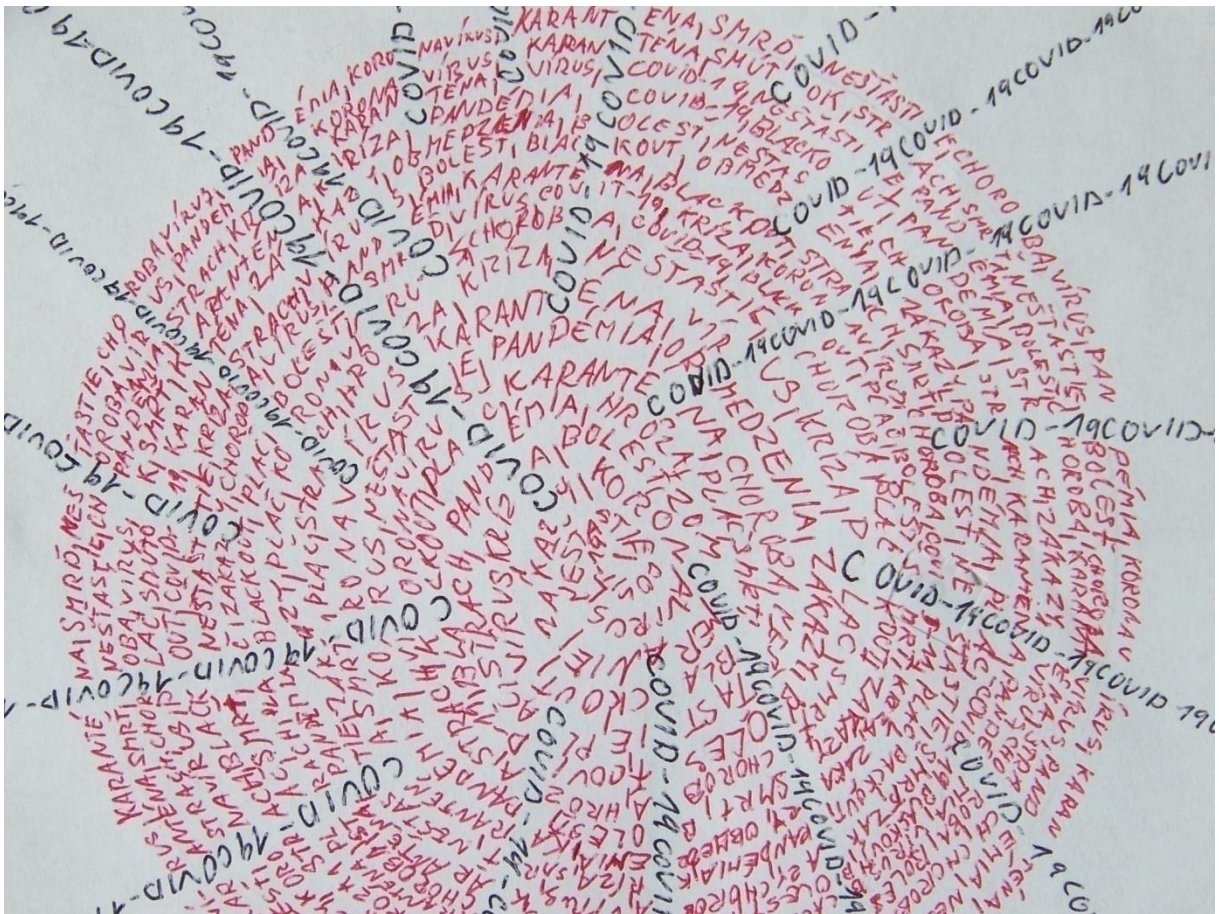

Komentár vyučujúcej: Žiaci dostali aktivitu počas neľahkej situácie. Vytvorili napriek tomu humorné dielka. Niektorí v sebe objavili i básnikov.

Obrazobáseň

Terézia Ogurčálová, V. ročník

Covid - 19

Ladislav Takáč, V. ročník

Prišiel k nám hosť,
nečakaný dosť.
Zmenil naše životy,
skoro každý ostal bez roboty.

Ja som doma zavretý,
na X BOXE upätý,
s kamarátmi prepojený
v telefonickom spojení.

Ruky si doma stále umývam
a bez rúška už ani nedýcham.
Zdravie je, ako vraví pravda odveká,
to najviac pre každého človeka.

Výhodou tejto doby ale je,
mamka, ocko doma je.
Nudu spolu zaháňame,
karty a hry večer hráme.

A preto: Coronavírus je veľmi zlý hosť
a už ho máme všetci dosť!!!

Zavretý

Tomáš Figura, VIII. ročník

Som smutný, nie som medzi ľuďmi, zavretý v izbe medzi štyrmi stenami.
Čítam správy, hľadám pozitíva, ale nič sa z môjho vnútra neozýva. Vidím smútok, plač a bezmocnosť.
Nebolo toho už, Pane Bože, dosť?!

Volám v duchu o pomoc, nemám už síl dosť. Dúfam v lepšiu budúcnosť, polepšiť našu spoločnosť.
Chceme budovať ústretovosť, aby bola zaistená naša bezpečnosť. Hľadám silu, lásku a odvahu, aby
som našiel v sebe rovnováhu. Preto píšem aj túto úvahu.

Bude lepšie, nájdeme pokoj a vo svete už nebude nepokoj. Boh nás chráni, je tu s nami vylieči nám na
dušiach rany.

Komentár vyučujúcej: Zadala som minulý týždeň mojim žiakom skúsiť napísať na motívy piesne *Není nutno* nejakú reflexiu na tieto dni. Čo im prekáža a čo nie, čo nie je nutné a čo nie. Výsledky práce boli veľmi aktuálne.

Mgr. Mária Sarková, PhD.

Základná škola s materskou školou sv. Marka Križina, Košice-Krásna

Môj prvý týždeň online vyučovania

Martin Obročník, IX. ročník

Sedím za počítačom a ani neviem, kde začať. Ešte pred mesiacom sme sedeli za lavicami v triedach, hundrali nad učením, monitorom a ani jednému z nás by nenapadlo, že sa to čoskoro všetko zmení. Nielen nám, ale všetkým ľuďom na Slovensku a vôbec vo svete sa život otočil o 180°. Zmenu sme všetci očakávali, vzhľadom na to, čo sa okolo nás dialo, ale aj napriek tomu nás to zasiahlo. Nepopieram, že väčšina z nás sa potešila, aj keď v kútiku srdca panoval strach z nepoznaného a z neistej budúcnosti. Tešili sme sa a v predstavách nám vírili myšlienky podobné tým, keď sa tešíme na prázdniny. Po pár dňoch sa však tieto myšlienky stratili a prišla realita.

Obmedzený pohyb, izolácia v domoch či bytoch, nosenie rúšok, žiadne tréningy, to všetko sa dialo príliš rýchlo a mne sa to po pár dňoch prestalo páčiť. Nemusím ani rozpisovať, čoho všetkého sme sa museli vzdať, čoho všetkého sa obávame, veď to každý z nás zažíva na vlastnej koži.

A teraz k tomu učeniu. Prvé dni, keď som otvoril edupage, som si myslel, že sem-tam „priletí“ jedna správa s učivom, ktoré bude potrebné vypracovať, prepísať či vymyslieť. Opak bol však pravdou. Učivá začali chodiť jedno za druhým a mne sa predstava o voľných dňoch rozplynula. Priznám sa, že mám v tom všetkom trošku chaos. Je to časovo dosť náročné. S množstvom vecí sa pasujeme spolu s rodičmi. Priebežne počas dňa sedím pri počítači, na čo som nebol zvyknutý a snažím sa aspoň kde-tu vyhovieť vyučujúcim. Na druhej strane však viem, že toto je nová situácia nielen pre nás žiakov, ale aj učiteľov a všetci sa učíme za chodu. Zo sociálnych sietí mi najviac vyhovuje Instagram, prípadne messenger. Aj keď videohovory sú dosť problematické, pretože väčšinou sekajú, prípadne sa dobre nepočujeme. Tiež je tam len obmedzený počet pripojených osôb.

Každá situácia, ktorá sa vo svete deje, má však svoje pre a svoje proti. U mňa by som povedal, že veľké PRE je to, že nemusíme ráno vstávať na zvuk budíka, keďže som veľký spachtoš. Tiež pozitívne beriem to, že sa učím, kedy chcem, a keď sa mi nechce, nechám to na neskôr. Nemôžem zabudnúť, že veľké plus je aj to, že viac času trávim doma s rodinou. Tých proti je však viac. U mňa je to jednoznačne pohyb – judo, tréningy, súťaže po Slovensku a po svete, cvičenie v posilňovni, bicyklovanie... Nezapúdam však ani na stretávky s kamošmi. Chýba mi len tak si pokecať so spolužiakmi v reálnej blízkosti. Dokonca mi chýba aj ten režim, na ktorý som odmala zvyknutý. Niekedy sa zobúdzam s tým, že idem do školy a toto všetko bol len sen.

Ako teraz dosť často čítam, múdri ľudia tvrdia, že všetko sa deje pre niečo a asi aj táto situácia nás má niečomu naučiť. Tak si z nej vezmime len to dobré a snažme sa to všetci spoločne nejako ustáť a v zdraví prežiť.

Martina Sojková, VIII. ročník

Vkradol sa do našich životov nebadane, nečakane. Obrátil nám život naruby. Neviditeľný votrelec zvaný koronavírus. Učí nás pozerať sa na svet inak ako doteraz. Všetci si zrazu uvedomujeme, že nič nie je večné, že zdravie a život sú nad zlato a že už nič nebude také ako predtým. My, ľudia, sme nútení zostať doma v bezpečí našich príbytkov. A my, žiaci, sa musíme v tejto nevšednej situácii učiť z domu.

Má to svoje výhody, ale aj nevýhody. Môžem dlhšie spať. Ako pozitívum beriem aj to, že som doma so svojou rodinou. Keďže je mamina momentálne bez práce, vie sa mi viac venovať, či už v školských veciach, alebo v tých osobných. Mám viac času na jednotlivé predmety, pretože si čas na vypracovanie jednotlivých úloh môžem rozložiť. Učivo, ktorému nerozumiem, mi vysvetľuje moja mama. Neuveriteľne a ochotne mi pomáha, aj keď fyzika a nemecký jazyk sú aj nad jej sily. Pri výučbe využívam hlavne školský portál Edupage, kde nám učelia zadávajú podľa rozvrhu každý pracovný deň úlohy, pracovné listy, testy, zábavné úlohy, referáty, prezentácie a všeličo iné. Na učenie cudzích jazykov najčastejšie používam stránku Wocabee, v ktorej sa mi veľmi dobre pracuje. Precvičujem si

slovnú zásobu a utvrdzujem si slovíčka, výslovnosť i pravopis. Najviac sa vždy teším na videokonferencie, keď sa preberá nové učivo. Vtedy sa aspoň na chvíľku cítim, akoby by som bola späť v našej škole, v našej triede so spolužiakmi. Učiteľ je dôležitou súčasťou vyučovania, pretože pochopiť učivo bez jeho osobného výkladu je mnohokrát ťažšie a nie také jednoznačné. Veď každý učiteľ má svoj štýl vysvetľovania učiva a ten je nenahraditeľný.

A čo mi najviac chýba? Chýba mi kolektívna práca v triede, spolužiaci, učitelia, ale aj školské akcie. Rada spomínam na každý jeden deň prežitý v škole v predchádzajúcich mesiacoch. A napriek všetkému verím, že všetko dobre dopadne. Verím, že úspešne dokončíme ročník, že sa opäť všetci stretne na pôde školy, zdraví, šťastní a pohneme sa ďalej tým správnym smerom.

Martina Grexová, XIII. ročník

Vzniknutá situácia ma veľmi prekvapila. Bola som smutná, že musíme opustiť lavice a priestory našej školy. Ostala som doma ako aj ostatní žiaci. Keďže sa vzdelávam veľmi rada, nepotešila ma informácia, že nebudeme navštevovať školu. Avšak to, že sa budeme vzdelávať z domu vo mne vyvolalo radosť.

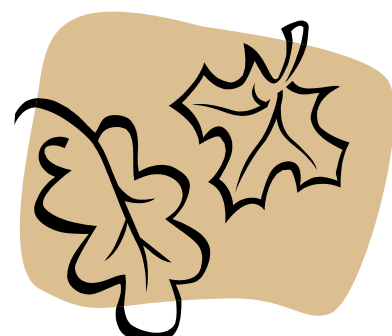
Každý deň prichádza niečo nové. Informatiku sa učíme rovno v praxi a aj napriek tomu, že nám nebolo dopredu povedané, ako máme pracovať, sa dokážeme vynájsť a sami si pomôcť. Je veľmi zaujímavé, ako ľudia dokážu spolupracovať a porozumieť si aj napriek tomu, že nie sú v osobnom kontakte, ale komunikujú cez sociálne siete a rôzne vzdelávacie stránky. Páči sa mi komunikácia medzi žiakmi a učiteľmi. Vypracovávanie rôznych pracovných listov, poznámky v online forme a učenie sa anglických slovíčok cez internetové stránky, ktoré nám pomáhajú zdokonaľovať sa. Učenie jazykov cez videohovory je veľmi zábavné. Je veľmi príjemné vidieť spolužiakov aspoň cez obrazovku, keď nie je možné sa s nimi stretnúť osobne. Dúfam, že v blízkej budúcnosti sa znovu otvoria brány našej školy a začne sa vyučovanie, na ktoré sme boli zvyknutí a ktoré nám vyhovovalo.

Myslím si, že súčasná situácia je dobrá na to, aby sme si uvedomili, čo všetko máme a aby sme si vážili každý deň prežitý výučbou, ktorej rýchlo porozumieme. Aby sme mohli tráviť čas so spolužiakmi, ktorí sa po dlhých rokoch stali našou druhou rodinou. Po ukončení výučby z domu sa určite všetci s radosťou nahrieme do školských lavíc, aby sme pokračovali tam, kde sme na začiatku školského roka začali.

Komentár vyučujúcej: Zrazu si všetci môžeme vyskúšať domáce vzdelávanie. K tomuto rozhodnutiu sme však nedospeli dobrovoľne, ale priniesla ho aktuálna situácia. Ústredný krízový štáb SR prijal 12. marca 2020 opatrenia v súvislosti s ochorením COVID-19, a to, že od pondelka 16. marca 2020 budú na 14 dní zatvorené aj všetky materské školy, základné a stredné školy, univerzity a všetky voľnočasové zariadenia i priestory. Dnes už všetci tušíme, že brány škôl sa otvoria o čosi neskôr... A tak vznikli aj slohové práce našich starších žiakov. S nápadom vytvoriť tieto diela prišiel náš zriaďovateľ, spoločnosť Deutch-Slovakische Akademien, a. s. Z množstva prác sme vybrali tie najzaujímavejšie. Žiaci v nich opisujú svoje momentálne pocity, ktoré priniesla neplánovaná domáca škola. S odborným usmernením p. uč. Z. Poloreckej a K. Sudárovej sa zrodili nasledujúce myšlienky. Radi sa s nimi podelíme aj s čitateľmi Umky.

Mgr. Martina Banská

Súkromná základná škola s materskou školou DSA, Lučenec

Prečo mi chýba škola?

Igor Šustek, VI. ročník

Prečo mi chýba naša škola?

To dobrá otázka by bola.
Keď sa tak nad tým zamyslím,
že by to bol kolektív?

Skoré ranné vstávanie,
no to asi veru nie
a domáce učenie,
to je ale mučenie.

Veď mňa škola nebaví,
veľa detí sa tým netají.
Do školy sa tak ťažko chodí,
veď učenie veľmi bolí.

A predsa sa niečo nájde,
prečo žiak do školy zájde.
Teraz, keď tak sedím doma,
rozmyšľam: Prečo mi tak škola chýba?

Chýba mi skúšanie?

Komentár rodiča: Táto báseň vznikla za dosť nezvyčajných okolností, ktorú spôsobila pandémia COVID- 19, keď sme nečakane ostali doma a prestali chodiť do školy. Uvedomili sme si, ako nám chýba škola a hlavne dobrý učiteľ, aj keď počas bežného života si to vôbec neuvedomujeme a mnohým žiakom sa veľmi do školy chodiť nechce. A keď základná škola dala výzvu s názvom Prečo mi chýba naša škola? hneď sa zrodil nápad a báseň bola na svete.

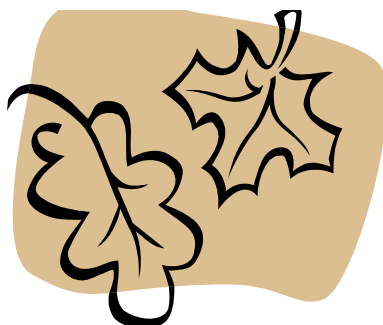
Joj to asi nie.

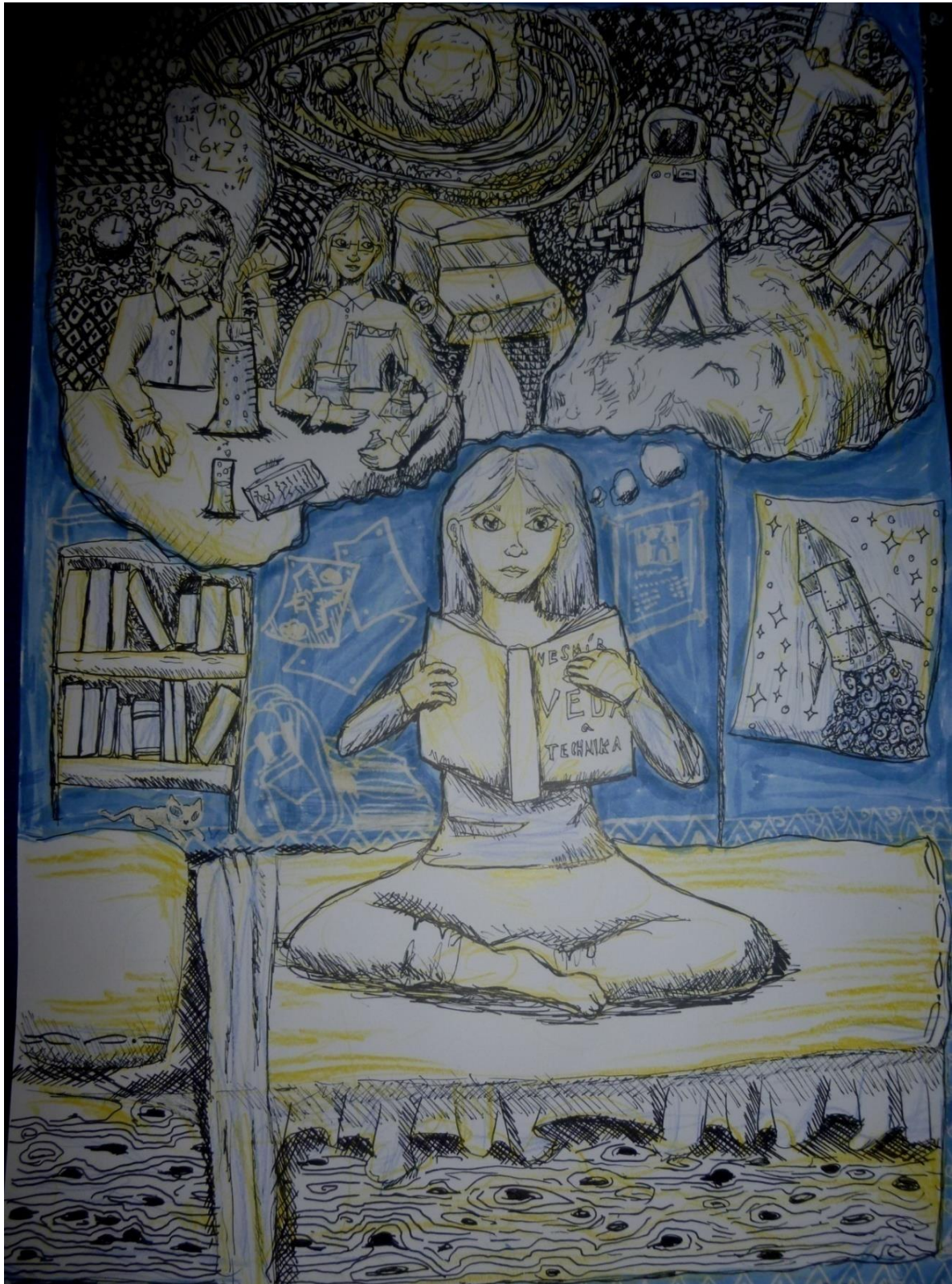
Chýba mi moja trieda,
v ktorej sa hádže krieda.
Chýba mi prestávka,
len keby nebola taká krátka.
Chýba mi dobrý a milý učiteľ,
ktorý už pre mňa nie je mučiteľ.
Chýba mi môj kamarát,
s ktorým som tak rád.
Chýba mi výklad učiva,
od môjho trepezlivého učiteľa.
Chýba mi školský zvonec,
ktorý hlási hodiny koniec.

Chcem viac ako len sedieť doma,
čo spôsobila táto pandémia,
veď učenie v škole je zábava,
tak sa pýtam:
Kedy začne v škole vyučovanie?

Mgr. Viktória Šusteková

Evanjelická základná škola, Rimavská Sobota

Ilustrácia: Zoja Bielichová
Gymnázium, Topoľčany

Slovo spod rúška

Marek Sinčák, VIII. ročník

Jajže, Bože, strach veľiký,
prišiel vírus preveliký.
Celý svet sa pred ním trasie,
na Slovensku skladám o ňom básne.
Ľudia, ktorí prišli z ďaleka,
boja sa stretnúť človeka.
Život sme viedli prázdny a plytký,
trestu sa teraz bojí každý.
Pokore sa treba naučiť
a s pýchou sa rozlúčiť.
A potom dúfať v lepší svet,
kde koronavírusu niet!
Človek sa cíti byť pánom zeme,
zabudol však, že je tu len na návšteve.
A správať sa má ako hosť,
aby mu domáci nepovedal dost'.
Niekto nám stopku vystaviť musel
a verte mi, nebol to Brusel.
To, čo sme dostali do daru,
máme zveľaďovať
a nie pre zisky devastovať.
Pliagy sa tej iba vtedy zbavíme,
keď hlavy všetci skloníme,
spod rúška sa zdravo nadýchneme
a lepšími ľuďmi sa staneme

Komentár vyučujúcej: Báseň vznikla počas hodín tvorivého písania na diaľku. Žiaci mali pomenovať to, ako vnímajú súčasný stav vo svete. Čo sa deje-nedeje. Čo strácame, o čo sme prišli, ale aj napriek všetkému tiež o tom, čo dnes, v danej chvíli, môžeme získať či sa niečomu aj naučiť. Marek vyjadril svoj názor veľmi jemne, citlivo a pravdivo. Nielen pre svojich rovesníkov, ale i pre dospelých.

PaedDr. Monika Petriková
Základná škola, Hlavná, Malčice

Karanténa

Daniela Kubačáková, VII. ročník

V karanténe týždeň sedím,
sem-tam len tak z okna hľadím.
Sledujem svet spomalený,
trochu nudný, vyludnený.

Všetko to svoj význam má,
zdravie chrániť, ako sa len dá.
Nosím rúško farby bielej
pre ochranu rodiny celej.
Zrazu život bez školy je taký krásny,
všetci školáci sme veľmi šťastní,
že nás postihol vírus strašný.
Druhý týždeň doma sedím,
do mobilu len tak hľadím
a úlohy si svedomito plním.
Ako to už medzi spolužiakmi letí,
všetci sme v online virtuálnej sieti.
Už nás smútok všetkých chytá,
objatie cez internet si každý pyta.
Tretí týždeň sa už celkom nudím,
školu cez internet už tak ružovo nevidím.
Chýba mi spolužiak, spolužiačka,
byť bez nich nie je žiadna hračka.
Chýba mi tiež vôňa školy,
ktorej niet nikde na okolí.
Chýba mi milý pohľad riaditeľa,
pekné slovko od učiteľa.
Ako to už časom beží,
ja doma viacej ležím.
V živote si mením svoje priority,
keď vírus zobral všetky aktivity.
Tanec, spev či gymnastika,
toto sa nás všetkých týka.
Buďme ľudia k sebe lepší
a svet bude hneď oveľa krajší.
Vážme si jeden druhého ako ešte nikdy,
nerobme si navzájom už žiadne krivdy.
Preto vrúcne dvíham oči k nebu
a prosím: „Bože, daj mi silu
zvládnuť túto epidémiu!“
Do školy už naspäť chcem.
A jedno viem,
že na školu už nikdy frflať nebudem.

Komentár vyučujúcej: Školská knižnica nedávno vyhlásila súťaž pre šikovných a kreatívnych školákov. Vybrali sme pre vás ukážku z tvorby Danielky, ktorá vymyslela túto krásnu báseň k aktuálnej situácii pod názvom Karanténa. Keď toto obdobie skončí, budeme si navzájom vzácnější. Chceme sa poďakovať žiakom, ktorí sa do súťaže postupne zapájajú a posielajú nám svoje naozaj krásne a originálne dielka, v ktorých otvárajú svoje srdce.

PhDr. Eva Dodeková
Základná škola, Turzovka

Na svet sa dívam z okna (úvaha)

Jakub Šeben, IX. ročník

Celý svet sa zastavil. Z ulíc sa vytratil ľudia, z detských ihrísk viac nepočuť krik veselých detí, z ciest zmizli roje áut. Za toto všetko môže náš neviditeľný nepriateľ. Koronavírus, ktorý sa nečakane objavil a trápi všetky krajiny sveta. Prečo k nám musel prísť? Môže byť toto celé len náhoda? Je na týchto ťažkých časoch aj niečo pozitívne? Tieto otázky si kladieme skoro všetci, ale nájsť na ne jednoznačnú odpoveď je takmer nemožné. Záleží na každom z nás, ako si odpovie.

Ja vnímam tento vírus ako studenú sprchu pre svet a ľudí v ňom. Sprchu, ktorá nás má prebrať z mylných predstáv. Príroda nám opäť dokázala, že ani veľká moc peňazí sa jej nemôže rovnať. Nepozná rozdiely medzi bohatstvom a chudobou. Naše zdravie je v jej rukách a nik si ho za peniaze nekúpi. Taktiež nám tento vírus dáva na vlastnú kožu pocítiť dôležitosť slobody a demokratických princípov, ktoré máme a prestávame si ich vážiť. Kedy sme boli naposledy vďační za obyčajnú návštevu parku s kamarátmi? Obmedzenia, ktoré nám táto kríza prináša, nám dávajú možnosť na poučenie. Keď prichádzame o výsady, ktoré sme pokladali za samozrejmosť, začíname znovu chápať ich dôležitosť a vážiť si ich.

Mne osobne chýba aj škola. Tiež som si jej dôležitosť naplno uvedomil, až keď ju zavreli a nemôžeme sa do nej vrátiť. Nechýbajú mi len spolužiaci a zábava počas prestávok, ale aj práca, ktorú som v nej mal. Hlavne práca v žiackom parlamente, ktorú mám veľmi rád. Aj žiacky parlament zostal paralyzovaný koronavírusom. Mnohé skvelé akcie sme museli kvôli tejto hrozbe zrušiť. No naďalej ma trápi jedna otázka. Kedy by nás mohli žiaci našej školy viac potrebovať ak nie teraz?! Preto sme sa odmietli vzdať a prispôbujeme sa. Tento vírus nám zobral veľa možností, no dal nám odhodlanie nájsť nové a šancu robiť to, čo nás baví. Presne v tom vidím potenciál týchto dní a celej karantény. Hľadať nové príležitosti a veci, čo nás bavia a naplňajú. Chcete počuť moju radu ako zvládnuť karanténu? Skúste sa začať učiť hrať na váš vysnívaný hudobný nástroj, začnite tvoriť, kresliť, písať alebo spievať. Objavujte vaše skryté možnosti a talenty, na ktoré vám doteraz možno chýbal ten spomínaný ČAS (alebo iba odvaha). Dívajme sa spoločne na svet z okna a majme úsmev na tvári. Lebo svet, ktorý je za oknom, je stále rovnako krásny, ako bol pred touto pandémiou.

Zostaňme zodpovední. Nepodceňujme túto situáciu a dodržiavajme zákazy. Zostaňme doma, robme, čo nás baví a nosme rúška. Len spolu môžeme poraziť koronu a nechať si z nej len dôležité ponaučenie.

Jasmine Zaležáková, IX. ročník

Stojím pri svojom okne a pozerám sa von. Zamýšľam sa nad tým, ako sa všetko môže za sekundu zmeniť. Každý má svoje túžby a sny a snaží sa svoju budúcnosť aspoň čiastočne naplánovať. Práve som si mala bezstarostne užívať jarné slnko s kamarátmi, majú vo vrecku potvrdenie o prijatí na gymnázium. Vyzerá to však tak, že osud už mal svoje vlastné plány. Svet sa zastavil. Z ulíc nepočuť detský džavot a zmizli skoro všetky autá z ciest. Panuje neistota a strach z nepoznaného. Som si istá, že už nič nebude rovnaké. Posledné roky som počúvala z každej strany, že svet sa zbláznil, že toto rýchle životné tempo je nebezpečné a dlho takto nevydržíme. A zrazu prišlo niečo úplne nečakané, kvôli čomu sa svet spomalil. Čo ak matka príroda vymyslela vlastný spôsob, ako prinútiť ľudstvo k tomu, aby sa spamätalo? Ľudská chamtivosť už nepoznala hraníc a znečisťovanie prírody naberalo obrovské rozmery. Honba za osobným blahobytom sa stávala hlavnou prioritou. Hoci na veľkej časti zeme vládla chudoba a nešťastie. Ľudia začali byť sebeckí a nepozerali sa na iných. Svet bol uponáhľaný. No nejaká vyššia moc sa s tým možno rozhodla skoncovať. Našou planétou otriasa pandémia koronavírusu, ktorá zabíja tisíce ľudí na svete. Je jej jedno, či bohatý alebo chudobný, ona si nevyberá. A nie je to žiadny trest boží, ako sa mnohí mylne domnievajú. Podľa mňa je to len dôsledok sebeckého a konzumného spôsobu života, ktorý sa nám teraz vypomstil. Aj keď som šťastná, že ja aj moja rodina sme zatiaľ všetci

zdraví, pripravil ma o veľa. Nehovorím len o krásnych zážitkoch s kamarátmi a dokonca aj o škole, ktorá mi teraz tiež chýba. Ale stalo sa aj niečo oveľa horšie. Koronavírus rozdelil moju rodinu. Pandémia donútila uzatvoriť štátne hranice v záujme ochrany obyvateľov. Samozrejme to považujem za správny a potrebný krok. Žiaľ, bolo vďaka tomu rozdelených tisíce rodín. Čo je aj môj prípad. Môj ocko uviazol v Nemecku a neviem, kedy ho zase uvidím. Navyše každý deň čítame smutné správy z okolitých krajín, v ktorých sa dozvedáme o ľuďoch, ktorí vírusu podľahli. Musíme prispôbiť každodenné činnosti novej situácii. Obyčajné nakupovanie v potravinách sa zmenilo na stresujúcu aktivitu. Až teraz som si uvedomila, aká vzácna môže byť obyčajná prechádzka v prírode. A aj mnoho iných vecí, ktoré sme považovali za samozrejmú. Dnes ňou však, žiaľ, už nie sú. Pozitívnu stránkou je, že vďaka tomu, že ľudstvo spomalilo, príroda sa zotavuje. Vedci z celého sveta hlásia historicky nízke hodnoty znečistenia vzduchu a vody. Vracajú sa živočíchy, ktoré sme už dlho nevideli. A práve to mi dáva nádej, že svet bude zasa v poriadku.

Verím, že v nasledujúcich týždňoch sa nám podarí zvíťaziť nad týmto neviditeľným nepriateľom. Jedna vec je však istá, tento vírus nás všetkých donútil otvoriť si oči a uvedomiť si, ktoré hodnoty sú naozaj dôležité. Verím, že to z nás spraví lepších ľudí.

Na svet sa dívam z okna

Sofia Mária Kasášová, VI. ročník

Komentár vyučujúcej: So slohovým útvarom úvaha sa približne v tomto čase zvykne prvý raz oboznamovať v 8. a v 9. ročníku, po zopakovaní zvyčajne píšeme úvahu ako písomnú prácu. Samozrejme, v súčasnej situácii sa mnoho vecí deje inak ako zvyčajne. Nové riešenia, stresujúce informácie a zároveň nároky, ktoré na nás kladie táto nezvyčajná doba, je ťažké

spracovať nielen pre deti, ale aj pre dospelých. Celá spoločnosť živo diskutuje, pýta sa a deti sú svedkami našej neistoty, obáv... Deti medzi sebou tiež diskutujú. Pokúsila som sa preto vytvoriť pre svojich žiakov priestor na vyjadrenie svojich myšlienok, obáv, ventilovanie pocitov a napätia. Využila som potenciál tejto témy pri preberaní učiva o úvahe. Mnoho ľudí sa zamýšľalo nad vzniknutou situáciou, niektoré krátke úvahy obľeteli facebooky a mailové adresy... Jeden z textov som žiakom poskytla ako ukážku s tým, že vety nesmú kopírovať, môžu sa len inšpirovať, pokojne nesúhlasiť alebo si vybrať trebárs len jedno hľadisko, ktoré im je blízke a rozvinúť ho vo svojich úvahách. Aby sa však žiaci nepúšťali do príliš všeobecných úvah, pri ktorých by ľahko strácali osobný postoj, som im poskytla otázky, podľa ktorých mohli posúdiť svoju vlastnú situáciu a z nej vyvodiť závery, hodnotenia a pod. Pomocný materiál: 1. V čom je iná situácia, v ktorej sme sa ocitli? 2. O čo sme prišli? Čo si budem vážiť viac? 3. Čo som získal/-a - (výhody)? 4. Ako trávim čas? 5. Na koho často myslím? 6. Čo ma trápi, mrzí, desí? 7. Na čo sa najviac teším, keď sa táto situácia skončí? Zároveň som žiakov upozorňovala, že to nesmie vyzeráť ako anketa, v ktorej odpovedám na otázky, ale zamyslenie nad tým, čo prežívame. Pri súčasnom online vyučovaní som postupovala nasledovnými krokmi: 1. Informácia o slohovom útvere úvaha cez Edupage, s odkazmi aj na učebnicu (ktorá niektorým chýbala). 2. Zoom hodina. 3. Konkretizácia témy úvahy s pomocným materiálom cez Edupage. 4. Zoom hodina a individuálne konzultácie cez messenger. Každé dieťa reaguje na novú situáciu domáceho vzdelávania inak, ale vo všeobecnosti deti dneška, deti virtuálnej generácie, sú rýchlo adaptabilné, flexibilné, kreatívne a prispôsobujú sa novej školskej situácii pomerne rýchlo. Výsledky sú toho dôkazom.

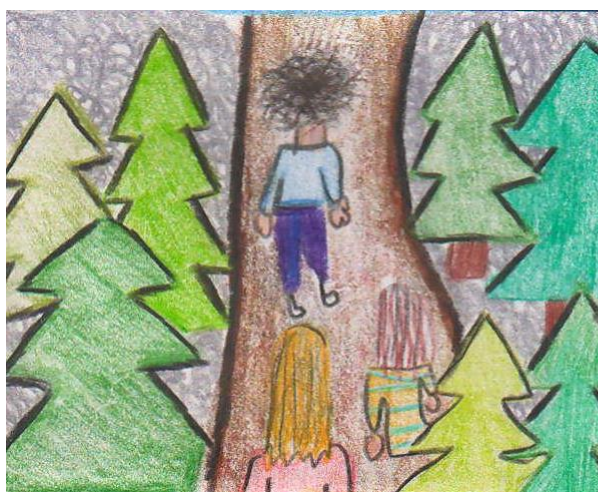
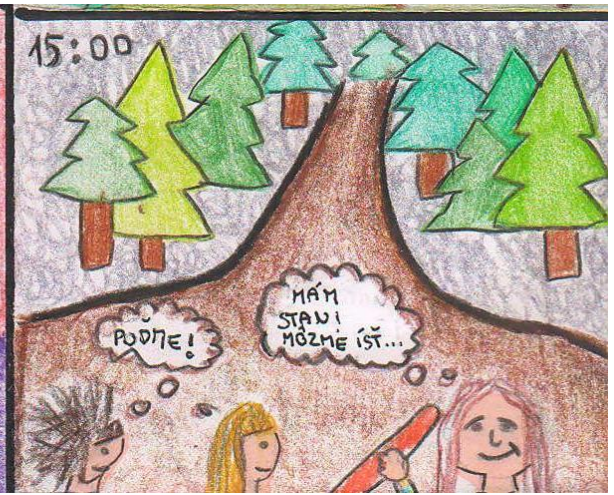
PaedDr. Katarína Sedláčková
Základná škola G. Bethlena, Nové Zámky

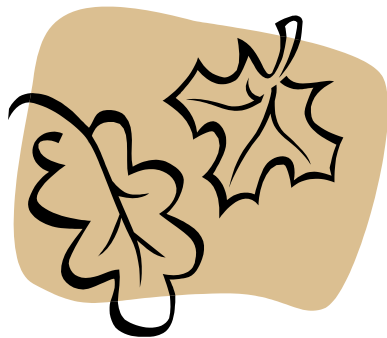

Poškolači - Prázdniny

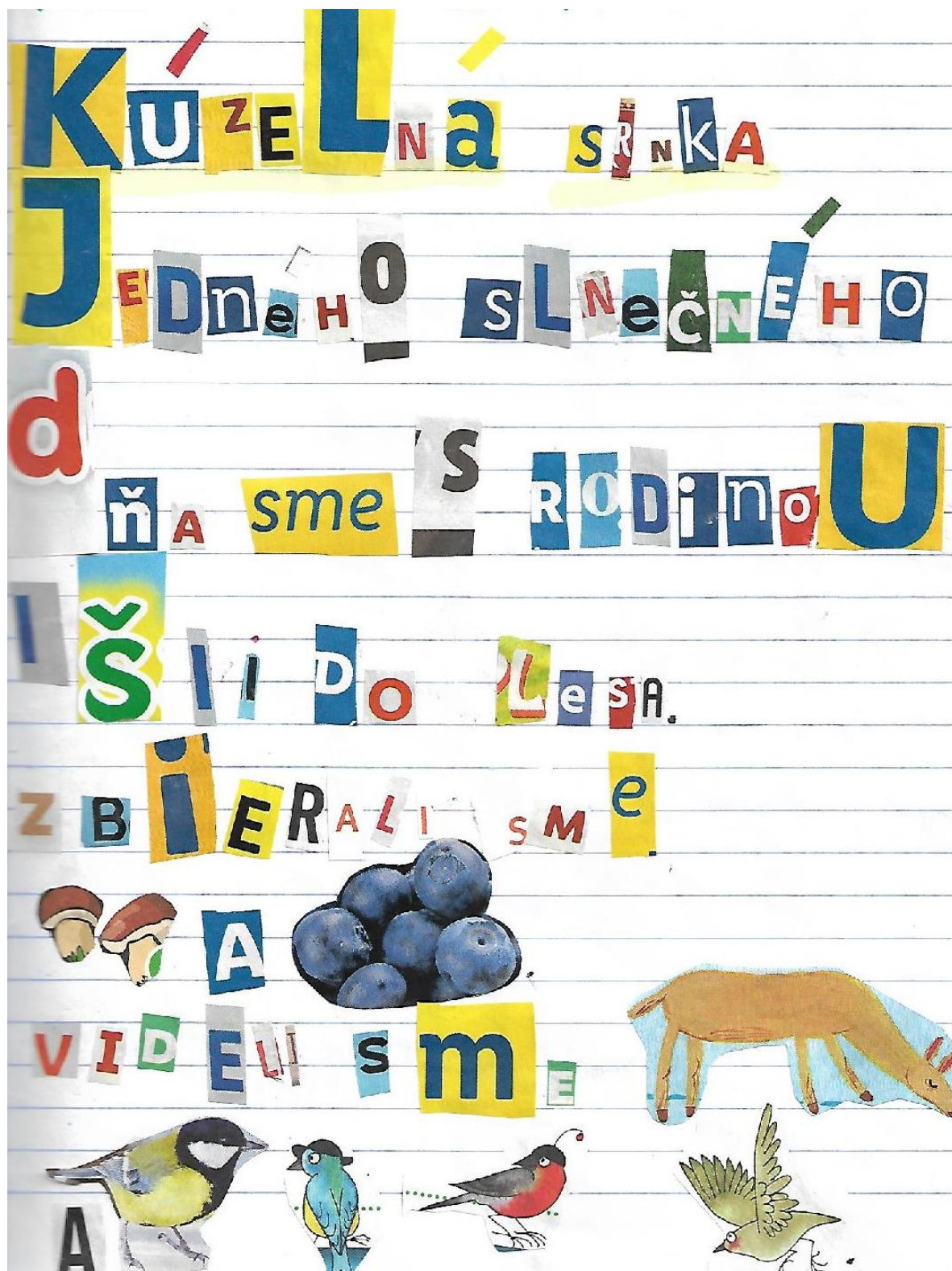
Ema Kopásková, VII. ročník

Kúzelná srnka
Kristína Belková, VI. ročník

P O P R E d N Á S P R E

b e h ů A

O K O I O N Á S B ů I F a r e n ě

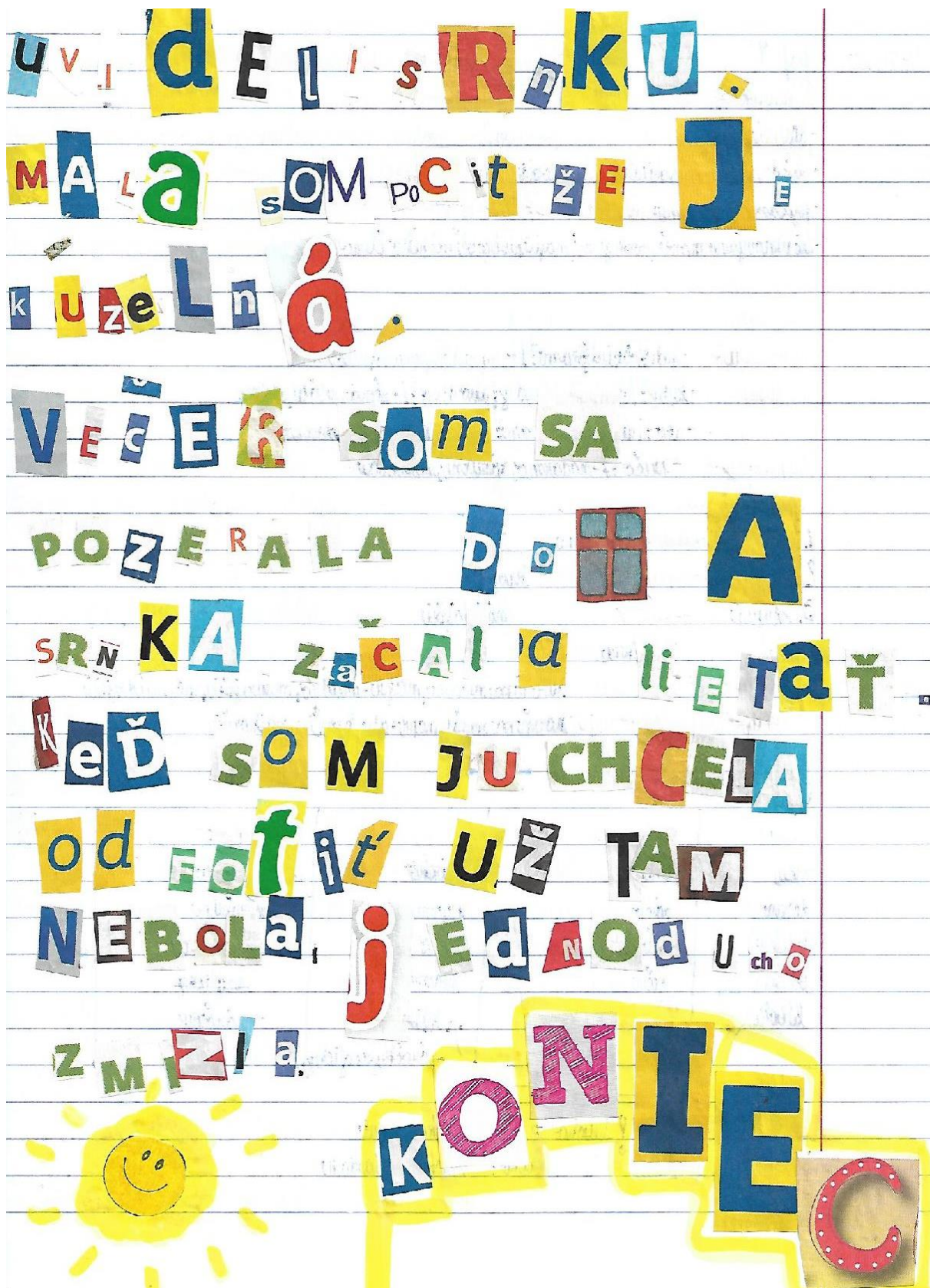

N A z B I E r A L A s o m I C H A

D A L a D O v e ě r

K E Ď S m E s a v r a c a L I

D O M O V Z N O V a S M E

Komentár vyučujúcej: Tešíme sa, že na virtuálnych hodinách SJL vyrábajú naši žiaci krásne dielka. Niektoré vznikli poskladaním slov či písmen vystrihnutých z novin a letákov do neuveriteľných príbehov alebo odkazov. Šiestačkám sa dokonca za ich tvorbu podarilo získať jednotku od Daniela Heviera. Siedmáci rôznym spôsobom spracovali prečítanú knihu Poškoláci a vznikol napr. aj skvelý komiks, ktorého autorkou je Emka Kopásková.

PhDr. Eva Dodeková
Základná škola, Turzovka

Veľká noc 2020

Michal Šaulič, VIII. ročník

Tento rok bola Veľká noc iná,
šibať sa mohla iba vlastná rodina.
Oblievačka sa nekonala vo veľkom počte,
chlapci nedostali príjmy každoročné.

Dievčatá vajíčka nemaľovali,
ani stužky na korbáče neuväzovali.
Veľkonočná hostina s celou rodinou nebola,
lebo sme museli všetci zostať doma.

Corona zachvátila celý svet,
žiakov v školách už dávno niet.
Rúška nosiť musíme,
slávnosti všetky rušíme.

Karanténa nás doma uväznila,
všetkých žiakov a učiteľov od seba oddelila.
Učiť sa skúšame online,
aj keď sú niektorí offline.

Spoločnými silami to zvládneme,
z tejto situácie sa dostaneme.
Netreba strácať nádej,
treba sa chrániť a žiť ďalej.

Prečo bola Veľká noc iná

Michaela Mišová, VIII. ročník

Veľká noc je významný kresťanský sviatok, počas ktorého si každý pripomína smrť Ježiša Krista. Každá krajina má rozdielne tradície a u nás (na Slovensku) je tradičné šibanie, oblievanie, zdobenie a maľovanie vajíčok. Chlapci šibú a oblievajú dievčatá a ony im za to dajú maľované vajíčka, peniaze...

Veľa rodín chodí k známym, na lyžovačky, chaty... Ale v čom bola táto Veľká noc iná? Tento rok (bohužiaľ) postihol celý svet vírus s názvom COVID-19. Preto musela byť aj naša Veľká noc úplne iná, aby sa tento vírus nerozšíril. Jedno z veľkých opatrení bolo obmedzenie pohybu ľudí. Väčšina ľudí nemohla cestovať za rodinou, blízkymi a na dovolenky ako minulé roky.

Pre mňa to bolo pozitívne v tom, že aspoň na Veľkú noc nešibalo chlapcom (okrem brata). No mala som aj novú skúsenosť nie najlepšiu, ale určite ani najhoršiu s vodou. Niežby som sa z tom tešila, že ma niekto obliaľ ale mala som aj v deň karantény komédiu. Mohla som sa super pobaviť na sebe, mame ale aj na babke, lebo jej brat pri oblievaní zahasil cigaretu. Skoro som dostala záchvat smiechu, ale predýchala som to. Inak pre mňa to boli úplne normálne sviatky, lebo ja ich veľmi neoslavujem a vždy ich strávim v kruhu svojej najbližšej rodiny, pri televízore a maximálne to skončí s prechádzkou.

Komentár vyučujúcej: Keďže musíme zadávať žiakom domáce úlohy, dala som si jednu i ja. Napísať jednoduchú báseň pre šiestakov. Nech nie sú v tom sami.

Mojim žiakom

Milé moje deti!
Aj napriek rúškam slnko svieti.
Doma sedíte
a že zdravie je prvoradé, vedzte.
Slovesné spôsoby, slovesné časy
musel vymyslieť dakto asi,
veď slovenský jazyk ukrýva v sebe mnoho nevidanej krásy.
No i napriek tomu, že gramatika ťažká je
a karanténa nás sužuje,
vezmite do ruky aspoň knižku,
zdravou stravou naplňte si misku,
prečítajte si rozprávku či bájku,
odbremeňte svoju mamku,
aby nerobila za vás úlohy,
načerpajte niečo zo slovnej zásoby
a uvidíte!
Čoskoro pôjdeme opäť spolu do školy
akoby sme doma ani neboli.

Mgr. Martina Feketeová
Základná škola, Ivanka pri Dunaji

Môj deň v krajine zázrakov

Martin Suchovský, príma

Keby som mal možnosť byť jeden deň v krajine zázrakov, naučil by som sa vytvárať portály do rôznych dimenzií alebo paralelných svetov.

Jedného dňa nám po ťažkej písomke povedala pani učiteľka: „Keď táto písomka dopadne dobre, vezmem vás do krajiny zázrakov.“ Bol som veľmi zvedavý, ako tá krajina zázrakov vyzerá. Dúfal som, že tá písomka dopadne dobre. Na ďalší deň, keď sme mali mať opravené písomky, prišla do triedy učiteľka s písomkami. „Nuž, prekvapili ste ma,“ hovorí učiteľka smutno. Všetci sme si začali myslieť, že písomka dopadla zle. Po chvíli sa učiteľka začala usmievať a nám došlo, že nás iba napínala, no stále sme nevedeli, či písomky dopadli alebo nedopadli dobre. Napokon učiteľka povedala: „Ide sa do krajiny zázrakov!“ „Jupí!“ kričali sme celá trieda. Dohodli sme sa, že po vyučovaní vyrážame do krajiny zázrakov.

Autobusom sme sa dostali na letisko a potom sme leteli lietadlom. Pilot vyhlásil: „Cesta bude dlhá, pokojne si odpočívajte.“ Odrazu akoby zastal čas a potom sme sa ocitli v cieľi. Všetci sme sa rozutekali do všetkých smerov. Nemal som jasný plán, čo by som chcel robiť, ale odrazu som si všimol plagát. „Naučte sa čarovať u majstra mágie Senseja Magica, ktorý je už majstrom celé tisíročia,“ prečítal som si v duchu, čo na ňom bolo napísané. Použil som portál, aby som sa dostal za Sensejom Magicom. Sensej práve končil vyučovanie. Prišiel som za ním, poklonil som sa mu a opýtal som sa ho: „Sensej Magic, naučili by ste ma, prosím, čarovať?“ „Mám síce voľno, ale môžem to vyskúšať,“ povedal Sensej. „To naozaj?“ opýtal som sa udivene. „Naozaj,“ prikývol Sensej.

Najprv mi ukázal všetky jeho triky ako napríklad vytváranie portálov, ovládanie ľudí, zvierat a predmetov, všetky vedomosti, levitáciu, neviditeľnosť, vytváranie predmetov a ovládanie času. Potom

ma to Sensej začal učiť. Snažil som sa to naučiť čo najpresnejšie a najrýchlejšie, lebo som mal na to len jeden deň a do krajiny zázrakov sa dá dostať len raz za život, pokiaľ ste sa tam nenarodili. Sensej mi prezradil tajomstvá, ktoré poznal iba on, a tieto tajomstvá zlepšujú tieto triky a pomáhajú k tomu rýchlejšie sa ich naučiť. Hodinu pred koncom dňa mi Sensej povedal: „Tieto triky nikoho neuč! A keď už by niekto veľmi prosil, tak ho pošli za mnou.“

Keďže to bola krajina zázrakov, tak sa stal zázrak a to všetko som sa naučil za jediný deň. Okrem toho ma naučil aj to, ako byť nesmrteľný, nezraniteľný a aby som necítil žiadnu bolesť. Potom sme sa celá trieda zišli pred lietadlom a hovorili si o svojich zážitkoch. Niektorí videli zmutované zvieratá, gigantické autá, brutálne zbrane a luxusné hrady a zámky. Potom sme leteli dlhou cestou domov, ale zasa akoby zastal čas a my sme sa ocitli v cieľi.

Doma som triky ukázal rodine. Mladší brat sa to chcel tiež naučiť, tak som mu povedal: „Raz tiež pôjdeš na výlet do krajiny zázrakov a tiež sa môžeš naučiť tieto triky. Stačí, keď pôjdeš za Sensejom Magicom.“

Komentár rodiča: Počas domácej školy dostal syn za domácu úlohu napísať niekoľko viet na tému Môj deň v krajine zázrakov s využitím priamej reči. Najskôr sa mu do písania veľmi nechcelo. V tejto oblasti si veľmi neverí. No napokon sa predsa len pustil do písania a z pár viet vytvoril príbeh. Ako mal vo zvyku, i teraz boli jeho prvými kritikmi rodičia a sestra. Priznám sa, že ako učiteľke matematiky mi dosť dlho trvalo, kým som sa k čítaniu jeho slohu dostala. V polovici som musela dokonca čítanie prerušiť, pretože bolo treba niečo súrne vyriešiť v domácej škole s mojimi žiakmi. Bola som však veľmi zvedavá, ako sa celý príbeh skončí. A to, čo som si prečítala, sa mi páčilo. Za človeka, ktorý jeho i jeho spolužiakov privedie do krajiny zázrakov, si vybral svoju učiteľku slovenského jazyka. Z nášho rozhovoru vyplynulo, že mu chýbajú hodiny slovenčiny, spolužiaci i celá škola. Písanie mu pomohlo, aby sa z tejto situácie, v ktorej sme sa všetci ocitli, aspoň trochu vyrožrával. Ďakujem za to jeho pani učiteľke.

Mariana Suchovská
Gymnázium F. V. Sasinka, Skalica

Príroda je život pre každého

Zara Komíneková, VI. ročník

Som mravec lesný. Sfarbením tela by si ma v ľudskom svete zaradil k čiernym. Na rozdiel od teba mám šesť nôh a dva žalúdky – v jednom nosím potravu pre seba, v druhom pre ostatných. Chodím do práce rovnako ako tvoja mama či ocko. Možno preto mi ostatní hovoria robotnica. Starám sa o potomstvo, ale pracujem aj mimo môjho domova. Zbieram semená kvetov a vláčim do mraveniska uhynutý hmyz a rastliny, ktoré sú tiež našou potravou. V dospelosti nedokážeme prehĺtať pevnú stravu, konzumujeme len šťavy. Napriek tomu, že nechodím do posilňovne, sily mám naozaj dosť – bežne dokážem uniesť dvadsaťnásobok svojej váhy, niektorí z nás aj viac! To by si ty určite nezvládol. Mám veľa kamarátov a naozaj veľkú rodinu. Všetci žijeme v lese, najčastejšie pri kmeni nejakého veľkého stromu s kopou lístia a ihličia. Ty to nazývaš hniezdo. Chodby a komory nášho domova sa nachádzajú aj v hĺbke takmer dva metre pod zemou. Možno mi budeš závidieť, čo ti teraz poviem, ale napriek tomu, že denne pracujem, žijem ako v rozprávke. Kým ty o kráľovnej iba snívaš, my ich tu máme niekedy až sto! Väčšinou žijeme pokojným životom a s nikým sa nehádame. „Kamoša“ nikdy nenecháme v núdzi. Ak si sám nevie s nejakou korisťou poradiť, ochotne mu pomôžeme a úlovok odnesieme do mraveniska spolu. Rušno býva akurát na jar, kedy sa kráľovná vydáva. Vtedy organizuje „svadobné lety“ a neraz sa stalo, že sme sa so susedmi pohádali. Ani tieto hádky nám však neprinášajú také veľké straty ako ty – človek. Často si svoje hniezda budujeme a zveľaďujeme dlhé roky a potom prídeš ty...

„Jaaaaa-kuuuub, Jaaaaaa-kuuuuuuuub,“ ozýva sa lesom. Vybehol som z chodby na povrch a zrazu som pocítil silný úder. Letel som niekoľko metrov a prebral som sa až o tri kriky ďalej. Akési malé ryšavé chlapčisko mlátilo do nášho domu hlava-nehlava. Našťastie vtom pribehli jeho rodičia a zabránili mu pokračovať. Vysvetlili mu, že jeho konanie nebolo správne a nemôže bezhlavo ubližovať iným.

„Pozri Kubko, príroda a živočíchy, hmyz či rastliny v nej nehovoria po slovensky ani žiadnym iným jazykom, ale hovoria. Dôležité je rozpoznať, čo nám hovoria,“ povedala potichu mama. Chlapec sa najprv tváril nechápavo, ale keď si ho učupená matka posadila na kolená a ukázala na mojich priateľov, ako nesú potravu do hniezda. Chlapec začal našu prácu so záujmom sledovať. Až vtedy pochopil, že príroda je život pre každého.

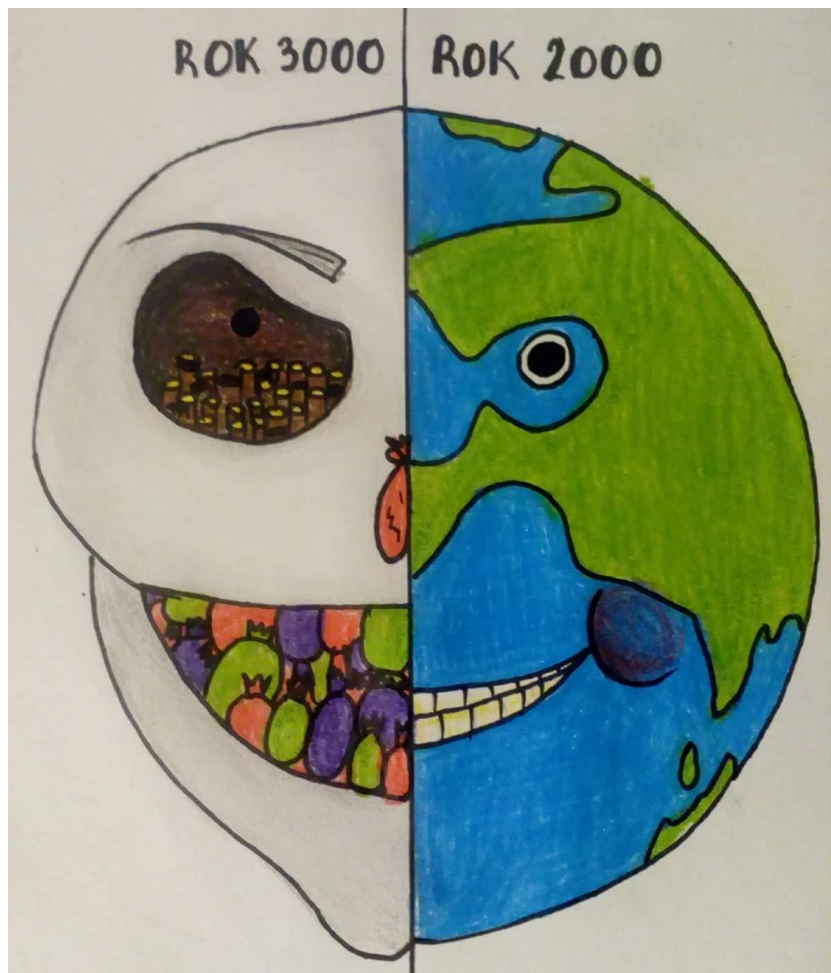
Komentár rodiča: Literárna súťaž Príroda je život pre každého je určená pre základné školy Bratislavského kraja. Súťaž vznikla ešte v roku 1996 pri príležitosti nedožitých 75. narodenín spisovateľa Ruda Morica. Práve príroda sa stala srdcom literárnych diel autora. Zadaním pre žiakov 6 ročníkov našej základnej školy bolo vytvoriť slohovú prácu na uvedenú tému. Žiačka použila ja-rozprávanie, pričom hlavným hrdinom príbehu sa stal mravec lesný. Zarina práca zaujala odbornú porotu a po triednom a školskom kole postúpila do finále kraja. Slohová práca bola publikovaná aj v Zborníku ocenených prác.

Denisa Komínková
Základná škola, Stupava

Zem o mnoho rokov

Adela Najdeková, VII. ročník

Komentár vyučujúcej: Zdravé životné prostredie je základ pre dobrý rozvoj krajiny, ale aj ľudí. Žiaci sa zoznámili s aktuálnymi negatívnymi vplyvmi na životné prostredie, s rôznymi materiálmi, separáciou, recykláciou, ale aj s dobou rozkladu jednotlivých materiálov. Žiaci ilustrovali našu Zem o niekoľko rokov, ak budeme pokračovať v nastolenom trende znečisťovania životného prostredia.

Mgr. Nikola Kubíková
Základná škola s materskou školou, Podzávoz, Čadca

Rozlúčka

Lenka Fusková, II. ročník SŠ

Vidím v tvojich očiach odraz nás
a moje pominuteľné šťastie.
Cítim vôňu tichých okamihov,
keď sme nemo ležali vedľa seba,
čas plynul naopak.
A my, chceli sme ujsť do stratených miest,
ktoré pre nás nikdy nevznikli.

Už ich budú hľadať iní,
niektorí márne ako my.

Pominuli rýmy i čaro dotykov,
všade na sebe mám otlacky,
nedajú sa zmyť,
boli príliš horúce, ale nepálili.
Pália len slzy,

vykrojené z kútikov mojich očí,
ktoré sa na teba chceli dívať večne.

Dopršali moje ruky,
kývali ti na rozlúčku, ich tieň
volá ťa späť.
Boli krehké ako perie v našom vankúši,
niekto iný bude na ňom snívať moje ružové sny.

Snažím sa zaostriť,
či ťa ešte vidím,
zdá sa mi, že nie si preč.

Nie. Si preč.

Slza

Patricia Hincová, III. ročník SŠ

Len
pre teba
spadla mi na
zem slza slaná.
Len pre teba, slza
mokrú, nevídanú. Za
ten čas s tebou strávený,
krásny. Za ten čas boľavý,
o ňom teraz básnim. Zrakom
blúdím, hľadám úsmev tvoj.
Našla som, no úsmev tvoj
už nie je môj. Pre teba
len po líci sa skĺzla,
posledná mokrá
moja slza.

Komentár vyučujúcej: Tesne pred vypuknutím pandémie som so žiakmi 3. ročníka preberala avantgardné smery (kubizmus, futurizmus, dadaizmus, surrealizmus). Žiaci vždy tvoria ako príklad rôznych smerov vlastné dielka, napr. z rozstrihaného textu dadaistickú báseň alebo kaligramy, aby si vedeli predstaviť inakosť týchto smerov. Teraz bolo čas ich výtvary pozbierať a niečo pekné vybrať.

Mgr. Radoslava Šarvaicová
Stredná zdravotnícka škola, Trnava

Sparingpartner babka

Adam Martiška, kvarta

Babka nebola veľmi nadšená, keď som sa jej priznal, že som znova začal s boxom.

- Myslela som si, že už si dostal rozum. - zahlásila sklamaná a ešte chvíľu kývala hlavou zľava-doprava. V boxe by s týmto neuspela. Súper by ju mohol knokautovať z každej strany. Ľavým hákom aj pravým.

Sklamaný som bol aj ja. Teraz už nenájdem odvahu jej povedať, že by som potreboval nové rukavice aj bandáže do nich. Z tých starých som už vyrástol.

- A už si si vybral, čo ti u mňa donesie Ježiško? - zdvihla oči od televízneho programu a zadívala sa na mňa vážne spod okuliarov. - Nebudem ti dávať pod stromček peniaze. Chcem, aby to bol darček. A chcem, aby si si ty vybral, čo potrebuješ. - dodala.

Vybral som si, ale nemám odvahu jej o tých rukaviciach povedať. Teraz som záporne pokýval hlavou zas ja. Babku mám veľmi rád, ale nerozumie všetkému. Myslí si, že box je len pre bitkárov, sú z neho zlomené nosy, vybité zuby a hlúpa hlava. Ale my na tréningu robíme veci inak. Učíme sa vytrvalosti, postrehu, taktike boja, veľa posilňujeme. Sparingy sú iba občas a nikdy nie sú naostro alebo tak, aby sme sa zranili. Na to dáva máš tréner Miro veľký pozor. A kto pozor nedáva, robí tresty. Ale babke by som to nadarmo vysvetľoval. Videla pár krvavých záberov v telke a má vlastný názor.

- Mne je to fuk! - načiahol som sa za ďalším koláčom, aj keď by som si ako športovec mal dávať na to pozor. Ale pri babkiných koláčikoch to nejde.

- Tak potom sa nečuduj, keď sa ostatní budú tešiť a ty tam budeš mať len obálku s peniazmi! - nahnevala sa babka na moju drzú odpoveď.

Asi som to prehnal. Nielen s koláčmi...

Prišiel Štedrý deň.

Na Vianociach som mal vždy najradšej darčeky. A prekvapenia. Každý balíček bol zabalený zvlášť. Ako malí sme ich rozbaľovali aj hodinu. Babka si vždy dala záležať. Teraz som pripravený na to, že žiadne prekvapenie nebude. Iba trápna obálka.

- A tieto balíky sú pre nášho Adamka! - podáva mi babka náklad balíčkov. Od prekvapenia nestíham otvárať oči.

Rozbaľujem jeden po druhom.

Trhám baliaci papier.

Som nervózny.

Babka sa usmieva.

- Veď to sú pravé profirukavice! A červené bandáže! - vykríknem od radosti.

- A tu máš náhubok! Aby si mi viac nepapuľoval! -

Babka mi dáva ešte jednu malú škatuľku. Nie je v nej žiadny náhubok, ale chránič na zuby.

Všetci sa smejeme.

- Box sa mi nepáči. Sú aj lepšie športy, aby si si nemyslel, že som zmenila názor. Ale keď ho už chceš robiť, tak je potrebné byť pripravený a ochránený, - vysvetľuje moja babka ostatným.

Babka síce boxu veľmi nerozumie, ale je to najlepšia babka na svete! Ona chráni mňa a ja budem ju. Ak by bolo niekedy treba. Aj naostro.

Ale kto mňa ochráni pred jej koláčikmi?

Sen (báseň na počesť L. Štúra, pripomienka jeho pozbavenia profesúry a protestného odchodu študentov z lýcea)

Magdaléna Martišková, septima

V tmavej ulici
smerom od lýcea
zuní ozvena ukrytá v krokoch.
Muž kráča dolu,
dolu k Dunaju.
Hlavu má plnú piesní,
piesní o otrokoch.

Tma ticho sadá na domy,
hviezdy sa lesknú v mlákach.
Kto jeho osud má na svedomí?!
A aká dlhá cesta
ho ešte čaká?

Dunaj si drieme.
Tatra spí.
Lipy im šumia uspávanky.
Muž prsty skryje do pästí,
dlho však už ho svrbia hánky.

Vystrelí ruka do neba,
vyplaší v hniezdach mladé sokoly.
„Nikto viac nesmie myslieť iba na seba!“
Aj keď to v srdci možno zabolí.

Hneď ako svitne nové ráno,
vozy potiahnu veľkou bránou.
A na nich nová pieseň o slobode.

Tak rozkáž vetru!
Rozkáž vode!
Nech sprevádzajú nás všetky živly
dosiaľ skryté.
„Za slobodu, bratia!“
Nie vlci,
ovečky v košiari musia byť sýte...

Ilustrácia: Diana Jakubíková
Gymnázium, Topoľčany

Maminy slnečnice

Simona Kapusníková, tercia

za oknami
kreslí sa rozostrené detstvo
beží po slnečnicových poliach
mame vbehne do teplého náručia

ona spieva uspávanku
zaspávam
snívam o veľkom svete
plnom dospelých

o vôni slnečníc, ktorú budem
vnímať inak

v hrudi mi bije malé srdiečko
túžiace milovať celý svet
no ten je veľký
nemám dosť lásky pre všetkých

preto túžim vyrásť

mať väčšie srdce
môžem milovať aj všetky slnečnice

Preteky so snehom

Natália Marková, IV. ročník SŠ

Pri strete so štipľavými bozkami od vetra padám do kolien. Zima vždy mala aj má v mojom srdci vyhradený samostatný apartmán. Je len jej, kedykoľvek sa rozhodne prísť. A teraz je tu, v celej svojej kráse a ja som sa opäť pristihla, ako zasnene hľadím na padajúce vločky. Na mojej rozpalenej tvári miznú a môj rumenec je ešte okatejší. Pre hmlu vidím sotva na špičku svojho zamrznutého nosa, ktorý vďaka mrazu pôsobí o čosi robustnejšie. Rada sa v nej strácam. Pohltí ma ako perina, do ktorej sa večer čo večer zababuším až po uši.

Zima je vo svojej podstate nádherná. Taká chladná, až hreje pri srdci. Zo zasnenia ma opäť prebudí mrazivý vietor. K tvári si bližšie pritiahnem šál a s posledným nádychom studeného vzduchu sa pustím do hmly. Vždy mám zatajený dych a tep na plných obrátkach. Adrenalín mi koluje v žilách a pulzuje o život. Jeho prítomnosť sa nebadane objaví už po prvom kilometri, kde v oblúkoch lapám po dychu. Roztrasené nohy si nevšímam a snažím sa prestať počúvať ich ston a prosby o krátku prestávku.

Už idem takmer minimálkou na diaľnici, no stále nemám dost. Popchnem hrany lyží do tesnejších oblúkov a snažím sa nevykoľajit. Pri nábehu na ľad zaškripem zubami. Pociť, že na konci neubrzdlím svoj šialený exces, sa stupňuje, no neviem sa ho nabažiť. Vietor, ktorý ma pred štartom bozkával na líca, je čoraz vášnivejší.

Na hrane kopca sa s vírom snehu zastaví aj čas. Letmo sa pozriem na vernú priateľku, ktorá mi, tentokrát, nepodrazila nohy. Je čerstvo upravená, takmer mi pripomína linajkový zošit. Ťažko vydychujem chumáče pary, ktoré mi zahmlievajú obzor. Kolená sa mi trasú, ako keď naivná tínedžerka uvidí svoj idol. Jemne prekrvím stehná tľapnutím a povzbudzujem ich k ďalšej akcii. Ešte sme z ďaleka neskončili.

Opäť zamyslená sledujem vločky, keď tu mi oči zatieni kúdol sypkého prašanu. So smiechom sa spustí ku mne. „Ako je možné, že si ma zase predbehla?“ Nechcem zahanbiť jeho techniku, preto len nebadane kývnem plecami a usmejem sa. Je zjavne vyčerpaný. Moje rýchle lyže mu na zjazde nedali šancu. No aj tak zbožňujem, s akou vervou sa vždy pustí do vopred prehratého súboja. Obaja sme závislí a adrenalín je naša droga. „Až dole bez pauzy?“ nadhodím ešte vždy s trasľavým hlasom. „Bez náskoku.“ Škorodostný úsmev mi prebehne pomedzi pery, no jeho blčiacie oči si priam pýtajú túto výzvu. „Platí,“ povie s odvahou v hlase a bez varovania sa rozbehne. Len sa pousmejem a pustím sa za ním v tesnom závесе. Sneh okolo neho špliecha každým oblúkom, no ja ho poľahky šmyknem ľavou stranou. Tá je vždy nevyjazdená. Rýchlejšia.

Cesty nahor sú tie najťažšie. Opadne z teba nadšenie a začínaš cítiť svoje telo, ktoré si počas tých šiestich minút úspešne ignorovala. Začne snežiť. Husto. Opriem si ťažkú hlavu o jeho rameno a on mi vtisne bozk na zasnežené čelo. Cítim, že sa usmieva. Dotyky sú cez rukavice takmer horšie ako cenzúra. Bez citu, takmer anonymné. No predsa sa pokúsim uchopiť tú jeho do pevného stisku. Nie úplne pevného, len potiaľ, kam ma pustia prísne rukavice. Na bolesť tela som už zabudla a som pripravená na ďalšiu.

Posledné estetické úpravy na hrane kopca. Posledný nádych a výdych. Pevne uchopím tenké paličky, ktoré mi takmer úplne sadli do dlaní. Privriem oči. „Hej, ty rojko, ideš už?“ kričí na mňa so smiechom. Vždy, keď ma nazve rojkom, mávam zimomriavky. „Posledný platí obed v najbližšej reštike!“ Ani nedopovie a letí. S úškrnom si nasadím okuliare. „Pripravuj peňaženku,“ precedím medzi zuby a na hrane zrazu zostane ticho.

Mama a ja

Filip Gulik, tercia

Viem, často si plakala
a nechcela, aby som to vedel.

Viem, do tváre ti padali vlasy,
keď som nad úlohami sedel.

Viem, že je ti ľúto,
že sa k nám ocko neposadí.

Vieš, že medzi nami je puto?
Ja ti ho mamička, vynahradím!

Oxymoron

Natália Václaviaková, III. ročník SŠ

„Ďalší!”

Tretia vošla. Zostali sme dve.

Žiari na nás biele svetlo. Vidieť v ňom všetky nedokonalosti. Opieram sa o lakte a hľadím na chumáč prachu pod sebou. Na bielom linoleu v bielom svetle sa vyníma ako sivý vesmír. Z prachu je oxymoron. Ako môj život.

NEUROZAL

Čierny nápis, modrá krabička. Vôbec neladí s dreveným pultom. Aj tak má na ňom čestné miesto. Vidí ho každý, kto vojde do kuchyne. Mamu upokojuje jeho obsah. Upokojuje tie malé žilky na jej srdci, ktoré sa napnú, kedykoľvek počuje otcovo meno. Mňa neupokojuje. NEUROZAL mi pripomína môj oxymoron.

„Pochválený buď, Ježiš Kristus!”

S opretým chrbtom hľadím na tlmenú žiarovku. Snaží sa navodiť intimitu. Nemyslím, že je potrebná väčšia intimita. Miestnosť je ako malá kobka. Kobka z dreva, dverami a tenkou stenou, za ktorou je človek. Ten, ktorý nemučí telo, ale oslobodzuje myseľ. Osloboditeľom mykne. Driemal. Aj on je len človek. „Naveky amen!”

„Ďalší!”

Tretia odchádza, druhá vchádza. Ako nekonečný výmenný obchod.

Po druhej zostal muž. Sedí rovnako ako ja, ale on nehľadá na prach. Hľadá na dvere. Jeho dlane zovreté v päst' ladia aj odporujú svetlu. Biele kíby zovretých prepletených prstov ostro kontrastujú s červenými škvrnami na jeho lícach. V tvári má strach, no v očiach nádej. Chcem mu dať nádej, vziať ho za ruku, ale to nejde. Nemám právo.

„Eš-te jeden! Eš-te jeden!”

Všade sú ľudia. Miešajú sa jeden s druhým, splývajú v tanci dokopy, farby behajú po parkete. Obrátim rozmazaný zrak ku svojim novo ex-spolužiakom, podľa ich príkladu zdvihnem svoj štamprlík vodky a kopnem ju do seba. *Štvrtý, piaty?* Koho to zaujíma, veď je zábava! Buchnem pohárik o stôl, pričom sa svet zatočí a ja začnem padať z barovej stoličky. Prestanem padať. S očami zúženými sústredením sa otočím a zbadám chalana. *Nie chalana, muža,* uvedomí si môj mozog. „Ďakujem za záchranu, môj hrdina!” vyblábocem a opilecky sa usmejem.

„Dáš si ešte?“ oplatí mi úsmev.

„Testy dopadli pozitívne, môžeme však pre istotu...“

Hlas doktorky šumí okolo mňa. Ja sedím na bledomodrej plastovej stoličke a hľadím na papiere, ktoré potvrdzujú moje tušenia a doktorkine slová. Hovorím si, že život ide ďalej, nezáleží na tom, či sa stal sivým vesmírom alebo nie. Ale pôjde ďalej len môj život alebo aj tvoj, ktorý sotva začal? Ťaží ma pri srdci. Potrebujem NEUROZAL.

Steny izby sú žlté. Upokojujúco žlté. Je príjemné mať navôkol seba upokojujúcu farbu, keď mi v hlave tikajú hodiny. Každé *tik* zareže do mozgu, *tak* zapulzuje v hlave. Naťahujem opatrne ruky, nechcem zrýchliť čas. Periny sa príjemne obtierajú o holú pokožku.

TIK.

Bleskovo sa posadím.

Posteľná plachta je pokrkvaná ako prsty po kúpaní.

TAK.

Som sama.

Hormón hCG prekonal prvú prekážku. Prvá palička je na svete.

Kúpeľňa nie je dostatočne vážne miesto pre taký závod.

Závod, ktorého výsledok ukáže, či som víťaz, alebo porazená.

Bože, nech som porazená.

Dopraj mi to šťastie, nech môžem vyhodiť svoju ružovú krabičku a pochovať dôkazy, že tento závod niekedy nastal!

Nechaj druhú paličku skrytú!

Podpisujem papiere. Jeden, druhý, tretí.

Podávam sestričke hotovosť. Moje úspory na vodičský. Na výmenu mi podáva nemocničné oblečenie.

Chabá náhrada.

Prezlečím sa na záchodoch.

Vezú ma na sálu.

Oslepujú ma LED svetlá.

„Ááá, sfúkni sviečky! Presne tak, aký si ty len šikovný!“

Detský chichot a smiech dospelých.

„Kde je môj vnúčik?“ z dverí sa ozve smejúci sa hlas.

„Zmeškala si oslavu, stará mama!“ zvolá so smiechom otec.

„Ešte stále je deň, nič som nezmeškala!“ odpovedá mama so smiechom.

Okolo pása sa mi obmotajú silné ruky a ja sa opriem o manželovu hrud'

„Všetko dobre dopadlo,“ povie.

„...Nič by sa nemalo pokaziť...“

„...že som spáchala tieto hriechy...“

„...v takom skorom období je stále riziko...“

„...klamala som...“

„...už by ste nikdy nemohli mať dieťa...“

„...tajila som svojim blízkym...“

„...Uvedomujete si následky svojho činu?“

„Zabila som.“

Úplné ticho prerušil zvuk rozbitého skla. Ozvena sa plazila chodbou, pomedzi kancelárie, no nik si ju nevšímal. Alebo sa aspoň tak tváril. Počul som kroky, ktoré náhle zastavili pri dverách do mojej pracovne. Simon, pomyslel som si. Dvere sa otvorili. Bol to on. Poobzeral sa okolo, v ruke držiac vysielачku. Teda skôr to, čo z nej zostalo. To bola asi tak tretia za tento týždeň. Nepýtam sa.

- Ako si sa rozhodol? - spýtal sa on, nezaujatým hlasom, stále niečo hľadajúc po miestnosti. Kopol som smerom k nemu odpadkový kôš.

- Stále rozmýšľam... veď vieš. - odpovedám asi s rovnakou zaujatosťou. Ak nie menšou. Medzitým zničený vysielач hodil do kovového koša, na čo mu odpovedal hlasný rachot.

S povzdychom som zobral zo stola disk a podrobne ho skúmal. Je na ňom zaznamenaný náš najdokonalejší experiment. No zároveň aj ten najskazenejší. Obsahuje informácie, zo všetkých našich doteraz vykonaných výskumov. Celé zmapované ľudstvo. V podstate máme každú jednu osobu, celú ľudskú rasu namotanú na špagátiku. Môžeme spraviť čokoľvek. A tá najlepšia časť? O ničom netušia. Teda netušili. Veľmi dlhú dobu. Nikdy sme sa do ich života nemiešali, chceli sme vedieť ako ďaleko sa dostanú. A dostali sa veru ďaleko. Začínajú niečo tušiť. Môžeme sa síce pohrávať s ich myšlienkami, ale i tie môžeme len upraviť, nie úplne vymazať. Čo doteraz stačilo. Teraz je na mne rozhodnúť, či ich nechám si ďalej lámať hlavy, alebo to celé ukončím. Už ich viac nepotrebujeme. Mohli by sa dozvedieť viac, ako chceme. No stačí sa s diskom trochu pohrať a všetko to, čo budovali, by zmizlo. Len tak. No aj to má háčik. Nevieme, čo by ich zánik spôsobil. Či skôr - ako by to ovplyvnilo nás. Nemusí sa stať vôbec nič. No môže to spôsobiť zánik všetkého ostatného. Ako efekt motýľích krídel.

- Počuj, Simon, koľko toho vlastne o nás vedia? - pozrel som smerom k nemu.

- Ľudia? Ktovie. Veľa toho nie je. Majú istú predstavu. Zistili, že nie sú tak úplne sami. O ostatnom sa môžu len domnievať. A kým cvičia silnejšie vojská a budujú lepšie zbrane, my si medzi sebou pohadzujeme záruku ich života - pozrel na disk v mojich rukách, - ...a čakáme... -

- Stále cvičia vojská? Dojímavé. Nikdy sa nepoučia. - pousmial som sa nad tou predstavou. Myslia si, že pripravujeme plány na to ako prevziať kontrolu nad ich svetom. A že vojská nám v tom zabránia? Celý ich svet dokážeme zničiť bez toho, aby sme pozreli ich smerom. Stačí jeden disk... No nech si ten svoj svet nechajú. My sme len pozorovatelia. Zberači informácií. Vďaka nim môžeme vybudovať dokonalejšiu spoločnosť.

- Vravím ti, dopadnú rovnako ako tí pred nimi. Zničia sa sami, - zhlboka sa nadýchol, akoby chcel dodať ešte niečo, no otočil sa a odišiel. Super chlapík, fakt.

Položil som disk na stôl a vyšiel z pracovne. Potrebujem si trochu natiahnuť nohy. Mŕtvolné ticho, rozliehajúce sa po stanici, mi neprestajne kričalo do uší. Nedalo sa ignorovať. Prešiel som až na úplný koniec tmavej chodby k presklenej miestnosti. Pozrel som smerom k tej kamennej guli vznášajúcej sa tak blízko našej stanice. Chvíľu som tú maličkú planétu plnú nič netušiacich ľudí sledoval. „Čo len s vami?“ prebehlo mi myslou. Nabral som si vodu zo zásobníka a trochu si odpil.

Niečo mi nesedelo. V kresle vedľa niekto sedel a sťažka odfukoval. Bol by som prisahal, že keď som sem vchádzal, ešte tu nebol. Ešte raz som si ho premeral pohľadom. Nikdy predtým som ho tu nevidel. No pravdepodobnosť, že som videl každého obyvateľa stanice, je asi nízka. Nebral som to príliš vážne.

Otočil som sa a vybral sa späť smerom k pracovni. Hneď z diaľky som si všimol, že dvere sú dokorán otvorené. Či už načisto strácam zdravý rozum? Určite som za sebou zatváral. Vošiel som dnu. Inštinktívne som pozrel na stôl. Disk tam už nebol. Že by sa poň Simon vrátil? Prečo by to robil? Začal som panikáriť. Vybehol som na chodbu a všimol si ešte niečo. Neznámy, čo ešte pred chvíľou zhlboka odfukoval v kresle zmizol tiež...

Komentár vyučujúcej: Žiakov aj učím SJL, VYV, UKL a pracujú aj pod mojím vedením, v spolupráci aj s kolegynami: Mgr. Zuzana Bujnová (formálna úprava a príprava bulletinov, web, Mgr. Zuzana Viliňová (pravopisné a iné korektúry), Mgr. Marta Milatová (recitačné súťaže), Mgr. Miriam Marková (školský časopis) v krúžku na škole. Krúžok sa volá Umelecký a zameriava sa najmä na vlastnú literárnu tvorbu. Máme však aj výtvarníkov a nádejných esejistov i publicistov. Snažíme sa práce posilať do rôznych, hlavne celoslovenských súťaží. Za minulý školský rok 2018/2019 sme získali 135 ocenení, rok predtým 75. Takmer všetky sú celoslovenské, niektoré s krajskou pôsobnosťou, niektoré zas medzinárodné. Práce uverejňujeme aj v našom školskom časopise Gymplák. Niekoľko našich prác uverejnil detský časopis Fifik, Zips, literárny časopis Dotyky, Romboid, noviny s duchovným zameraním Kultúra, internetový portál Illegalit, Knihy na dosah a pod. Naším cieľom je praktické zúročenie získaných vedomostí z jednotlivých predmetov aj mimoškolskej činnosti a hlavne podpora kreativity. Pre žiakov je motivačné aj to, že sama píšem (poéziu, prózu), venujem sa výtvarným činnostiam a podpore umenia na škole aj v meste všeobecne. Viacerí z bývalých žiakov gymnázia a členov umeleckého krúžku sú neskôr členmi nášho literárneho klubu Topoľčianski aktivisti slovných ideálov, ktorý pracuje v meste Topoľčany. Organizujeme literárnu súťaž TOPOĽČIANSKE TEXTOBRAVIE. Magdaléna Martišková, najúspešnejšia členka krúžku (za posledný rok získala 35 ocenení, celkovo ich má vyše 150, každoročne ocenená aj NSK), publikovala v mnohých zborníkoch, časopisoch, novinách, na internete. Tento rok končí štúdium na našej škole a chcela by pokračovať v štúdiu etnológie. Adam Martiška z osemročného gymnázia prestúpil tento rok do SOŠ drevárska v Topoľčanoch, kde ako žiak 1. A pokračuje v reprezentovaní ich školy v literárnej aj výtvarnej tvorbe pod vedením pani učiteľky Mgr. Júlie Cifrovej. Simona Kapusníková je žiačka kvarty, jej záujmy majú široký záber, rada píše poéziu, ale najmä prózu. Okrem mnohých iných ocenení vyhrala aj medzinárodnú súťaž Tvoríme vlastnú knihu v Poľsku. Filip Gulík rád kreslí, bol ocenený v súťaži Farebný sen za výtvarnú tvorbu a za uvedenú báseň získal ocenenie v súťaži Mojej matke. Natália Václaviaková sa venuje poézii (ocenená v súťaži Literárna Senica Ladislava Novomeského), próze (Ružomerská trojruža, O cenu J. Braneckého), prispieva do časopisov publicistickými žánrami (školský časopis Gymplák, reportáž mala uverejnenú aj v časopise Dotyky). Monika Kobelárová krásne kreslí, má ocenenia z viacerých výtvarných súťaží (Týždeň vedy a techniky na Slovensku, Biblia očami detí), ale aj literárnych (Ihnátove Hanušovce, Petržalské súzvuky Ferka Urbánka). Zoja Bielichová sa venuje výtvarnej tvorbe, získala ocenia v súťažiach (Týždeň vedy a techniky na Slovensku, Biblia očami detí, Povedz drogám nie, zvol' si umenie). Diana Jakubíková pracuje v ZUŠ pod vedením výbornej maliarky a ilustrátorky Alexandry Geschwandtnerovej, ale aj v našom umeleckom krúžku a pravidelne prispieva do súťaží, školského časopisu, má ocenenia zo súťaží: Naši národní hrdinovia L. Štúr a José Martí, Včely, včielky, včeličky, Biblia očami detí).

Mgr. Zuzana Martišková
Gymnázium, Ul. 17. novembra, Topoľčany

Destructors

Bibiana Tomanová, VIII. ročník

Je rok 2125. Moje meno je Vivien Toman a som jedna z mála ľudí, ktorí ostali nažive. Ostáva nás už iba pätnásť. Všetci sa združujeme v jednej oblasti, kedysi tu bolo krásne mesto Toronto. Teraz je to pár starých domov a kopa zasnežených mŕtvol, trosiek a odpadu. Takto to aktuálne vyzerá po celom svete.

Čo k tomu viedlo? Vedecký výskum v Mariánskej priekope. Vedci vytvárali niekoľko vrto v túžbou objaviť nový život. A presne to sa stalo. Prvé vrty boli naozaj zaujímavým prínosom pre vedu, ale ten posledný sa úplne nevydaril. Rok späť vyvrtali dieru hlbokú 21 kilometrov. Nevieme, ako to tam vyzerá, pretože ani jeden zo šiestich vedcov sa nevrátil. Zato veľmi dobre vieme, kto alebo skorej čo tam žije. Týmto vrtom totiž vypustili tie najvražednejšie tvory v celých dejinách. Všetci si mysleli, že sa budeme musieť rozlúčiť s akýmkoľvek kontaktom s riekami, jazerami, moriami či oceánmi. Vyzerá to avšak tak, že sa budeme musieť rozlúčiť s našimi životmi. Už strácame nádej. Nikto z nás za posledné dva dni nič nezjedol. Naše zásoby sa totiž minuli, vyplížiť sa von je príliš riskantné a tvoria začínajú byť čoraz viac agresívnejší. Nazývame ich Destructors. Predstavte si neskutočne vysoké štíhle tvory bez očí s perfektným sluchom. Na ich hlave nenájdete jediný chlpek či vlas. Na hlave sa im týči ostnatá

plutva, ktorá je takmer priehľadná. Nohy a hrud' majú takmer identické s človekom. Ich ruky sú však zvláštne pokrútené a na prstoch majú zažltnuté dlhé nechty. Sú neuveriteľne rýchli, silní a strach vzbudzujúci. Nemajú problém človeku zlámať kosti, potrahať svalstvo a ich niekoľkoradovými ostrými žltými zubmi väčšinu tela skonzumovať. Vydávajú ozaj hlasitý, prenikavý piskot, ktorý vás prinúti skrútiť sa na zem a máte pocit, že vám vybuchne hlava. Tomuto čelíme. Naozaj sa snažíme. Z pivnice sme si spravili miestnosť na výrobu zbraní. Akúkoľvek zbraň sme doposiaľ vyrobili, nemala úspech. Vždy pred ňou utečú alebo po zasiahnutí akejkoľvek časti tela začnú vydávať ten šialený piskot a nás to oslabí natoľko, že už viac nedokážeme útočiť. Snažíme sa vylepšiť naše šípy. Aby boli rýchlejšie či ostrejšie, no nedarí sa nám. Neostáva nám už takmer žiadny materiál. Po niekoľkých márných pokusoch zostrovania hrotov som vyšla po schodoch a sklamane dopadla na pohovku. Z očí sa mi pri spomienke na moju rodinu a priateľov začínajú kotúľať slzy. Viem, že mojím zúfalým plačom nikomu nepomôžem, no už to v sebe dlhšie neudržím. Pred ostatnými sa snažím vyzeráť silno, pretože okrem jednej panej, ktorej tiahne na deväťdesiat, som tu najstaršia a takmer polovica ostatných sú deti pod osemnásť rokov. V skutočnosti som na tom úplne rovnako ako oni. Som vystrašená, zmocňuje sama panika a zúfalstvo, potrebujem niekoho, komu sa môžem schúliť do náručia a vypočuť si pár hrejivých slov. Po tom, čo som sa konečne pozbierala, som sa vybrala do kúpeľne, aby som si opláchla tvár. Len čo som potiahla kľučku, som toto rozhodnutie veľmi oľutovala. Za rámom okna visel Destructor. Tep sa mi okamžite zrýchlil, počula som svoj tlkot srdca, do očí sa mi znovu vŕtali slzy a celé telo sa mi začalo triasť. Vedela som, že aj ten najtichší zvuk pre mňa môže znamenať smrť. Pokúsila som sa pohnúť chodidlom nohy a jediné, čo som tým dosiahla, bol vrzgot podlahy. Destructor okamžite nastražil uši a otočil sa mojím smerom. Prešlo pár sekúnd a v momente, keď som si myslela, že sa otočí späť a zvuk bude ignorovať, Destructor sa prudko vrhol do okna, čím ho roztrieštil na malé kúsky. Dopadol presne na mňa a jeho dlhými končatinami ma priklincoval k zemi. Okamžite som sa začala naťahovať pre kúsky rozbitého skla. Jeden som mu vpichla do hrude. Odpoveďou bol prenikavý piskot, ktorý ma okamžite donútil upustiť všetky ostatné sklenené úlomky. Jeho nechutné dlane sa obmotali okolo môjho hrdla a nechty sa mi začali zarávať do kože. Celé telo mi zachvátila bolesť, panika, teplo a začínala som si uvedomovať, aká som bezmocná.

Ani neviem, ako moje telo vyzerá, ale dala by som ruku do ohňa za to, že je celé potrhane. Po niekoľkých minútach škrtenia som odpadla a teraz nedokážem cítiť už žiadnu bolesť. Nehybne ležím na podlahe a vlastne len čakám, kým vykrvácam. Mysľou mi behali všetky šťastné záblesky môjho života. Videla som všetky tie chvíle strávené na pláži, všetky úsmevy a hlúpe vtípky, všetky objatia a slzy šťastia. Videla som aj momenty, ktoré som si doteraz nepamätala. Moje prvé kroky i slová. Naozaj takto zomriem? Bojujú teraz aj ostatní? Zabijú aj ich? Dokážu zachrániť svet a pozabíjať ich? Stiahnu sa tvorovia sami? Spamätá sa z tohto ľudstvo niekedy? Ako dlho títo tvorovia žili? Ako dlho budú žiť? Budú sa vyvíjať? Budú mať takú inteligenciu ako ľudia? Čo ak budú chytřejší ako my? Čo spravia zo Zeme? S myšlienkami, spomienkami a nezodpovedanými otázkami sa spomaľoval aj môj dych a celý svet pohltila čisto čierna temnota.

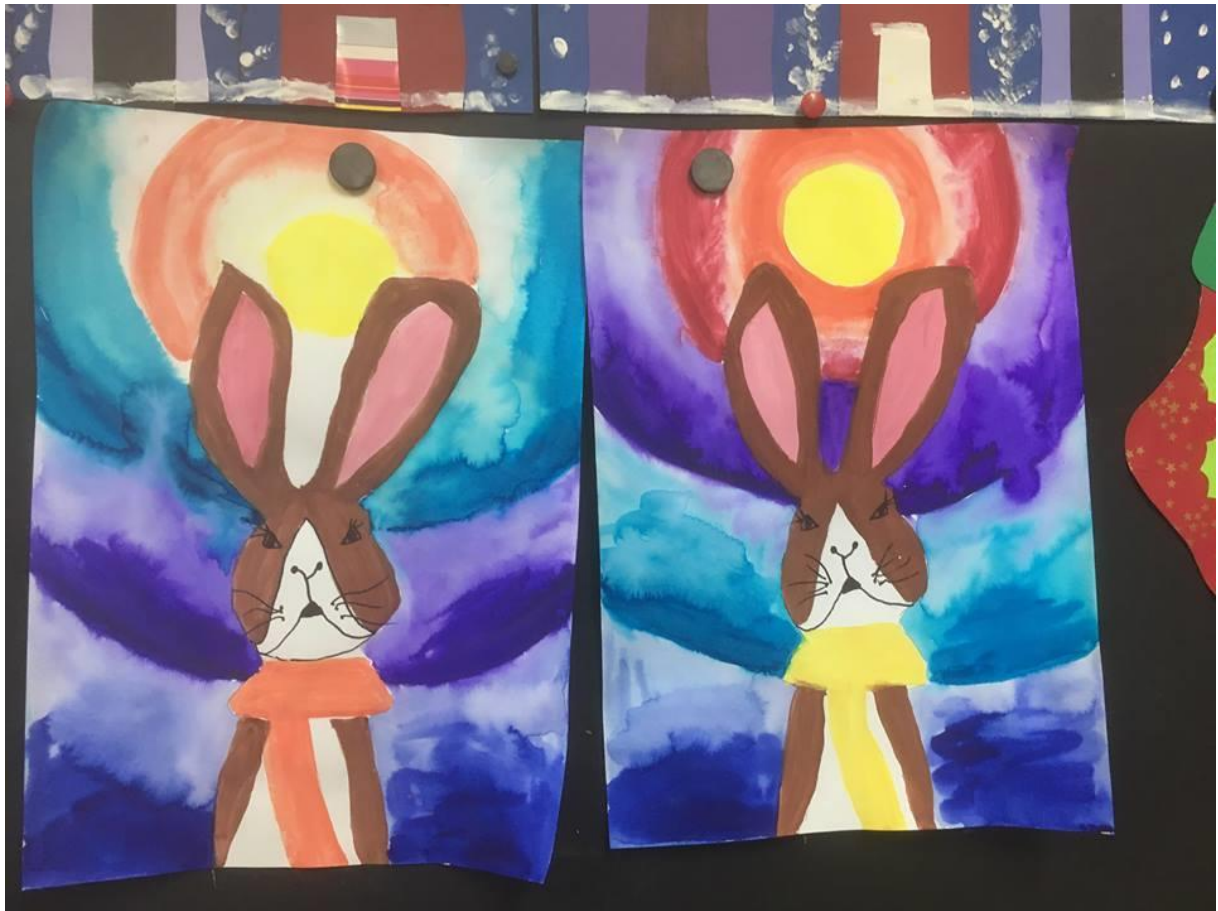
Komentár vyučujúcej: Sci-fi s názvom Destroyers je dielkom ôsmačky Bibiany Tomanovej. Po dočítaní celku vedecko-fantastická literatúra v učebnici zvyčajne s deckami diskutujeme o tom, ako si ony predstavujú budúcnosť, no v čase vírusovej pandémie na to nebol čas ani priestor. Keďže mi ale práve tento typ literatúry prišiel vzhľadom na súčasné udalosti doma i vo svete viac než aktuálny, rozhodla som sa zadať úlohu: Zahrajte sa na spisovateľov, zahľadte sa do budúcnosti a vytvorte vlastnú sci-fi poviedku. Mala som trošku obavy, predsa len nie každý sa rodí ako prozaik. Všetci sa však snažili a tešila som sa, keď mi na mail začalo chodiť zaujímavé čítanie od žiakov. Z celej triedy som vybrala túto ukážku, pretože bola najprepracovanejšia a hoci sa Bibka ako hlavná hrdinka svojho diela nedočká šťastného konca, pevne verím, že ju ako šikovnú a talentovanú osobku čaká oveľa krajšia budúcnosť.

Mgr. Hana Chválová
Základná škola, Vajanského, Skalica

Farebný svet
súbor prác žiakov, II. - IV. ročník

Komentár vyučujúcej: Žiaci na hodinách výtvarnej výchovy vytvárajú zaujímavé práce plné farieb. Naše výtvarné dobrodružstvá posunuli deti do iného, výtvarného sveta, kde hravými, tvorivými výtvarnými stretnutiami sa naučili aktívnejšie vnímať, precítiť, objavovať a tešiť sa na ďalšie stretnutia plné očakávania niečoho „nového“. Výtvarnými prostriedkami žiaci zaznamenávajú a vypovedajú o svojich pocitoch. Autormi prác sú deti: Rebeka Matyiová, Thomas Németh, Alonso Németh, Emília Keselyová, Koldušová Viktória, Čalfaová Fernanda.

Mgr. Melinda Pápayová
Základná škola, Krišovská Liesková

Lepiaca páska

Alexandra Strýčková, VII. ročník

Valentín je o láske a láska je o páske.
Láska je taká lepiaca sa páska.
Oblepí ťa krásavica ako taká chobotnica.
Keď sa ňou zalepiš, ťažko jej už uletíš.
Chce sa ti len tancovať, nemal by si vyučovať.
Je ti vtedy skvelo, proste ťa to naleptalo.
Ak sa páska odlepí, srdce sa ti naštepí.
A ak ti už uletí, páska ti ju nevráti.

Komentár vyučujúcej: Žiačka za svoju básničku získala 1. miesto v súťaži Valentínske srdiečko, ktorú organizuje centrum voľného času. Bola vtedy piatačka. Troška z donútenia som žiakov pozapájala, bola prekvapená, že vyhrala.

Mgr. Jana Smažáková
Cirkevná základná škola J. Palárika, Raková

Ilustrácia: Diana Jakubíková, kvinta
Gymnázium, Topoľčany

Soľ nad zlato

Lea Kordošová, I. B

Komentár vyučujúcej: Deti I. B triedy robili ilustrácie k rozprávke. Ich talent, nadanie a fantázia si získali náš obdiv.

Mgr. Elena Paráková

Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava

Žena v antikvariáte

Diana Petrová, IX. ročník

„Tik-tak, tik-tak,“ tikali hodiny, kým som sedel v školskej lavici a pozorne sledoval každý pohyb ich ručičiek. Bol piatok, posledná hodina. Nevedel som sa dočkať, kedy zazvoní. A bolo to. Presne som to odpočítal.

Schmatol som batoh a napchal doň všetky veci z lavice. Vystrelil som z triedy a namieril som si to rovno na chodbu k mojej skrinke. Vzal som si z nej bundu, ale neobliekol som si ju. Už dávno bol jún. Pred školou ma čakali Peter s Marekom.

Podišiel som k nim a pozdravili sme sa. „Počuj, Adam,“ povedal Marek, „máme pre teba niečo zaujímavé.“ „Čo?“ Nastražil som uši.

„Vieš, to múzeum druhej svetovej, kam máme ísť na koncoročný?“ Prikývol som. Peter pokračoval: „Počuli sme, že v ich antikvariáte straší.“ Vedeli, že som bol veľký fanúšik filmov s

nadprirodzenými javmi. „Chceme sa oddeliť od skupiny a ísť tam.“ Spozornel som.

„A nebude z toho problém?“ spýtal som sa. Marek mi hneď odpovedal so zábleskom v očiach. „Ak nás nechytia...“

Prišiel som domov a ihneď som si vyhľadal niečo o tom múzeu. Našiel som pár článkov. V jednom z nich písalo, že bolo postavené na mieste, kde istá Irina Trnovská ukrývala Židov, ale nič o tom, čo mi povedal Marek. Písal som mu a povedal mi, že to práve ona tam straší. V minulosti tam vraj našli jej pozostatky.

V nedeľu večer som si chystal veci na výlet. Od nadšenia som potom nemohol zaspať. Ráno som vstával veľmi natešený, hoci som spal asi päť hodín.

Pri škole sme nasadli do autobusu a o pár hodín sme boli na mieste.

Pred nami stála budova múzea. Nebolo veľké, ale ani malé.

Celá naša skupina nasledovala učiteľku Volovskú k skleneným dverám, ktoré boli vchodom do vestibulu budovy.

„Dobrý deň,“ podišla k nám akási pani, „volám sa Anna Záhorská a budem vás dnes sprevádzať po našom múzeu.“ Viedla nás vestibulom popri stene, na ktorej viseli všakovaké obrazy. Medzitým nám rozprávala zaujímavosti o múzeu. Veľmi som ju nepočúval. Dost' mi dali zabrať všetky portréty. Nemohol som mať zamestnané oči a ešte aj uši.

Vošli sme do expozície s názvom Praveké živočíchy. Zrazu som zacítil štuchnutie lakt'om. Otočil som sa a za mnou stáli Peter s Marekom. „Tak čo, ideme?“ spýtal sa Marek. Okamžite som prikývol.

„Držte sa pokope!“ zavelila medzi tým Volovská. Viem, že nebolo správne oddeliť sa od skupiny, ale bol som z toho taký nadšený.

Ocitli sme sa v krátkej chodbe. Na konci chodby boli dvere, podišli sme k nim. Marek z vrečka vybral kľúče. Odomkol dvere a my sme sa ocitli v zaprášenej miestnosti s množstvom políc. Peter zasvietil. Mičky sme tam stáli a pozerali do priestoru. Vyzeralo to tam ako v starej knižnici bez okien, ale oveľa väčšie.

„Odkiaľ máš vlastne kľúče?“ spýtal som sa. „Potiahol som ich ocovi z kanclu,“ odvetil Peter. „Prečo tu tak stojíme? Poďme ďalej.“

Vykročil som ako prvý. Nohy sa mi triasli od rozrušenia. „Aaa... Čo ak nás niekto nájde?“ Nikto neodpovedal. Otočil som sa. Od prekvapenia som zastal na mieste. Marek s Peťom nikde. „Hej, kde ste zmizli?“ Znova sa nikto neozval. Vtom svetlo zablíkalo. Ťažko som preglgol. Otočil som sa a znova zavolať na chalanov. Len čo som tak urobil, svetlo úplne zhaslo. Nebudem klamať, vyľakalo ma to. V hrdle mi navrela veľká guča a zrazu som už zo seba nemohol vydať ani hlások. Vybral som z batoha mobil a zasvietil pred seba. Zrazu bolo vidieť, koľko prachu okolo mňa poletovalo. Len ťažko som sa odlepil z miesta a vykročil smerom vpred. Neisto som sa prechádzal medzi regálmi. Stará drevená podlaha vŕzgala. „To iba kvôli ťarche mojich krokov,“ pomyslel som si, no zdalo sa mi, že ktosi za mnou kráča. Nabral som odvahu a otočil sa. Nikde nič. Zrazu som za mojím chrbtom započul buchnutie.

Na zemi ležala roztvorená kniha. Už som si nebol istý tým, že podlaha vŕzgala práve pod mojimi krokmi. Srdce mi búšilo ako divé a podlamovali sa mi kolená. Započul som divný šumot. Niečo ako šepot. Na tvári som cítil jemný vánok. Ako to bolo možné? Veď tu okná nie sú.

Znova som započul šepot. No už to bolo jasnejšie. Akoby niekto šepkal moje meno. Chcel som zakričať na Mareka a Peťa, ale nemohol som, v hrdle som ešte stále mal tú hrču. Najradšej by som odtiaľ už vypadol, ale nevedel som nájsť cestu von.

Bezradne som vzdychol a sadol si na zem. Vtom kniha spadla rovno pred moje nohy. Tak veľmi som sa preplašil, že som vyskočil na nohy a bežal najrýchlejšie, ako som vedel. Guča v mojom hrdle sa uvoľnila a spustil som taký krik, že ma možno počuli aj ostatní spolužiaci s učiteľkou.

Sakra! Vbehol som rovno do slepej uličky. „Tu ma duch určite nájde“, pomyslel som si a v rozpakoch som svietil mobilom všade okolo seba. Srdce mi išlo vyskočiť z hrude a studený pot mi stekal po tvári.

Vzdal som to. Nevedel som, čo mám ďalej robiť. Je po mne. O chvíľu tu budem strašiť aj ja.

Oprel som sa o stenu na konci slepej uličky a dychčal ako po maratóne. Môj vystrašený výraz

by tromfol aj najlepšieho hororového herca. Potom mi to doplo. Mobil. Ja mám mobil. Stačí len vytočiť niekoho číslo a povedať, kde som. Rýchlo som pozrel na displej a zostal ako obarený. Nie je tu signál. Dopekla, čo teraz? Čo budem teraz robiť? Už mi nič nenapadalo. Panikáril som. Veľmi som panikáril. Znova som sa oprel chrbtom o stenu. Niečo som nahmatal. Otočil som sa a nahmatal rám obrazu. Zasvietil som naň. Vykrikol som a vydal sa na útek. Bol to totiž portrét Iriny Trnovskej. Ženy, ktorá ma tu teraz straší. Utekal som ani neviem kam. Svetlo na mobile mi zhaslo a ja som narazil do police. Znova som vykrikol. Vbehol som do ďalšej slepej uličky a ostal som stáť. Teraz už je fakt koniec. Otočil som sa smerom do uličky a z polic začali vypadávať knihy. Jedna za druhou padali a podlahu. Kričal som ako o život. A myslím to vážne. Naozaj mi išlo o život. Spadol som na zem v dojme, že je už naozaj koniec.

Svetlo sa znova zasvietilo, knihy už nepadali z polic. Nechápal som, až kým sa spoza rohu nevynorili Peter s Marekom. Smiali sa ako šialení. Bol som šokovaný. Nevedel som, o čo ide.

„Keby si sa videl,“ zachechtal sa Peter. „Počkať, čo sa to tu deje? Akosi tomu prestávam rozumieť.“ Chalani sa nevedeli prestať rehoť, a tak som vzal jednu z kníh ležiacich na zemi a otrieskal som ju Marekovi o plece. Ten ignorant sa ešte stále neprestal smiať, a tak prerývane povedal: „Hej, prestaň ma mlátiť tou knihou! Čo si blázon?“ Asi áno, pravdepodobne som teraz stratil zmysel pre zdravý úsudok. „Tak už mi poviete, o čo tu ide?“ spýtavo som na nich pozrel. „Sorry, hej, samozrejme,“ zadychčal Peter. Len čo to dopovedal znova sa rozrehotal. Vtedy som sa už neovládol a ranu knihou som uštedril aj jemu. „Auuu, čo robíš?“ venoval som im nahnevany pohľad. „Okej....okej, už len polož tú knihu, prosím.“ Zložil som knihu na pôvodné miesto do police.

„Vieš... celé sme to na teba našili,“ začal Marek. Popravde to mi už došlo aj bez toho, aby mi to povedali. „Na prvého apríla,“ pokračoval, „vtedy si nás tak napálil, že sme ti to museli nejako oplatit’.“ No tak to sa im nečudujem. Vtedy som sa na nich neskutočne zabával.

„Ako dlho ste to chystali?“ Na odpoveď som bol zvedavý. Predsa len tí dvaja neoplývali veľkou inteligenciou. „Popravde... ťažko povedať. Už od apríla sme rozmýšľali, ako ti to vrátiť, a potom som si vypočul ten otcov telefonát a hneď som zavolať Marekovi a ten to už domyslel.“

Len čo to dopovedal, začul som známy zvuk. Marek s Petrom sa vyľakane otočili. Na zemi ležala kniha. „Ale no tak, chalani! Myslím, že ste ma vystrašili už dosť.“ Spýtavo na mňa pozreli. Až keď som videl ich pohľady, došlo mi, že toto už nemajú na svedomí oni. Keď svetlo znova zhaslo, pocítil som ten známy pocit. „Čo sa to, dopekla deje?“ spýtal sa Peťo. Zaspätkovali sme, keď sa pred nami začalo tvoriť biele svetlo. Z bieleho svetla sa pomaly vyformovala postava. Irina Trnovská. Bola vysoká a trochu priesvitná. Levitovala na mieste asi päť metrov od nás. Keď na nás uprela pohľad, pomyslel som si, že sme mali utiecť hneď, ako sme ju zbadali. Z jej úst sa vydral strašidelný hlas. „Tu nemáte čo hľadať!“ vykrikla nahnevane. Vtedy sme sa s krikom otočili na útek. Biela osoba nás prenasledovala. Ani neviem, ako sa nám podarilo nájsť východ. Rýchlo sme rozrazili dvere a vyleteli z nich ako blesk. Dvere sme zapleskli a Peťo ich znova zamkol, aby nikto neprišiel na to, že sme tu boli. Opatrne sme vyšli z chodby a pohľadali našu skupinu. Celý zvyšok dňa mi bilo srdce ako opreteký a už som nemal chuť vzdávať sa od triedy.

Nasledujúci týždeň som nemohol vôbec spať. Až potom týždeň som na internete objavil video, ako z tých istých dverí, do ktorých už nikdy nevstúpim, vyletela biela svietiaci guľa a letela k oblohe. Bol som si istý, že to bola ona. Potom som sa snažil vyhľadať jej meno v internetovom prehliadači. Zistil som, že zomrela ako dvadsaťpäťročná počas druhej svetovej vojny. Nebola neznáma. Naopak, existovalo veľa článkov o jej živote. To vysvetľovalo, prečo tam mali jej portrét. Došlo mi, že tam bola uväznená, a keď nejaký človek otvoril dvere, mohla sa dostať von. Najbližšiu noc som už spal pokojne. Vedel som, že sa nemám báť. Predsa len to bola žena, ktorá ukrývala Židov pred Nemcami.

Komentár vyučujúcej: Príbeh Žena v antikvariáte, ktorého autorkou je žiačka Diana Petrová, nás dostane do prostredia školského výletu. Čitateľa udrží v napätí od začiatku až do samého konca. To, čo malo byť spočiatku len takým nevinným tínedžerským žartovaním, sa v okamihu zmení takmer na boj o život... Aj takto môže vyzerať žiacka práca v čase domáceho vyučovania, ktoré otvára priestor kreativite i fantázii a možno stojí pri zrode budúcej spisovateľky.

Mgr. Eva Ontkocová
Základná škola, Pugačevova, Humenné

Slová života

Nerád som chodil do školy, ale musel som

Jozef Gregor Tajovský

Kto mi lichotí, je mojím nepriateľom, kto ma kritizuje, mojím učiteľom.

Čínske príslovie

Fantázia je niečo, čo si niektorí ľudia nevedia predstaviť.

Laub

Skutočnou chybou je chybu nenapraviť.

Konfucius

Prázdne slová sú aspoň ľahko prenosné.

T. Janovic

Fotografia: Ladislav Rigo, VII. ročník
ZŠ s MŠ, Riazanská, Bratislava